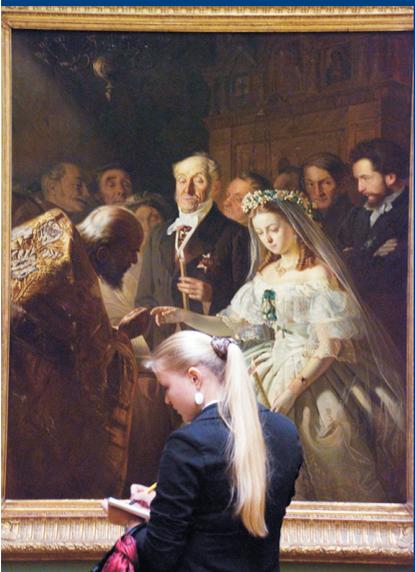
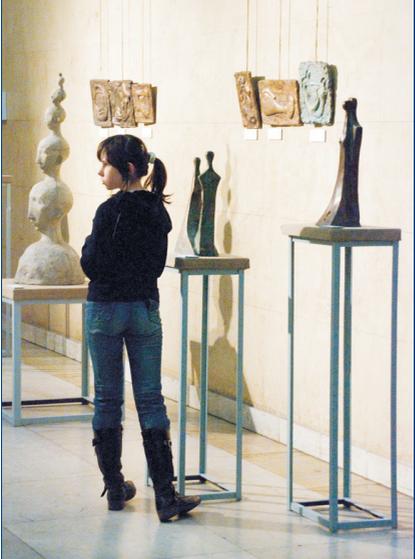

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

НАПЯРЭДАДНІ ПАДЗЕІ

**8 лістапада славуты
Нацыянальны мастацкі
музей Рэспублікі Беларусь
святкуе 70 гадоў
з дня адкрыцця
першай экспазіцыі...**

Фота Юрыя ІВАНОВА

“Кіно павінна прыносіць прыбытак”

Стан і развіццё беларускага кінематографа абмяркоўваліся 29 кастрычніка на сустрэчы Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі з генеральным дырэктарам Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Уладзімірам Замяталіным.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што дзяржава заўсёды будзе ўдзяляць пільную ўвагу развіццю кінематографа, паколькі гэты від мастацтва мае для грамадства найважнейшае значэнне.

На сустрэчы было ўзнята пытанне ўкладання бюджэтных сродкаў у кінавытворчасць. Прэзідэнт падкрэсліў сваё асноўнае патрабаванне аб тым, што “кіно павінна прыносіць прыбытак”.

Назваваючы Уладзіміра Замяталіна на пасадку кіраўніка “Беларусьфільма” больш як два гады таму, Прэзідэнт краіны ставіў задачу ўзняць галіну на новы ўзровень. Як паведаміў сёння Уладзімір Замяталін, за гэты час “на кінастудыі многае зроблена ў матэрыяльным і тэхналагічным плане, здымаецца дастатковая колькасць фільмаў”.

Прэзідэнт выказаў сваё меркаванне адносна таго, што павінна здымацца на кінастудыі і ў якім аб’ёме.

“Кінастудыя на сённяшні дзень мае ўсе магчымасці здымаць добрае кіно — аб рэальным жыцці ў рэспубліцы, аб сучаснасці, беларускай грамадскасці, людзях Беларусі, — і рабіць такія фільмы, за якія не было б сорамна ні “Беларусьфільму”, ні краіне”, — сказаў Уладзімір Замяталін па выніках рабочай сустрэчы.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

“Сапраўдная культурная скарбніца Айчыны”

Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка павіншаваў супрацоўнікаў Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі” з 50-годдзем з дня ўтварэння.

“Ваш калектыв — гэта сапраўдная культурная скарбніца Айчыны, носьбіт, захавальнік і прапагандыст лепшых узораў нацыянальнай і сусветнай хрэаграфіі. У ім выхавана не адно пакаленне вядомых артыстаў і балетмайстраў, якія ўзбагацілі беларускае мастацтва”, — гаворыцца ў віншаванні.

Аляксандр Лукашэнка пажадаў супрацоўнікам калектыву новых творчых здзяйсненняў, невывучэння натхнення, здароўя, шчасця і добрага настрою.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Матэматыка ўзлёту

Дзяржаўнаму ансамблю танца Беларусі — 50! Але гэтая лічба — даволі адносна. Бо артысты ў ім больш як удвая маладзейшыя! Самім жа танцам беларускім далёка не адно стагоддзе, а выглядаюць яны ў выкананні ансамбля ніяк не музейнымі рарытэтамі. Бо ўсё гэта — арыгінальны аўтарскія пастаноўкі. Пераважна — кіраўніка калектыву, народнага артыста Беларусі Валянціна Дудкевіча.

За 50 гадоў Ансамбль перажыў розныя перыяды. Звездаў розных мастацкіх кірункаў, творчыя падыходы да фальклору. Назменным быў хіба поспех у публіцы, у тым ліку ў далёкім замежжы: прасцей, мабыць, вызначыць, куды яшчэ артысты не з’ездзілі, чым пералічыць тыя краіны і фестывалі, дзе яны пабывалі.

Цяперашняя пазіцыя В.Дудкевіча — арыентацыя, найперш, на маладзёжную аўдыторыю. Гэта не значыць, што людзям “за 30” уваход на іх канцэрты забаронены, наадварот: гэта тая публіка, што ўжо добра ведае

ансамблевы “знак якасці”. Кіраўнік жа дбае, як прыцягнуць да народных скокаў тых, хто цікавіцца адно камп’ютэрным экранам і, у лепшым выпадку, дыскатэкай. Таму яго пошукі накіраваны на магчымыя спалучэнні фольку з усім суквеццем сучасных эстрадных танцаў і мадэрна. А самі кампазіцыі ператвараюцца ў нязмушаныя сцэнкі-жарты, яскравыя жанравыя замалёўкі і нават філасофскі роздум пра гістарычны лёс краіны і яе людзей. Так што формула “50 на 50” тут не падыходзіць: творчае стаўленне да сваёй працы ў калектыве — “на ўсё 100”.

Майстэрства артыстаў Ансамбля — на мяжы магчымага. Сёння моладзь калектыву без аніякай зневагі цяжкасці выконвае тыя выкрутасы, што зусім нядаўна лічыліся прырытэтам хіба асобных салістаў. Але тэхніка вышэйшага пілатажу не дэманструецца, бы нейкі “выставачны ўзор”, — яна становіцца натуральнай часткай змястоўна-вобразнага сэнсу кожнай праграмы.

Н.Б.

Вернуты з нябыту

24 кастрычніка адбылася сустрэча кіраўніцтва Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, Мінскага аблвыканкама, Пасла Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Рэспубліцы Беларусь, прадстаўнікоў нямецкіх грамадскіх аб’яднанняў з роднымі савецкіх вайскоўцаў, што загінулі ў фашысцкім палоне. У 2006 і 2008 гадах аналагічныя мерапрыемствы праходзілі на Магілёўшчыне і Віцебшчыне. Пра абвешчэнне збору звестак аб загінулых воінах “К” неаднаразова пісала.

Як адзначыў старшыня Камітэта дзяржаўнай бяспекі генерал-лейтэнант Вадзім Зайцаў, важнасць мерапрыемства — у тым, што яно дазволіла праз дзесяці гадоў родным даведацца пра лёс зніклых без вестак у гады Вялікай Айчыннай.

Пад час сустрэчы былі перададзены копіі архіўных матэрыялаў з інфармацыяй пра даты смерці і месцы пахаванняў сваякоў загінуўшых. Гэта адбылося дзякуючы падпі-

санню дамовы паміж Камітэтам дзяржаўнай бяспекі і Аб’яднаннем “Саксонскія мемарыялы” аб сумесным вывучэнні архіўных дакументаў перыяду Другой сусветнай вайны. У выніку Беларусь стала ўдзельніцай міжнароднага даследчага праекта па знаходжанні інфармацыі аб лёсах ваеннапалонных.

За гэты час беларускія даследчыкі апрацавалі каля 20 тысяч дакументаў, правялі апытанне нямецкіх грамадзян на наяўнасць у іх мясцовасці магіл савецкіх ваеннапалонных. Такім чынам, супрацоўнікі Цэнтральнага архіва КДБ і нямецкія спецыялісты сабралі звесткі больш чым пра тры тысячы воінаў з Мінска і вобласці.

Важны і той факт, што, паводле слоў Пасла Германіі ў Беларусі Гебарда Вайса, родным загінуўшых будзе аказана дапамога ў атрыманні нямецкай візы для наведання месцаў масавых пахаванняў.

Падрабязней пра пошукавы праект і лёсы воінаў-беларусаў чытайце ў адным з бліжэйшых нумароў “К”.

К.А.

Увага!

Прапануецца даслаць...

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з мэтай павышэння творчага і мастацкага ўзроўня аічыннай фільмапрадукцыі вырашыла прыцягнуць усіх ахвотных да працы па падрыхтоўцы тэматычных планаў стварэння мастацкіх і дакументальных фільмаў на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” і “Белвідэацэнтра” на 2010 — 2011 гады.

Спектр мяркуемага супрацоўніцтва надзвычай шырокі: усім зацікаўленым асобам і творчым групам прапануецца даслаць на адрас Міністэрства свае прапановы адносна тэматычнай і жанравай палітры мастацкіх і дакументальных фільмаў, якія, на іх думку, будуць запатрабаваны гледачамі і стануць канкурэнтаздольнымі на экраннай прасторы Рэспублікі Беларусь і за яе межамі. Таксама можна даслаць свае сцэнарныя матэрыялы (сінopsis, анатацыі і г. д.), што будуць разгледжаны і прапанаваны дзяржаўным фільмавытворчым арганізацыям у якасці праектаў для магчымай вытворчасці фільмаў.

Свае прапановы і матэрыялы трэба даслаць на электронны адрас dep-kino@kultura.by Дэпартаменту па кінематографіі Міністэрства культуры.

Да “Лістапада”!

Падрыхтоўка да XVI Мінскага міжнароднага кінафестывалю выйшла на фінішную прамую. У канчатковы спіс будучай праграмы ўвайшло звыш 270 стужак з 52 краін, што сталася безумоўным рэкордам за ўсе часы правядзення кінафоруму. Аб гэтым на прэс-канферэнцыі ў Мінску паведаміў аргкамітэт фестывалю.

Асноўная частка “Лістапада-2009” будзе складацца з трох конкурсных праграм: поўнаметражнага ігравога, неігравога і дзіцячага кіно. Першая ўключае лепшыя стужкі, знятыя еўрапейскімі рэжысёрамі цягам мінулага года. Сярод прадстаўленых карцін за прызы фестывалю будуць спаборнічаць беларускія — “Інсайт” Рэнаты Грыцковай і “Снайпер. Збор помсты” Аляксандра Яфрэмава. Конкурсныя ігравыя паказы ўпершыню пройдуць у сталічным кінатэатры “Дом кіно”. Судзіць “вялікі” конкурс будуць два журы: міжнароднае кінапрафесіяналаў на чале з расійскім рэжысёрам Паўлам Чухраем і журы беларускай кінапрэсы.

Неігравы конкурс на “Лістападзе” трэці раз адбудзецца ў падземных залах комплексу “Цэнтр-відэа”. У яго праграму ўвойдуць 26 стужак з 10 краін свету. Беларусь у ім прадставіць мэтр аічыннай дакументалістыкі Міхаіл Жданоўскі са сваёй новай работай “Вечнае вяртанне”.

Як паведаміў “К” намеснік міністра культуры краіны Віктар Кураш, 28 кастрычніка ў зале калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь пад старшынствам міністра культуры Паўла Латушкі адбылося пасяджэнне арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”. На пасяджэнні абмяркоўваліся ход падрыхтоўкі першага этапу конкурсу, праблемныя пытанні арганізацыі наступных яго этапаў, асабліваці праграмных патрабаванняў па намінацыях, фінансаванні, у тым ліку грашовага заахвочвання пераможцаў конкурсу. Членам аргкамітэта быў прадэманстраваны праект рэкламнага відэароліка пра конкурс.

Зоркі на небасхіле

У адпаведнасці з Палажэннем пра конкурс, зацверджаным загадам Міністэрства культуры ад 14.09.2009 г. № 164, у спаборніцтве прымуць удзел навуэнцы, студэнты і выкладчыкі навучальных устаноў, іншыя прадстаўнікі таленавітай моладзі краіны ва ўзросце ад 16 да 31 года.

Правядзенне конкурсных мерапрыемстваў прадугледжваецца ў лістападзе 2009 года — красавіку 2010-га, што дазволіць завяршыць іх цягам аднаго навучальнага года, да пачатку летняй экзаменацыйнай сесіі ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах.

Спаборнічаць канкурсанты, нагадаем, будуць у дванаціці намінацый — на ўзроўні раёнаў і малых гарадоў (першы адборачны этап: лістапад — снежань 2009 г.), на абласным і Мінскім гарадскім узроўнях (другі адборачны этап: студзень — сакавік 2010 г.).

У заключным (рэспубліканскім) этапе (красавік 2010 г.) прымуць удзел пераможцы другога адборачнага этапа, а таксама лепшыя прадстаўнікі ВНУ культуры і мастацтва.

Пераможцаў абласнога і Мінскага гарадскога этапаў вызначыць (з выездам у кожны рэгіён) журы заключнага (рэспубліканскага) этапа

Нарэшце, дзіцячы конкурс “Лістападзік”, па-традыцыі, прыме сваіх удзельнікаў і гледачоў у кінатэатры “Піянер”. Тут будуць паказаны восем стужак з сямі краін, у тым ліку беларускія “Навагоднія прыгоды ў ліпені” Алены Туравай і Івана Паўлава.

Як пісала “К” раней, адкрыццё і закрыццё фестывалю адбудуцца ў Палацы Рэспублікі. А вось фільм адкрыцця — “Цар” Паўла Лунгіна — упершыню пакажуць адначасова ў пяці залах кінатэатра “Беларусь”.

Упершыню на цырымоніях адкрыцця і закрыцця кінафестывала можна будзе купіць білеты. Але, як сказаў на прэс-канферэнцыі першы намеснік міністра культуры Уладзімір Рылатка, гэта не будзе азначаць, што “Лістапад” “камерцыялізуецца”. Дзяржава і надалей будзе падтрымліваць галоўнае свята кіно на Беларусі, падкрэсліў у сваім выступленні першы намеснік міністра.

Таксама як і ў мінулыя гады, “Лістапад” чакае шмат вядомых у свеце кіно асоб. Кіра Муратава, Кшыштаф Занусі, Таццяна Дароніна, Валянцін Гафт, Аляксандр Міндадзэ, Сяргей Гармаш не толькі будуць гасцямі, але і правядуць майстар-класы ды наведваюць рэтраспектывы стужак са сваім удзелам. Усяго на “Лістападзе-2009” запланавана каля 100 мерапрыемстваў, амаль палова якіх пройдзе за межамі сталіцы.

С.А.

Афіцыйна

Камітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь абвешчае конкурс работ на суісканне Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь 2010 года. У гэтым нумары “Культура” друкуе Парадак вылучэння і прадстаўлення работ на суісканне Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь 2010 года.

Вылучэнне і прадстаўленне работ на суісканне Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь, афармленне дакументаў і прыкладаемых да іх матэрыялаў павінны адпавядаць дадзенаму Парадку вылучэння і прадстаўлення работ на суісканне Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь 2010 года, распрацаванаму ў адпаведнасці з Палажэннем аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь, зацверджаным Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 мая 2006 года № 300 “Аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь”.

Парадак вылучэння і прадстаўлення работ на суісканне Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь 2010 года

1. Агульныя палажэнні

1.1. Дзяржаўная прэмія Рэспублікі Беларусь (далей — Дзяржаўная прэмія) з’яўляецца сведчаннем вышэйшага прызнання заслуг дзеячоў навукі, тэхнікі, літаратуры, мастацтва і архітэктуры перад грамадствам і дзяржавай.

1.2. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь адзін раз у два гады (кожны цотны год) прысуджае грамадзянам Рэспублікі Беларусь:

тры Дзяржаўныя прэміі ў галіне навукі і тэхнікі за выдатныя работы, адкрыцці і навуковыя дасягненні, вынікі якіх істотна ўзбагацілі аічынню і сусветную навукі і тэхніку, зрабілі істотны ўплыў на развіццё навукова-тэхнічнага прагрэсу і павышэнне эфектыўнасці эканомікі, забеспячэнне здароўя насельніцтва і аховы навакольнага асяроддзя;

тры Дзяржаўныя прэміі ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры за глыбокія па змесце і адметныя па форме выдатныя работы (творы літаратуры, мастацтва і архітэктуры, дасягненні выканаўчага майстэрства), якія істотна ўзбагацілі нацыянальную і сусветную культуру, садзейнічалі ўсталяванню агульначалавечых каштоўнасцей і ідэй гуманізму.

1.3. Вылучэння на суісканне Дзяржаўных прэмій работы прымаюцца да разгляду адпаведнымі падкамітэтамі пры ўмове, што іх вынікі рэалізаваны на практыцы (надрукаваны, асвоены вытворчасцю, пабудаваны, абнародаваны шляхам публічнага паказу, выканання ці іншым чынам) не менш чым за два гады да спынення прыёму работ на конкурс.

1.4. Аўтарскі калектыву работы, што вылучаецца на суісканне Дзяржаўнай прэміі, не можа перавышаць трох чалавек.

1.5. Работы, што вылучаюцца на суісканне Дзяржаўных прэмій 2010 года, прымаюцца да разгляду падкамітэтамі па Дзяржаўных прэміях да 1 лютага 2010 года.

2. Вылучэнне і прадстаўленне работ

2.1. Прадстаўленне работ на суісканне Дзяржаўных прэмій ажыццяўляецца калегіяй рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, калегіяльнымі органамі кіравання іншых дзяржаўных арганізацый, падпарадкаваных Ураду Рэспублікі Беларусь, на суісканне Дзяржаўнай прэміі ў галіне навукі і тэхнікі — таксама Прэзідыумам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі па матэрыялах вылучэння ўваходзячых у іх склад, падпарадкаваных або падведмасных арганізацый.

У выпадку, калі работа вылучаецца арганізацыяй, якая не мае ведамаснай прыналежнасці, прадстаўленне работы на суісканне Дзяржаўнай прэміі ў галіне навукі і тэхнікі ажыццяўляе Прэзідыум Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, а на суісканне Дзяржаўнай прэміі ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры — калегія Міністэрства культуры.

2.2. Вылучэнне работ на суісканне Дзяржаўных прэмій ажыццяўляецца на пасяджэннях калегій, прэзідыумаў, сакратарыятаў праўленняў, мастацкіх, рэдакцыйна-выдавецкіх, навукова-тэхнічных, навуковых саветаў, на сходах калектываў работнікаў па месцы працы суіскальнікаў (суб’ектамі вылучэння на суісканне Дзяржаўнай прэміі). Абавязковым з’яўляецца ўдзел у пасяджэнні прадстаўнікоў арганізацый, якія карыстаюцца вынікамі работы, вылучаемай на суісканне Дзяржаўнай прэміі.

Работа можа быць вылучана сумесна калектывамі некалькіх арганізацый, пры гэтым па агульнай згодзе адна з іх вызначаецца як галаўная, іншыя — як сумежныя арганізацыі.

(Заканчэнне на стар. 6.)

Для партрэтнай залы

Чарговае папайненне калекцыі партрэтаў прадстаўнікоў роду Радзівілаў чакаецца ў Нясвіжскім палацава-парковым комплексе. Гэтым разам у Варшаве на падставе рашэння Беларуска-польскай кансультацыйнай камісіі па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны наша краіна атрымала 48 высакаякасных лічбавых копіяў карцін з колішніх збораў роду.

У мерапрыемстве, што нядаўна адбылося ў Пасольстве Рэспублікі Бела-

русь у Польшчы, прынялі ўдзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол нашай краіны ў Рэспубліцы Польшча Віктар Гайсёнак, Эльжбета, Мацей і Мікалай Радзівілы, супрацоўнікі Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы.

У прывітальным слове Віктар Гайсёнак выказаў падзяку польскаму боку за праведзеную працу і магчымасць перадаць партрэты роду Радзівілаў для музейнай экспазіцыі музея-запаведніка “Нясвіж”.

Гэта другая перадача карцін Радзівілаў за апошні месяц. На міну-

лым тыдні, як паведамляла “К”, у межах Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Нясвіжскі палац Радзівілаў: гісторыя, новыя даследаванні. Досвед стварэння палацавых музейных экспазіцыяў” нашадкі Радзівілаў падарылі музею-запаведніку шэраг копіяў партрэтаў і графічных выяў сваіх продкаў.

Як паведалі намеснік дырэктара Дзяржаўнага музея-запаведніка “Нясвіж” Галіна Кандрацьева, на наступным тыдні копіі паступяць у распараджэнне ўстановы і стануць важным унёскам у фарміраванне экспазіцыі. Планаецца, што гэтыя партрэты зоймуць пачэснае месца ў адноўленай партрэтнай зале палаца Радзівілаў.

Ул. інф.

Чытайце ў “К”

аб ахове гісторыка-культурных аб’ектаў — дастаткова эфектыўнае, але ў наш імклівы час згаданая справа патрабуе больш ґрунтоўных падыходаў.

Наш кар.

Больш падрабязна пра семінар і вынікі пасяджэння чытайце ў наступных нумарах “К”.

Эфект у імклівы час

29 кастрычніка прайшоў традыцыйны выязны семінар дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Гэтым разам ён быў прысвечаны практыцы прымянення заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

Семінар ладзіўся ў Міры і Нясвіжы. Пасяджэнне адбылося ў Нясвіжскім райвыканкаме. У ліку іншых на пасяджэнні выступіў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

Гаворка, у прыватнасці, ішла пра тое, што сённяшняе заканадаўства

Гісторыя з працягам у сучаснасці

1 лістапада ў Палацы Румянцавых і Паскевічаў Дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль” Пасольства Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Рэспубліцы Беларусь на чале з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Амерыка Дыясам Нуньесам паднясе каштоўны падарунак Палацава-паркаваму ансамблю: бронзавы бюст грамадскага і палітычнага дзеяча Венесуэлы, удзельніка вайны за незалежнасць брытанскіх калоній у Паўночнай Амерыцы, аднаго з арганізатараў Першай Венесуэльскай Рэспублікі (1811 — 1812 гг.) Себасцяна Францыска дэ Міранда-і-Радыгеса (1750 — 1816 гг.).

У 1786 г. ён наведваў Расію, дзе пражыў амаль год. Быў добра знаёмы з Кацярынай II, Р.А. Пацёмкіным і А.А. Безбародкай, сябраваў з фельдмаршалам П.А. Румянцавым-Задунайскім — уладальнікам Гомельскай сядзібы. Францыска дэ

Міранда назваў Пятра Аляксандравіча сваім настаўнікам у ваеннай справе, а іх сустрэчы падрабязна апісаў у дзённіку “Калумбея” (дарэчы, гэтую літаратурную працу і сёння вывучаюць у венесуэльскіх школах).

“Калегіум” у калегіуме

30 кастрычніка ў Аршанскай гарадской мастацкай галерэі В.А. Грамыкі адбылося ўрачыстае адкрыццё міжнароднай выстаўкі “Калегіум”.

Арганізатары выстаўкі — члены грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”, Смаленскай арганізацыі Саюза мастакоў Расіі, аддзел культуры Аршанскага гарвыканкама, установа культуры “Музейны ком-

плекс гісторыі і культуры Аршаншчыны”.

Выстаўка аб’яднала 20 мастакоў з Беларусі і Расіі. Яна знаёміць гледача з шырокім колам тэм сучаснага выяўленчага мастацтва. Сярод яе ўдзельнікаў — прадстаўнікі розных пакаленняў і творчых накірункаў: А.Кузняцоў і В.Касцючэнка (Мінск), Ю.Бараноўскі, В.Ляшэнка і Г.Русецкі (Смаленск), А.Фалей і Г.Фалей (Ви-

цебск), А.Фалей (Баранавічы), В.Барысаўскі і А.Жэрэло (Брэст), А.Жураўлёў, М.Таранда і Л.Шчаллова (Орша), Н.Баўрына, Г.Ульбін, В.Чайка, У.Чайка, Н.Чайка (Вязьма), Г.Мяжуеў (Маладзечна), Б.Іваню (в. Урода, Беларусь). У экспазіцыі прадстаўлены жывапіс, графіка і арт-аб’екты.

Назва праекта невыпадкова: “калегіум” у перакладзе з лацінскай мовы — “таварыства”, “садружнасць”. Акрамя таго, калегіум — гэта яшчэ і адрас Аршанскай гарадской мастацкай галерэі В.А. Грамыкі, якая і стала месцам правядзення дадзенай выстаўкі.

Б.К.

“Еўрабачанне” плюс... “фольк”

Днямі Германія прымала ўдзельнікаў XXX Міжнароднага фестывалю Еўрапейскага вяшчальнага саюза, які з’яўляецца найбуйнейшым аб’яднаннем нацыянальных вяшчальных арганізацый у свеце і заснавальнікам песеннага конкурсу “Еўрабачанне”.

Еўрапейскі саюз штогод ладзіць фестываль фальклорнай музыкі, што кожны раз праходзіць у розных гарадах Еўропы. Сёлета быў абраны нямецкі Кельн. Цягам трох дзён — з 23 па 26 кастрычніка — горад наведалі музычныя суполкі

са Швейцарыі, Фінляндыі, Нарвегіі, Чэхіі, Бельгіі, Расіі, Беларусі... Ансамблі і хоры прадставілі розныя радыёстанцыі.

Нацыянальную дзяржаўную тэлерадыёкампанію Рэспублікі Беларусь прадставіў ансамбль беларускай музыкі “Ветях” (слова абазначае традыцыйную назву месяца ў трэціх квадрах). Гурт быў створаны ў 1997 годзе пры БДУКІМ. За час існавання ансамбль выступаў на розных сцэнічных пляцоўках Беларусі.

Артысты маюць досвед гастрольнага еўрапейскага тура. Сярод удзельнікаў калектыву — студэнты мастацкіх

ВНУ Мінска і прафесійныя музыканты. Кіраўнік Вячаслаў Калацэй — лаўрэат міжнародных конкурсаў, салістка Таццяна Пладунова — артыст-вакаліст вышэйшай катэгорыі. Строй удзельнікаў выраблены прафесійнымі мастакамі паводле аўтэнтчных узораў.

Удзельнікі гурта прадставілі лепшыя ўзоры народнай абрадавай песні і папулярныя бытавыя танцы. Цяпер беларускія песні загучаць на многіх еўрапейскіх радыёстанцыях.

Вераніка ПАТОЦКАЯ, студэнтка гістарычнага факультэта БДУ

Імправізацыя ў традыцыйным

Пашырылася геаграфія Рэспубліканскага дзіцячага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”: у наступным годзе асноўныя турніры будуць адбывацца ў Горках, Гродне, Лагойску і на Лепельшчыне. Пра гэта паведалі на Рэспубліканскім семінары спецыялістаў па фальклору абласных, раённых цэнтраў культуры, кіраўнікоў дзіцячых фальклорных калектываў, прымеркаваным да падрыхтоўкі шостага па ліку фестывалю.

На будучым фестывалі, спадзяецца ініцыятар і мастацкі кіраўнік Мікалай

Козенка, будуць выпраўлены недахопы мінулых. Па-першае, удзельнікі павінны быць апрапунты ў эксклюзіўныя касцюмы, якія адлюстроўваюць этнічныя адметнасці іх мясцовасці.

Пажадана, каб на VI “Берагіні” акампанемент конкурсу быў жывым, а не выкарыстоўвалася фанэаграма. Творчая праграма аднаго калектыву з 25 чалавек ад пэўнага раёна краіны павінна быць разнажанравай: для таго, каб удзельнікі былі ў аднолькавых умовах, неабходна мець у праграме ўсе віды танцаў, сольных выступленняў, прыклады народна-побытавага і апавядальнага мастацтва.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Міністэрства — Газета — Чытач

Растлумачце, калі ласка, як правільна афармляць праграмы па дысцыплінах ССНУ? Справа ў тым, што палова праграм ідзе табліцай, палова — суцэльным тэкстам. Дзе можна знайсці метадычныя рэкамендацыі па складанні вучэбна-праграмнай дакументацыі?

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення навучальных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Людміла МУХА:

— Вучэбная праграма — дакумент, у якім вызначаны змест навучання і найбольш мэтазгодныя спосабы арганізацыі яго ўсвядамлення навучэнцамі. У вучэбнай праграме адлюстроўваюцца мэты навучання і выхавання, раскрываюцца змест дысцыпліны, рэкамендуемыя дыдактычныя працэсы і найбольш падыходзячыя арганізацыйныя формы навучання.

Тыповая вучэбная праграма вызначае памер вучэбнага матэрыялу, неабходнага для фарміравання ў навучэнцаў ведаў, практычных уменняў па дысцыпліне.

Тыповая вучэбная праграма — адзіная для ўсіх форм навучання і мае наступную структуру:

- 1) тлумачальная запіска;
- 2) прыкладны тэматычны план;
- 3) змест праграмы;
- 4) крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў па дысцыпліне;
- 5) літаратура.

У тлумачальнай запісцы фармулююцца канкрэтныя мэты і задачы вывучэння дысцыпліны, вызначаюцца яе роля і значэнне ў навучанні, указваюцца міжпрадметныя сувязі, прыводзяцца, пры неабходнасці, кароткія рэкамендацыі па арганізацыі вывучэння асобных раздзелаў і тэм, правядзенні кантрольных урокаў.

У прыкладным тэматычным плане прыводзяцца назвы раздзелаў і тэм, указваецца, згодна з вучэбным планам, колькасць вучэбных гадзін на тэарэтычныя, практычныя заняткі, кантрольныя ўрокі. Раздзелы нумаруюцца адной арабскай лічбай, а тэмы — дзвюма лічбамі: першая — нумар раздзела, другая — парадкавы нумар тэмы (1.1, 1.2 і г. д.).

У змесце праграмы па кожнай тэме фармулююцца мэты яе вывучэння з улікам узроўню засваення вучэбнага матэрыялу. Мэты вывучэння тэмы павінны быць скаардынаваныя паміж сабою па ўзроўнях засваення вучэбнага матэрыялу. Нумары, назвы раздзелаў і тэм у “Змесце праграмы” адпавядаюць прыкладнаму тэматычнаму плану.

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў па дысцыпліне распрацоўваюцца на падставе інтэгральнай дзесяцібальнай шкалы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў устаноў.

Кантрольныя ўрокі (прагляды) плануюцца пасля вывучэння асобных тэм ці раздзелаў і ўказваюцца ў змесце праграмы.

У раздзеле “Літаратура” прыводзіцца асноўная і дадатковая

вучэбная, даведачная літаратура. Спіс літаратуры афармляецца згодна з ГОСТ 7.1-84 “Бібліяграфічнае апісанне дакумента. Агульныя патрабаванні і правілы складання”.

Агульныя патрабаванні па складанні і распрацоўцы тыповой вучэбнай праграмы распрацаваны Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і змешчаны на сайце ўстановы адукацыі “Рэспубліканскі інстытут прафесійнай адукацыі” www.ripo.unibel.by (раздзел УМО ССО).

Акрамя таго, штогод факультэтам павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў прафесійнай адукацыі праводзяцца мэтавыя курсы па рабоце з вучэбна-праграмнай дакументацыяй. Кантактны тэлефон: 245-84-43 (аддзел маркетынгу).

Як правільна аплациць працу выкладчыка, калі ў яго затарыфікаваны гадзіны як прафкампаненту, так і агульнаадукацыйныя?

— У вашым выпадку за правядзенне вучэбных заняткаў як выкладчыка агульнаадукацыйных дысцыплін, так і прафесійнага кампаненту аплаты працы ажыццяўляецца згодна з нарматыўнымі дакументамі незалежна ад крыніцы фінансавання.

Якая лічба ў разліку зарплат выкладчыка ССНУ з’яўляецца асноўнай для налічэння прэміі і надбавак?

— Для вызначэння памеру прэміі выкладчыку ў разлік прымаецца педагогічная стаўка з улікам педагогічнай нагрукі і павышэнняў тарыфнага акладу (да 7 працэнтаў, за стаж працы па спецыяльнасці, у сувязі з пераходам на кантрактную форму найму згодна з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 ліпеня 1999 г. № 29), якія падсумоўваюцца і складаюць аклад, а таксама Палажэнне аб прэміраванні, зацверджанае кіраўніком арганізацыі, і пастанова Міністэрства працы і сацыяльнай абароны ад 5 лютага 2002 г. № 13.

Пры разліку надбаўкі, устаноўленай за высокую прафесійную, творчыя, вытворчыя дасягненні ў працы, складанасць і напружанасць працы, а таксама за выкананне асабліва важных работ базай з’яўляецца аклад, надбаўкі за наяўнасць кваліфікацыйнай катэгорыі — тарыфны аклад, а надбаўкі за валоданне замежнымі мовамі і прымяненне іх у практычнай рабоце — ад стаўкі першага разраду.

Звяртаем увагу, што згодна з пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 1 верасня 2003 г. № 1134 выкладчыкам устаноўлена скарачанае працягласць працоўнага часу — не больш за 36 гадзін на тыдзень (1440 гадзін у год), што дазваляе аплациць усе адпрацаваныя вамі гадзіны ў поўным аб’ёме.

На пытанні адказвала кансультант аддзела бюджэтнага фінансавання эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ніна АЛЯКСЕЕВА

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, на электронную скрыню: kultura@tut.by або пакідайце ў адпаведнай тэме на форуме нашага сайта www.forum.kimpress.by

Выкарыстоўваць старыя сядзібы як натурную пляцоўку для кіназдымак апошнім часам стала модна. Але ёсць мясціны, якія самі здатныя натхніць сцэнарыста на захваляльны сюжэт. Напрыклад, зацішныя куткі Уздзеншчыны, дзе тры ракі сплятаюцца ў адну: Нёман. Калісьці там жывілі “дзіўны пан”. Ён суткамі не выходзіў з сутарэнняў свайго палаца, ставячы вопыты, сэнс якіх тады быў уцягнутым толькі лепшым розумам чалавецтва. Тапонім “Наднёман” ведалі, не раўняючы, ва ўсім свеце — ён часта сустракаўся на старонках навуковых часопісаў. Навакольныя сляне некалькі разоў усцвялялі бунт: яны падазравалі пана ў сувязях з нячэстай сілай. Хаця насамрэч Якуба Наркевіча-Ёдка цікавіла выключна сіла электрычнасці і яе ўздзеянне на жыццё раслін і чалавечы арганізм.

Тады ў маёнтку была адна з лепшых у Еўропе метэастанцый, начыненая самым “прасунутым” абсталяваннем лабараторыя, фешэнебельны санаторый, дзе выкарыстоўвалася не толькі запазычанае ў Башкірыі кумысальчэнне, але і электратэрапія. Шаноўных гасцей сядзібы сустракаў аркестр, якім кіраваў сам гаспадар: ён меў таксама і музычны талент. У аранжыраванні раслі незлічоныя кветкі экзатычных відаў... Фінал гэтай вельмі кінематаграфічнай гісторыі пакуль што сумны. Сёння Наднёман — маленькая закінутая вёсачка пасярод паплавоў. У напамінак пра былыя часы засталіся адно руіны.

Паветра — асаблівае

Экспазіцыя Уздзенскага краязнаўчага музея не змянялася з 1986 года. Ды месца для Наркевіча-Ёдкі ў ёй знайшлося ўжо тады. Ёсць тут і здымак палаца трохі больш як 20-гадовай даўніны. Сёння ён — гістарычны. Убачыць “разыначку” сядзібы — 27-метровую вежу — цяпер можна толькі на фота. У рэальнасці ад яе захавалася адно ледзь прыкметны пагорак: вежа абрунулася ў сярэдзіне 90-х.

Уезд у сядзібу перакрыты ржавай жалезнай брамай: гэта сціплы ўнёсак папярэдняга гаспадара помніка — Музея прыроды і экалогіі. Выглядае неэстэтычна, затое практычна. Каб не брама, на тэрыторыю маёнтка можна было б заехаць на машыне. Амаль усутыч да рэшткаў уваходнага комплексу прымыкае дагледжаная сучасная камянічка — напэўна, чыёсьці лецішча. Відавочна, што навабуд паўстаў у зоне аховы гісторыка-культурнага помніка.

Колькі гадоў таму сядзіба была перададзена на баланс мясцовай гаспадаркі. Натуральна, на ейны лёс такая акалічнасць прынцыпова не паўплывала. Хаця, па словах начальніка аддзела культуры Уздзенскага райвыканкама Алы Карповіч, пра занябанне ўласнікам яго абавязкаў казаць не выпадае. І сапраўды: смецця на тэрыторыі помніка заўважыць не давялося. Зрэшты, станючых прыкладаў уздзення чалавека — таксама.

Па словах Алы Карповіч, для больш эфектыўнага дагляду за сядзібай сёння патрэбны ўдзел валанцёраў. Суботнікі “раённага маштабу” ладзяцца тут досыць рэгулярна, ды і актывісты БРСМ робяць свой унёсак у справу.

— Ды і паветра тут — папраўдзе асаблівае, — кажа Ала Карповіч. — І калі мне трэба ехаць сюды па справах (што здараецца не радзей, чым раз на месяц), я раблю гэта з вялікай ахвотай.

Наўрад ці хтосьці здолее правесці такую змястоўную і працуючую экскурсію па Уздзеншчыне, як начальнік аддзела культуры: у вольны ад службовых клопатаў час, Ала Карповіч паспявае праводзіць цікавыя краязнаўчыя рассядаванні. “Першаадкрывальнікам” асобы Наркевіча-Ёдкі для нашых сучаснікаў таксама стаў энтузіст з Уздзеншчыны — краязнаўца Уладзімір Кісялёў. Ён даведаўся і пра тое, чым скончыўся зямны шлях вялікага вучонага.

Наркевіч-Ёдка памёр у Вене, але ж, паводле яго заповіту, пахаваны быў у Наднёмане — у фамільным склепе непадалёк ад сядзібы. У 1947 годзе магілу ўскрылі і апаганілі, а цынкавыя труны пайшлі на вёдры. Ад склепа засталіся адны падмуркі...

На месцы наднёманскіх могілак цяпер — непразлыны гущар. “Тое ж самае было і там, дзе стаяў склеп, — распавядае Ала Карповіч. — Тут ці не ўвесь раён працаваў, каб добраўпарадкаваць пахаванне, прычым — на добраахвотных пачатках. Мы запрасілі Уладзіміра Кісялёва, і ён раскажаў нам, якія дрэвы трэба выкарачоўваць, а якія саджалі тут спецыяльна яшчэ ў старыя часы”.

У 2005 годзе магіла ўладальніка сядзібы была адноўлена. На новым камяні (арыгінальны не захавалася) напісаны

па-першае, паводле беларускага заканадаўства, помнік спадчыны павінен быць даступны для наведвальнікаў — не зважаючы на яго форму ўласнасці і прызначэнне. І па-другое — ахвотных “узняць” гэтую сядзібу пакуль не знайшлося. Таму казаць пра канфліктную сітуацыю не выпадае.

Адшукаўшы ў Інтэрнеце біяграфію Наркевіча-Лэйна, упэўніваешся ў правамоцнасці геннай тэорыі: пляменнік навукоўца праявіў сябе за акіянам як архітэктар, мастак, пісьменнік і паэт. Сёння ён кіруе адным з найбуйнейшых музеяў архітэктуры і дызайну ў свеце.

— У яго з дзядзькам нават знешне прасочваецца фамільнае падабенства, — кажа начальнік аддзела культуры Ала Карповіч.

дзённе сядзібы дазволіць стварыць у раёне толькі на першым этапе 50 рабочых месцаў, а ў перспектыве — усе 300.

Але пытанне, адкуль браць сродкі на ажыццяўленне амбітных задум, па-ранейшаму застаецца адкрытым. Ці састыкуюцца паміж сабою дзве ініцыятывы і тыя энтузіясты, якія за імі стаяць?

— Лічу, гэта адбудзецца непазбежна, — кажа Ала Карповіч.

Арыентыр на Цэнтр

Уздзенскага раёна на турыстычнай карце Беларусі пакуль няма. Хаця ў плане геаграфіі яму адназначна пашчасціла: ад Мінска — усяго гадзіна язды па добрай шашы. Пры жаданні, сюды можна завітаць пасля наведвання Нясвіжа, прычым без дадатковых затрат паліва.

А дзе Нёман? І “Наднёман”

Турыстычны магнетызм прафесара электраграфіі

яго тытул: “Прафесар электраграфіі і магнетызму”. Прыстойны стан пахавання падтрымліваецца дзякуючы штогадовым суботнікам, якія ладзіць адзел культуры.

— Сама вось увесну фарбавала агароджу, — распавяла Ала Карповіч.

Пляменнік вялікага дзядзькі

Пра аднаўленне сядзібы гутарка вядзецца ўжо не першае дзесяцігоддзе. Сёлета было прынята рашэнне ўключыць яе ў Спіс аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, якія “адаюцца на вод-

Ім давялося пазнаёміцца ў 1994 годзе, калі спадар Хрысціян прывязджаў на Уздзеншчыну. Чакалі яго і сёлета — у райвыканкаме ўжо нават рыхтавалі афіцыйнае запрашэнне. Але справы здзейсніць такі далёкі ваяж пакуль не дазволілі. Пляменнік “прафесара электраграфіі” дэлегаваў свайго прадстаўніка Уладзіміра Самуйлава. Той прывёз у адзел культуры праект статута Дабрачыннага фонду імя Наркевіча-Ёдкі, прызначанага акумуляваць сродкі для адраджэння сядзібы.

Гэтая задума паўстала не на пустым месцы. Чатыры гады таму шэраг знаных беларускіх навукоўцаў самых розных спецыяльнасцяў выступілі з ініцыятывай

Наступны пасля Наднёмана пункт маршруту месціцца таксама вельмі зручна для турыста. Калісьці маленькі Якуб любіў ездзіць сюды з Наднёмана на кані. Тады сядзібай Кухцічы валодалі прадстаўнікі знакамітага яшчэ з часоў ВКЛ рода Завішаў.

Яшчэ на шашы падарожніка сустракае камень з бронзавай шыльдай, дзе нагадваецца пра тое, што менавіта ў Кухцічах Сымон Будны друкаваў сваю “Біблію” і пісаў да яе прадмову. Гэта заслуга райвыканкама. Значную частку жыцця тут пражыла знакамітая мецэнатка Магдалена Радзівіл. Варта нагадаць хаця б тое, што менавіта дзякуючы яе падтрымцы вышаў з друку Багдановічаў “Вянок”.

У сённяшняй вёсцы Першамайск подых гісторыі бадай не

куп” прыватным інвестарам. А яшчэ за некаторы час да прыняцця рашэння на адрас старшыні Уздзенскага райвыканкама Пятра Пожаха прыйшоў ліст з амерыканскімі маркамі на канверце. Пад ім быў подпіс: “Хрысціян К. Наркевіч-Лэйн, прэзідэнт музея “Чыгага Атэнэум”. Адзіны нашчадак фаміліі выказаў жаданне, каб дом ягонага дзядзькі быў адрастаўраваны ў якасці музея, які адлюстроўваў бы яго набыткі.

Дэ-юрэ пажаданні нашчадкаў могуць мець толькі рэкамендаўчы характар. Але кіраўніцтва раёна ўсё адно паставілася да ліста з вялікай увагай. Зрэшты, яго аўтара павінны супакойваць, прынамсі, дзве акалічнасці:

стварэння фонду “Беларускі парнас”. Яго галоўная мэта — вяртанне Наднёману статусу навуковага цэнтра міжнароднага ўзроўню.

Праглядаючы ў кабінце Алы Карповіч падборку дакументаў, сустракаю ўхвальныя рэзалюцыі адносна гэтай ініцыятывы за подпісамі тагачаснага віцэ-прэм’ера Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Дражына і старшыні Уздзенскага райвыканкама. Райвыканкам па гэтых планах павінен быў стаць сузаснавальнікам фонду, прыводзячы, у тым ліку, і цалкам прагматычную матывацыю: было падлічана, што адра-

адчуваецца. Ацалелыя будынкы сядзібы нібы згубіліся на тэрыторыі аграрнага ліцэя, сярод забудовы іншай эпохі. Не адразу можна заўважыць і мясцовую архітэктурную перліну — кальвінскі збор, які паўстаў яшчэ ў далёкім XVI стагоддзі. На Беларусі помнікі той эпохі, ды яшчэ і збудаваныя менавіта як рэфармацкія храмы, можна лёгка пералічыць па пальцах адной рукі.

Ля збору ўбачылі дзяўчат-ліцэістак, якія збіралі жэўцелае лісце. Прылеглая тэрыторыя належна добраўпарадкавана. А вось сам стан бажніцы на сцярохвае. Часовы дах, якім яна была накрыта яшчэ ў 1990 годзе, месцамі мае шчыліны.

Тады, амаль 20 гадоў таму, планавалася рэстаўрацыя збору і нават была зроблена адпаведная дакументацыя. Потым работы спыніліся. Цяпер адзел культуры паставіў задачу правесці кансервацыю помніка, прычым не з дапамогай банальнага рубероіду, а з належным навуковым базісам. Сродкі на гэтую мэту спакваля паступаюць. Не так даўно былі асвоены 20 мільёнаў рублёў на правядзенне фізіка-хімічнага даследавання старых муроў. Што адносна планаў далёкасяжных... Іх пакуль наогул няма. У раёне не ведаюць, якое прыстасаванне можна знайсці для колішняга кальвінскага збору.

У першай палове XX стагоддзя храм XVI стагоддзя доўгі час выкарыстоўваўся ў якасці трансфарматарнай падстанцыі. Для уздзенскага ж касцёла, які старэйшы за яго на пару сот гадоў, было знойдзена больш пачэснае прымяненне: у 1950-я гады адметны помнік драўлянага дойлідства стаў Домам культуры.

Зайшоўшы ўнутр, можна лёгка пераканацца ў тым, што такое прызначэнне культурнага будынка ідэальным ніяк не назавеш: санвузел — на вуліцы, рамонт не рабіўся ўжо паўстагоддзя...

Але, як запэўніла Ала Карповіч, ужо ў найбліжэйшыя гады Узда пазбавіцца гэтай сваёй адметнасці, разлічанай на аматараў экзотыкі. У касцёле зноў будзе праходзіць імшы, а культурнае жыццё перамесціцца ў сучасны Грамадска-культурны цэнтр, стварэнне якога ўжо ідзе поўным ходам.

Лік адметнасцей краю можна доўжыць. Без вагання ўключыўшы ў яго “Хату ганчара” пры краязнаўчым музеі, дзе можна не толькі ўбачыць сялянскі побыт і стаць сведкам традыцыйнага вясельнага абраду (гэта адзін з эфектыўных відаў платных паслуг), але і атрымаць майстар-клас па ганчарстве. Аднак сапраўдны “цівік” маршруту будзе ўсё ж іншым.

Ледзь прыкметны рух вады

Уявіце сітуацыю: вам тэлефануе нашчадак слыннага графскага роду з Францыі, які вырашыў наведаць Беларусь у якасці турыста і просіць паказаць нешта, што яго сапраўды здзівіла б. Ці ёсць у вас варыянты рашэння гэтай задачы? У мяне іх таксама не было — да гэтай камандзіроўкі.

Наша машына доўга змагалася з восеньскай слотай, пераадольваючы нялёгка шлях па гравійцы. Раз-пораз даводзілася пытаць дарогу ў мясцовых жыхароў. Але мэта апраўдала патрачаны час. Ад жадання ўбачыць тое месца, адкуль пачынаецца слынны Нёман, адмовіцца ніводзін аматар падарожжаў. У тым ліку — і гіпатэтычны французскі граф. Балазе Нёман для турыста — адзін з галоўных “брэндаў” нашай краіны: недарэмна гэты гідронім фігураваў у назве выдадзенага не так даўно нямецкага турдапаможніка.

Урэшце, мы прыбываем на добраўпарадкаваную паляну, узбоч якой — зарослы меліярацыйны канал. І недаўменна паціскаем плячыма.

— А дзе Нёман? — запыталі мы ў Алы Карповіч.

— Калі ўважліва прыгледзецца, вось тут, пад слоём раскі, можна заўважыць ледзь прыкметны рух вады, — з веданнем справы кажа яна. — Бачыце, так? Менавіта адсюль і пачынаецца Нёман.

Чым не метафара для турыстычнага патэнцыялу нашай краіны? Многае на першы погляд можна проста не заўважыць, але калі прыгледзецца, дык будзеш папраўдзе здзіўлены.

Ілля СВІРЫН, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Уздзенскі раён — Мінск

**Уявіце сабе глядзельную залу, якая ўзрываецца апладыс-
ментамі яшчэ да таго, як падымецца заслона. Святло і ві-
зуальныя спецэфекты захапілі наведвальнікаў не менш,
чым ігра акцёраў, дэкарацыі і рэжысура. Так адбылося
пад час спектакля ў адным з мінскіх тэатраў. Ды ўсё ж
прыклад той — адзін з рэдкіх момантаў, калі працу мас-
така па асвятленні заўважаюць і ацэньваюць. Часцяком,
нягледзячы на яе натуральную заўважнасць, такія спецы-
ялісты застаюцца “за кулісамі” прадстаўлення. Дакладна
вызначыць іх пасаду ў штатным раскладзе, як сведчыць
практыка, складана. Разабрацца ў абавязках, умовах
працы, магчымасцях развіцця і праблемах усіх работні-
каў устаноў культуры, чыя дзейнасць непасрэдна звязана
з асвятленнем, даў нагоду Рэспубліканскі семінар “Па-
трабаванні да арганізацыі работы мастакоў па асвятлен-
ні”. Яго арганізаваў у сталіцы Інстытут павышэння квалі-
фікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаў-
нага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.**

**Высвятляецца
надзённае**

У сталіцу з’ехалі спецыялісты па асвятленні сацыякультурных і тэатралі-
заваных мерапрыемстваў, тэхнікі па
святле і гуку, мастакі, інжынеры па
асвятленні ўстаноў культуры з розных
рэгіёнаў Беларусі. Як бачым, адзінай
назвы прафесіі і пасады для гэтай катэ-
горы спецыялістаў сёння не існуе, ды і
абавязкі ў работнікаў розныя: часам
яны зводзяцца да распрацоўкі асвят-
лення спектакля, а некаторым даво-
дзіцца займацца заказам лямпаў, на-
ладкай дарагога абсталявання, сачыць
за бесперабойнай працай старой гука-
вой і светлавой тэхнікі і, у дадатак, ду-
маць пра мастацкі падыход да вы-
яўлення ідэі мерапрыемства. Безумоў-
на, такога кшталту неакрэсленасць не
можа не адбівацца на якасці як тэхнічнага,
так і творчага боку імпрэзы.

ваць. Пагутарыўшы з дырэктарам ба-
рысаўскага тэатра “Відарыс”, што пра-
цуе на базе тамтэйшага Палаца культу-
ры імя М.Горкага, даведалася: у калек-
тыве вельмі зацікаўлены ў мастаку па
святле. “Сёння ў нас няма ніводнага
спецыяліста, які займаўся б светлавым
афармленнем сцэны, — кожны з акцё-
раў можа пайсці і папрацаваць з лям-
памі, правадамі. Даволі рэдкая з’ява,
калі адзін чалавек можа разумець і
тэхнічны бок справы, і творчы, а гэта
сёння проста неабходна для невялікіх
тэатраў. Асвятленне мае не меншую
вагу, чым работа рэжысёра”, — кажа
кіраўнік трупы Уладзімір Буйко.

А вось падкрэсліць стыль выканання, уз-
мацніць псіхалагізм драматычнай сітуацыі
ў спектаклі можна навучыцца...

**Каб не “лазіць
па сафітах”**

Практыка сведчыць: для асвятлення
неабходна распрацаваць для сябе кан-
цэпцыю сцэнічнага нумара. Гэта могуць
быць некалькі радкоў у бланкоце ці раз-
горнутая паслядоўная сістэма ідэй, якія
ўзнікаюць пасля прачытання, праслухоў-
вання твора, шматлікіх размоў з рэжысё-
рам і сцэнографам цягам рэпетыцый. Га-
лоўнае, каб мастак адчуў сэнс таго, што
будзе адбівацца перад глядачамі.

Мікалай Суркоў, які ўжо дастаткова
шмат папрацаваў над светлавым афар-
мленнем сцэны тэатра і канцэртнай за-
лы, а таксама мерапрыемстваў на ад-
крытых пляцоўках (“Музычныя вечары ў
Мірскім замку” — адзін з яго эксперы-
ментаў), упэўнены, што канцэпцыя па-
вінна быць сапраўдным дакументам.
Многія тэхнікі па святле думаюць, што
іхняя праца не будзе адзначана, часам
перашкаджае лямота, таму яны пазбяга-
юць гэтай маруднай папяровай працы.

— Гатовы спектакль або шоу абавяз-
кова павінны быць задакументаваны, —
кажа Мікалай Уладзіміравіч. — У Купа-
лаўскім тэатры гэта называецца “пашпарт
сцэнічнага асвятлення”.

даваляся “лазіць па сафітах”. Прафесіяна-
лаў нават у Мінску можна пералічыць па
пальцах: іх 2-3 у канцэртнай дзейнасці і
прыблізна столькі ж — у тэатрах. Можна
мець велізарны парк абсталявання, але
калі не ведаць, як ім карыстацца, — гэта
бядда.

У нас, — прыводзіць прыклад Мікалай
Суркоў, — усё робіцца наступным чынам:
па тэлефоне размаўляеш са святлатэхнікам
мясцовага тэатра, ён з цяжкасцю цябе раз-
уме, або кажа, што разумее. Ты ж пры-
язджаеш і бачыш: асвятляльная тэхніка —
зусім старэнкая, і нічога яшчэ не ўсталява-
на. Даводзіцца спешна завозіць на фурах
нашы прыборы і за некалькі гадзін да спек-
такля ламаць галаву над тым, як жа ўзна-
віць тыя эфекты, што ўжо распрацаваны...

А якая сітуацыя ў канцэртных аргані-
зацыях? Пагутарыла з адміністратарам
новай залы для мерапрыемстваў Брэс-
цкага абласнога грамадска-культурнага
цэнтра Таццянай Пахальчук. Яна распа-
вяла, што ў іх ёсць тэхнік, які на палову
стаўкі працуе гука- і святлооператарам, а
таксама з’яўляецца і мастаком па асвят-
ленні. Зала здаецца ў арэнду, і сюды за
некалькі гадзін да мерапрыемстваў
з’яўджаюцца калектывы. Няма часу раз-
важаць, як высветліць асобнага

калі ўвесь праект асвятлення распрацоў-
ваецца цалкам у камп’ютэры, з дэталь-
вай прамалёўкай святла, указаннем аб-
сталявання. І пасля гэта захоўваецца, а
калі патрэбна — дасылаецца ў іншы тэ-
атр ці ўстанову культуры, нават прысут-
насць распрацоўшчыка не патрэбна.

**“Прыліць святло”
на навуку**

Дарэчы, па адукацыі Мікалай Сур-
коў — інжынер-геолаг са спецыялізацы-
яй “палеанталогія”! Дзіўная змена пра-
фесіі, але падобны факт — не навіна для
прысутных на семінары спецыялістаў:
многія таксама не маюць спецыяльнай
адукацыі. Хто — гісторык, хто — гукапе-
ратар... Збіралі інфармацыю аб сваёй
дзейнасці, як кажучы, па крупінках. Адра-
зу ж узніклі пытанні: як ім разумець адзін
аднаго, як дамаўляцца паміж сабой, як
дзвіцца вопытам? Прафесія ёсць, але
ёй, на дзіва, нідзе не навучаюць. Нават
зразумелай для ўсіх спецыялістаў тэрмі-
налогіі няма, не распрацаваны правілы
работы...

**“Пашпарт...
для святла**

Чаму “дырэктар па дыме” больш важны за мастака па святле?

Пагута-
рыўшы ў кулу-
рах семіна-
ра з малады-
мі спецыялі-
стамі ў гэтай
прафесіі, вы-
светліла, што іх
турбуе недастатковая абсталява-
насць у малой клубнай установе,
адсутнасць тэарэтычных і практычных
ведаў у рабоце са сцэнічным святлом,
жаданне кіраўніцтва ўстаноў культуры
скарачаць колькасць тэхнічных работ-
нікаў, у выніку чаго на аднаго чалавека
ўскладаецца дастаткова шмат абавяз-
каў. А некаторыя дырэктары і наогул
дзіўна вызначаюць прыярытэты. Адзін
з тэхнікаў па асвятленні распавёў, што
іх кіраўнік больш зацікаўлены ў “ды-
рэктары па дыме”, чым у мастаку па
асвятленні ў адзін момант, спецэфект лепш
заўважны. Дарэчы, якраз моладзь у час
абмеркавання надзённых пытанняў
сыходзілася на думцы: у іх невялікіх тэ-
атрах ці дамах культуры проста “не да-
раслі” да прафесійнага абсталявання,
не разумеюць яго значнасці, удзелу ў
агульнай працы і, адпаведна, выніку
ад яе. Разам з тым, адной з прычын не-
дастатковага развіцця прафесіі стано-
віцца слабая матэрыяльная база.

**Тэхналогіі ці
(і) мастацтва?**

Якую ж ролю на самой справе адыгры-
вае добрае асвятленне? І ці толькі тэх-
нічная гэта галіна, як лічаць у многіх
рэгіянальных установах? Прыкладзём
прыклад: на афішах многіх мінскіх
прадстаўленняў, а таксама за мяжой,
разам з рэжысёрам і пералікам акцё-
раў указваюць імя мастака па асвят-
ленні. Зрэшты, ў замежжы існуе дзве
прафесіі: светлавы дызайн і светлавая
рэжысура. Першыя спецыялісты ства-
раюць карцінкі, а другія правільна іх
злучаюць, робяць пераходы паміж
своеасаблівымі “кадрамі”.

“Святлом можна “забіць” тэкст і
пластыку акцёра, “знішчыць” чужоў-
ныя дэкарацыі, а можна працаваць па-
раляльна з дзеяннем”, — слухна
сцвярджае мастак па асвятленні Нацы-
янальнага акадэмічнага тэатра імя
Янкі Купалы Мікалай Суркоў. Хоць і да-
водзіцца спецыялісту быць пасрэдня-
кам паміж тэхналогіямі і творчасцю,
нельга падыходзіць да асвятлення сцэ-
ны толькі з утылітарнага боку, лічыць
Мікалай Уладзіміравіч, работнік не па-
вінен быць “тэхнічнай пешкай”.

Як пераконваюць прафесіяналы, ідэ-
альныя варыянты не такія ўжо недасга-
льныя, нават пры мінімальным наборы
абсталявання. Патрэбна толькі навучыцца
ім карыстацца і дадаць фантазіі. Рэзка на-
кіраваць праектар у вочы глядачу на кан-
цэрге ці папераменна ўключаць рознака-
ляровыя ліхтарыкі пад час выступлення
артыста — гэта не вяршыня майстэрства.

Раней я скептычна адносіўся
да такой працы, пакуль не паехаў у Фран-
цыю на гастролі. Арганізатары прасілі да-
слаць светлавыя планіроўкі, якія выкары-
стоўваліся ў спектаклі. Я не разумеў, навош-
та гэта патрэбна, думаю, што, як звы-
чайна, толькі прыехаў-
шы на пля-

цоўку,
змагу што-небудзь
прыдумаць. Але ўсё ж такі зрабіў
падрабязныя планіроўкі, нават дайшло да
бакавога разрэзу сцэны, плана развешван-
ня светлавога абсталявання. Калі мы пры-
ехалі, усё абсталяванне было на сваіх мес-
цах, усе прыборы — у наяўнасці. І накіра-
ваны строга на 95%! У пульта запісаны
прыблізныя светлавыя карціны, што па-
трэбна выкарыстаць. Я патраціў два дні на
тое, каб усё зрабіць, затое не было стрэ-
сных сітуацый перад спектаклем, і мне не

артыста
ці ансамбль, — тут усё будзецца
на імпрывізацыі. За кароткі тэрмін па-
трэбна разабрацца ва ўсіх тонкасцях
складанай тэхнікі, каб яе карэктна выка-
рыстаць. “У нашым горадзе можна налі-
чыць максімум трох спецыялістаў, якія і
“тэхнары” ад Бога, і маюць творчае мыс-
ленне, таму праблема якаснага асвят-
лення стаіць вельмі востра. А такімі зар-
платамі, як на гэтай пасадзе, не заціка-
віш”, — гаворыць яна.

Дакументаванне мае і яшчэ
адзін станоучы бок:
яно пры-

носіць ка-
рысць не толькі ў вы-
падку гастролей, але і тады, калі з
установы сыходзіць прафесіянал. Сёння
ён забірае з сабою свае сакрэты, пры-
ныцыпы асвятлення пэўных сцэнічных твораў,
накірунак, інтэнсіўнасць, спосабы
размеркавання святла па сцэне. За мя-
жой існуе нават такі прыныцып работы,

Каментарый з нагоды

**Асвятляльнік і мастак —
пасады розныя**

**Анатоль МУКАЛАЎ, намеснік начальніка
ўпраўлення устаноў адукацыі і кадраў
Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:**

— Варта адзначыць, што тэхнік па асвятленні і мастак па святле — гэта розныя
прафесіі. Першая — рабочая, а другая — творчая, і аплачваюцца яны адпаведна. І
калі звычайны тэхнік можа атрымаць адукацыю ў прафтэхвучылішчы або ўвогуле
прыйсці працаваць пасля школы, то для мастака ВНУ падаецца неабходнай, або, як
мінімум, павінен быць за плячыма мастацкі каледж. На практыцы ўсе тонкасці ра-
боты яны спасцігаюць на працоўным месцы, і гэта таксама няблага, бо пра спецы-
фіку ўстановы могуць расказаць толькі тыя, хто там працуе.

Сёння любога, хто навукаўся прафесіі ў галіне культуры і мастацтва і мае цягу
да тэхнікі, могуць узяць на працу ў буйную ўстанову. Досвед набываецца з цягам ча-
су. А вось казаць пра стварэнне нейкай адукацыйнай установы ці спецыяльнасці ў
творчых ВНУ не выпадае. Планы набору вызначаюцца патрабаваннямі. Сёння ў нас
— 28 тэатраў, буйных канцэртных пляцовак таксама не так шмат. Дык што ж, набі-
раць студэнтаў раз у пяць гадоў? Вялікіх фінансавых сродкаў патрабуе аплата працы
выкладчыкаў і іншае, ды і па якіх падручніках і дапаможніках яны будуць вучыцца?

Адукацыя мастакоў па святле можа існаваць у варыянце перападрыхтоўкі кадраў.
(Складана назваць установу, якая возьмецца за гэта.) Добры варыянт, калі прафесіяна-
лы будуць перадаваць вопыт маладзейшым калегам непасрэдна ў працэсе працы.

выкарыстаць агу-
льня-
сусвет-
ныя прыны-
цы толькі пасля доўгіх га-
доў самаадукацыі, пошукаў кніг у замеж-
ных магазінах, публікацый у Сеціве. Ды і
гэта не гарантуе прафесіяналізму, бо без
дапамогі вопытных людзей наўрад ці аб-
ыдзешся: псіхафізіялогія ўспрыняцця
святла, асабліваасці аптыкі, нарэшце, гу-
манітарныя навукі будуць неабходны та-
кім работнікам.

Як стала вядома, у Маскве і Санкт-
Пецярбургу ёсць курсы ў навучальных
установах, дзе рыхтуюць мастакоў па
святле. Набор там вельмі малы, і трапіць
з-за мяжы складана праз велізарны кон-
курс. Нашы спецыялісты абгрунтавалі не-
абходнасць стварэння спецыяльных курсаў,
якія рыхтавалі б прафесіяналаў і на
Беларусі, часопіса, дзе дэтальна разгляда-
ліся б праблемы і падрабязнасці асвят-
лення сцэны ці залы. Аднак да гэтай па-
ры ні ад кога яшчэ не прагучала абгрун-
таваная ініцыятыва ўзяць кіраўніцтва
агульнай справай у свае рукі.

Для іміджа краіны, праз яркае — у
прамым і пераносным сэнсах — прад-
стаўніцтва нашых тэатраў, удзел у фестыва-
лях — важны дзяржаўны падыход, але
нельга адмаўляцца ад таго, што
прафесійнае асвятленне гэта таксама і
элемент шоу-бізнесу, які патрабуе вялікіх
укладанняў і адпаведнай аддачы.

Алена САБАЛЕўСКАЯ

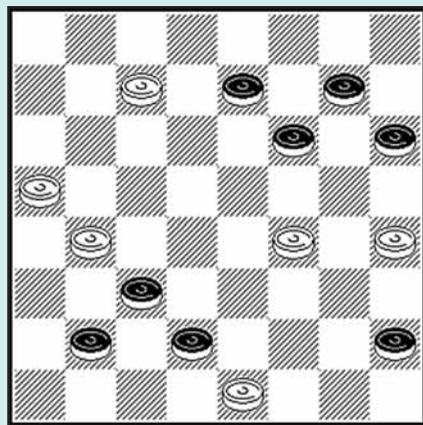
“Шашачная культура”

Конкурсныя заданні аматарам інтэлектуальнага адпачынку прапанавалі гэтым разам нашы пастаянныя аўтары і дэбютанты “Шашачнай культуры”.

Знайдзіце чарговыя заданні конкурсу на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый, новыя творы нашых аўтараў у новым “Куфры-радцы”!

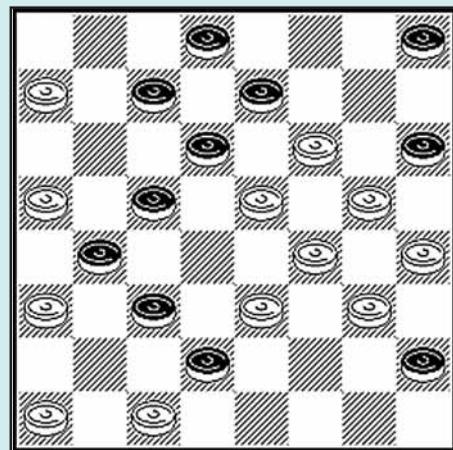
Працягваем пераднавагодні конкурс на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый. У гэтым выпуску прапануем рашыць заданні № 212 (5) — № 219 (12). Мы вітаем дэбютантаў “Шашачнай культуры” — кандыдатаў у майстры спорту Мікалая Ляшкевіча з Мінска і Мікалая Гардзіеўскага з Гродна. Мікалай Ляшкевіч — матэматык, а Мікалай Гардзіеўскі працуе слесарам на прадпрыемстве “Гроднаводаканал”. Яго трэніруе добра вядомы нашым чытачам Міхаіл Сцефановіч. Рашайце конкурсныя заданні №212 (6) — № 218 (12) і кампазіцыі нашых аўтараў.

№ 212 (6) — Цімур Каркенаў (Камянец)

№ 185: d6, f8, b6, g3, b6, b8 x; № 186: hg5, b6, e5, h4, e7, g7, c1 x; № 187: hg5, g5(але выйграе і d8 (h:f6), e1, d4, e3/h6 x) (h:h4), d8, d4, e1 x; № 188: h8(c5A), d6. d6. h4 — f6, d4, d2, e3 # A (e7), d6, d7, g3, b6, b4, a5, b6, g1-f2, de3, hd4, bc3, de3, h2 #; № 189: e3(b2 A), g7, d2, b6, f2 і г. д. A (g3), f4, g7, dg5 #; № 190: hg7, e5, g3, h4, b8, g5, a1 x; № 191: h8, d6, b2, b2, g7, f8, e1 x; № 192: b6(a7), g5 (h8 A), d8 (d6), f6 x A (d8), f8 x; № 193: e3(b4), a1!(g1 A), c3, e5 (g3, b2), e5(c1), f4, f4 x A. (b2), a5:c3!, e5(g1), f4, f4 x; № 194: d8, f2, fe7, g5, e5 (c1), f4, f4 x; № 195: ab8, e7, d8, e3!, c1x; № 196: h2, f4, c5,

№ 213 (7) — Мікалай Ляшкевіч (Мінск)

№ 215 (9) — М.Гардзіеўскі.

Белыя: a3, b2, c1, e1, f2, g5, h6. (7). Чорныя: d4, d6, e5, f8, h2, h4. (6). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 216 (10) — Міхаіл Сцефановіч (Гродна). Белыя: c7, d6, e7, f4, f6, g5, g7. (7). Чорныя: b2, b4, d4, e5, f2, g3, h2, h4. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 217 (11) — М. Сцефановіч. Белыя: a1, a5, c3, e1, e5, e7. (6). Чорныя: b2, c5, e3, g3, g5, g7, h6. (7). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 218 (12) — М. Сцефановіч. Белыя: a7, b4, d6, e1, e5, e7, f2. (7). Чорныя: a5, b2, c3, d2, f8, g5, g7, h6. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

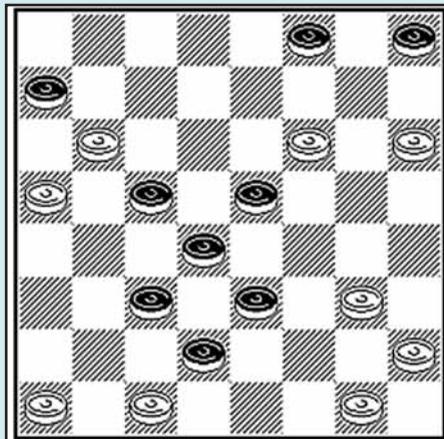
Супаставім рашэнні кампазіцый, надрукаваных раней:

№ 178: g7(f4), hg3, g5, c5(b4), c5, e1 x; № 179: d6(h4), c7(g3), b8(h2), d2(b2), b6, e3(g1), bf4, c1(a1), a3 =; № 180: h8 (c1), b2, b4, h6-g7, g3, e3, g5, c7 x; № 181: a3, c5, ed6, b2, g7, f8(d6), g1(g3), h2(f2, b4), f4(g5A), h6(c3), f4(b2), e5 x A (a3), g5, e5 x; № 182: b8, e5, f4, e7, f6, c5, a1 x; № 183: b8, c5, a7, e7(d6), a3, f6, g7, b4, c1 x; № 184: c7, e5, g5, e3, e5 (h6), f6 x;

g1, a7 x; № 197: b8, e5, d2, c7 (b2), c3, a7, e3 x; № 198: dc5, b6, b8 (f4A), e1, a1 (h6), c3 (g5), d2 (h4), e1 x A(a5), f6 (e5), a1 x; № 199: e7 (c5), b8, h2, f2, g3, g5, g3, f2 x; № 200: ab8, ef8, e5, f4, f8, cd2, e3, g3, b4, a5 x; № 201: g3(f4), c3, g5, (h8A), d8(d6), f6 x A (d8), f8 x.

№ 219 — М.Сцефановіч. Белыя: b6, c1, d2, g3, g7, h4, h6. (7). Чорныя: b8, d4, d6, e5, f4, f6, h2, h8. (8); № 220 — М.Ляшкевіч. Белыя: a1, a3, b4, c7, e1, e5, f6, g5, g7, h6. (10). Чорныя: a5, b6, c3, d2, d6, d8, e3, g3, h4, h8.

№ 214 (8) — Мікалай Гардзіеўскі (Гродна)

(10); № 221 — М.Ляшкевіч. Белыя: a1, c1, e1, e5, f4, f6, g3, h4. (8). Чорныя: a3, b4, b6, c3, d4, d8, e7, f2, h8. (9); № 222 — Дзмітрый Камчыцкі (Магілёў). Белыя: a1, a5, a7, b6, e7, f2, h4. (7). Чорныя: b2, c3, d4, d8, e5, f6, g5, h2. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць;

№ 223 — Сяргей Фурманаў (Магілёў). Белыя: b4, c7, d6, e5, e7. (5). Чорныя: a3, b2, b8, c5, d2, g3, g5. (7). Белыя пачынаюць і выйграюць.

Свае адказы і новыя кампазіцыі накіроўвайце на адрас:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты “Культура”, “Шашкі”.

Адрас электроннай пошты: kultura@tut.by

Са смуткам паведамляем, што 30 жніўня ў нямецкім горадзе Галле на 87-м годзе пайшоў з жыцця выдатны дзеяч шашачнай кампазіцыі Маісей Станойскі — аўтар кніг, суддзя многіх чэмпіянатаў СССР і Беларусі.

Віктар ШУЛЬГА, майстар ФМЖД, нацыянальны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

“КУФАР-РАДЦА”

ВЫПУСК
№ 10 (34)

Шаноўныя культасветработнікі!

Сёння ў “Куфры-радцы” прапануем вашай увазе п’есу Васіля Ткачова “Жыла-была Ёлачка”, якая, спадзяёмся, знойдзе месца ў навагоднім рэпертуары вашай установы культуры або творчага калектыву. Дарэчы, вершы да яе напісаў паэт Уладзімір Мазго.

Дастаткова часу і для таго, каб падрыхтаваць новы твор да зімовых святаў, які прапануюць бацька і сын Карызыны. А кампазітар Мікола Яцкоў прапанаваў свой варыянт прачытання нашага Прысвячэння работнікам культуры (гл. “К” № 41 за 2009 г.).

Звярніце ўвагу, паважаныя чытачы, і на сцэнарную частку нашага “Куфра”, якая дапаможа і з карысцю правесці час, і пажартаваць. Завяршаем выпуск, па традыцыі, “Шашачнай культурай”.

Да новых сустрэч!

Васіль ТКАЧОЎ

Жыла-была Ёлачка

П'еса-казка ў дзвюх дзях
Вершы Уладзіміра Мазго

Наперадзе яшчэ адзін, апошні, восеньскі месяц, а мы раім нашым чытачам падумаць і пра надыходзячыя навагоднія святы. У гэтым выпуску "Куф-ра-радцы" прапануем п'есу "Жыла-была Ёлачка" драматурга Васіля Ткачова. Думаецца, яна, аздобленая вершамі паэта Уладзіміра Мазго, прыйдзеца даспадобы многім аматарскім і школьным тэатральным калектывам, якія лічаць, што лепшы навагодні падарунак — гэта цікавы, вясёлы і яркі спектакль. Дарэчы, да вершаваных радкоў прапануем вам напісаць музыку. У такім выпадку рэпертуар вашага калектыву папоўніцца не проста дзіцячым спектаклем, а музычнай казкай.

Музыка і вершы з песні "Мы — дзеці сонца" у выглядзе нотнага запісу.

Мы — дзеці сонца

Музыка Уладзіміра КАРЫЗНЫ (малодшага)
Верш Уладзіміра КАРЫЗНЫ (старэйшага)

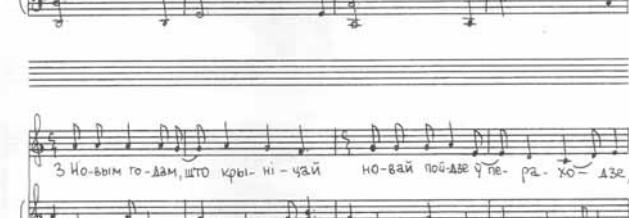
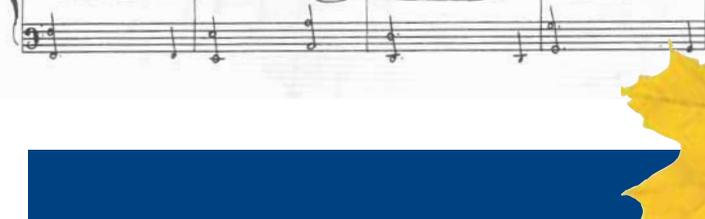
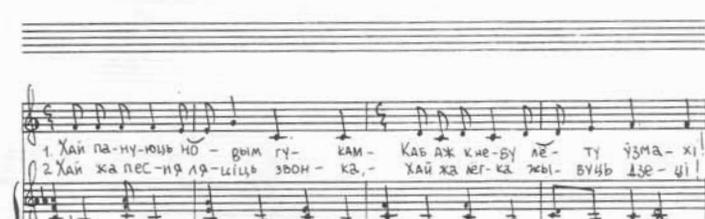
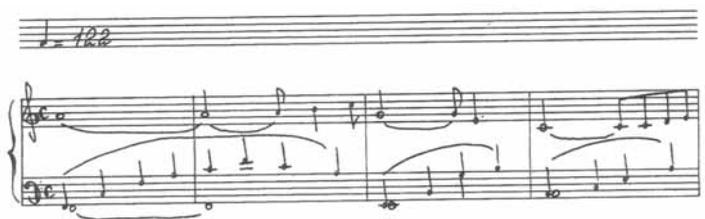
Спыніўся дождж — і ўспыхнула вясёлка,
Спусцілася ў травы ля ракі.
А я іду ля жыта за пасёлкам,
І мне глядзяць у вочы васількі.

Прыпеў:
Я — сонца сын!
Усе мы — дзеці сонца,
Таму і любім мы святло.
Нам трэба, каб усюды і бясконца
Шумелі нівы, сонечна было.

Калыша, як дзяцей шчаслівых, неба
І сонца, і напевы жаўрука.
А кожны колас пахне родным хлебам
І цёплы ён, як матчына рука.

Прыпеў.
Хвалюецца і днём, і ночкай ніва,
І з песняй непакоюся і я,
Каб толькі на зямлі маёй любімай
Былі заўсёды мір і цішыня.

Прыпеў.

Дзейныя асобы:

Ёлачка:
Вераніка;
Лера;

Алёнка;
Кацька;
Юлька.

Цацкі:
Шарык,
Гірлянда.

Лесавік.
Пянёк.
Першы акцёр.

Другі акцёр.
Дзед Мароз.
Снягурка.

Дзея першая

1.
З'яўляюцца два акцёры.

Першы акцёр. Добры дзень, хлопчыкі і дзяўчынкі!

Другі акцёр. І дарослым таксама — добры дзень!

Разам. Добры дзень усім вам, шануюныя!

Першы акцёр. Здаецца, толькі нядаўна адзначалі мы Новы год, аднак ён, той Новы год, цяпер ужо стары, як яго мы называем, праляцеў неяк вокамгненна, непрыкметна...

Другі акцёр. Сапраўды, так імкліва праляцеў, што мы, здаецца, і азірнуцца не паспелі...

Першы акцёр. Вось-вось: азірнуцца...

Другі акцёр. А гэта зрабіць нам трэба. Абавязкова.

Першы акцёр. І менавіта сёння...

Другі акцёр. А чаму так зарупіла? Не скажаш вось мне і ўсім, хто сабраўся ў гэтай святочнай зале?

Першы акцёр. Скажу. Але аб усім — па парадку. Дамовіліся?

Другі акцёр. Дамовіліся, канешне.

Першы акцёр. Тут атрымліваецца, сябры мае, цэлая гісторыя — цікавая, захапляльная і павучальная...

Другі акцёр. Нават так?!

Першы акцёр. Нават так. Гісторыя пра Ёлачку... Вось давай з табой пацікавімся ў гледачоў: у каго з іх стаіць сёння дома святочная, прыбраная, нібы каралева, ёлачка?

Другі акцёр. Пацікавімся. З ахвотаю. Сябры, у каго ёсць дома ёлка? Падыміце рукі. Ого! (Да Першага акцёра.) Бачыў? Лес рук!

Першы акцёр. Вось пра яе, пра Ёлачку, і будзе мая гісторыя.

Другі акцёр. Што ж, тады — паслухаем.

Першы акцёр. Ці задумваліся мы наогул калі-небудзь, што бывае з той ёлачкай, якая радуе нас на навагодняе свята, потым? Як жыве яна? Што яе хвалюе, непакоіць? Шчаслівая яна ці не пасля таго, як пройдзе свята і наступяць звычайныя дні? І куды яны, ёлкі, наогул вяртаюцца пасля таго, як вакол іх перастануць вадзіць карагоды дзеці і дарослыя, а?

Другі акцёр. Гэта сапраўды цікава. А што ж станецца з ёй, з ёлачкай?

Першы акцёр. А зараз мы і даведаемся. Усяму свой час.

Другі акцёр. Хаця... Хаця я, здаецца, усё зразумеў... Я ўявіў тую ёлачку — і зразумеў. Хочаш, намалюю яе? Дзе аловак? Дзе чысты аркуш паперы? (Шукае паперу і аловак, але не паспявае гэта зрабіць.)

З'яўляецца Ёлачка Вераніка. У яе непрывабны выгляд: такі, калі іголки пачынаюць абсыпацца.

Вераніка. Навошта мяне маляваць, калі я сама прыйшла?

Другі акцёр. Ты хто?

Вераніка. Я — Ёлачка Вераніка.

Першы акцёр (запярэчыў). Э не! Так справа не пойдзе! Табе яшчэ, Ёлачка Вераніка, рана такой з'яўляцца... у такім выглядзе... Ты, мабыць, нас не чула, але мы тут дамовіліся раскажаць гісторыю пра цябе... ну, і пра іншых ёлачак, тваіх сябровак, добрых і не надта, прызнаемса табе... Дамовіліся распавядаць па парадку. Па па-рад-ку!

Вераніка. Дык што мне цяпер рабіць?

Другі акцёр. Я здагадаўся: стаць ранейшай Ёлачкай... Зялёненькай, прыгожанькай, пушысценькай...

Першы акцёр. Такой, якою ты і была раней, — да свята і на свяце...

Вераніка. А ці змагу я так зрабіць?

Першы акцёр. У казцы ўсё можна.

Другі акцёр. Ды яшчэ тады, калі ўсе нашы гледачы просяць.

Першы акцёр. Так, дзеці?

Дзеці падтрымліваюць.

Вераніка. Да пабачэння!.. Я хутка вярнуся!.. (Знікае.)

Другі акцёр. Бачым, бачым: вы ўсе таксама, як і мы, цікаўныя людзі. Тады — увага!.. Глядзім далей!..

Акцёры знікаюць. Харэаграфічная карцінка з удзелам ёлачак Алёнки, Кацькі і Юлькі.

2.
Зіма. Прыгожы лясны куток.

Вераніка (спявае):

Новы год, Новы год!
Белы снег, як вата.
Каля Ёлкі карагод
Закружыла свята.

Скачуць заяц і ліса —
Добрыя суседзі.

Па палях і па лясах
Дзед Мароз прыедзе.

А гірлянды і шары
Ззяюць на галінках,
Бо прыйшла да дзетвары
Лепшая ялінка.

Паскараюць стрэлкі ход,
Нібы ў эстафеце,
Каб сустрэлі Новы год
Каля Ёлкі дзеці.

Хай і людзі, і звяры
Век жывуць у згодзе!

Хай жадаюць нам сябры
Шчасця ў новым годзе!..

Лера (з'явіўшыся). Зайздросчу я табе, Ёлачка Вераніка...

Вераніка. Чаму ты мне зайздросціш, Ёлачка Лера?

Лера. Як жа — чаму? Ты ў горад едзеш, на свята. А мяне не ўзялі... З усіх ёлачак выбралі толькі цябе... Шчаслівая... А я таксама вельмі хацела на навагодняе свята да хлопчыкаў і дзяўчынак...

Вераніка. Не ведаю, чаму так атрымалася, але ты ўсё роўна самая прыгожая ёлачка ў нашым лесе, пра гэта ўсе кажуць!

Лера. Не, не... Выходзіць, я не самая прыгожая... (Усхліпнула.)

Вераніка. Не плач, Ёлачка Лера!..

Лера. А што, мне смяцца загадаеш? Так?

Вераніка. Смяцца? Не ведаю, можа, і не, але радавацца — трэба!..

Лера. Чаму ж мне радавацца?

Вераніка. Святу! Свята ж набліжаецца! Новы год!

Лера (весела, але — не шчыра). Ой, што гэта я і сапраўды?.. Свята ж!..

З'яўляецца Лесавік.

Вераніка. Вось Лесавік няхай скажа, якая ты: прыгожая ці не?

Лера. Скажы, дзядуля Лесавік.

Лесавік (не адразу, яму няпроста гаварыць: шкадуе, што ў лесе на адну ёлачку будзе менш). І ты прыгожая, і ты... Вы абедзве — прыгажуні. І мне вельмі не хочацца... Вельмі не хочацца...

Вераніка. Чаго табе не хочацца, Лесавік?

Лесавік. Каб ты пакідала нас.

Вераніка. Дык я ж вярнуся! Вярнуся!

Я ж ненадоўга да дзетак. Святы ж доўга не бываюць...

Лера. Чуеш, дзядуля: яна вернецца.

Лесавік (думаючы пра сваё). Але ж і дзетак я разумею: які ж гэта Новы год без ёлкі? Ім ёлку падавай. Таму яны чакаюць цябе, Вераніка.

Вераніка. Дык чаму ж ты тады такі сумны, дзядуля Лесавік?

Лесавік. Маленькая ты яшчэ, Ёлачка, нічога не разумееш... (Знікае.)

Вераніка (услед). Лесавік! Дзядуля! Ты што, пакрыўдзіўся на мяне? (Леры.) Ён пакрыўдзіўся на мяне... Але за што?

Лера. Не ведаю... (Сама сабе — так, каб не чула Вераніка.) А можа, і добра, што ён пакрыўдзіўся на яе, а? Так для мяне лепей. Трэба дбаць пра будучае і сваё месца ў ім. (Ліспіва.) Ну, што ты замоўкла?

Вераніка. Лесавік пакрыўдзіўся на мяне, відаць, толькі за тое, што я пакідаю яго... А ты, Лера, не крыўдуеш, што я пакідаю і цябе?

Лера. Я ж разумею, не думай: дзве ёлкі адразу не патрэбны на навагоднім свяце... А можа, на наступны год і сапраўды мяне выберуць?

Вераніка. Выберуць! Абавязкова! Я ж таксама першы раз на свята сабралася...

Лера. І тады я таксама буду спяваць ад радасці! Але ж... Але ж як доўга чакаць мне!.. Хаця... Хаця... Хаця, мусіць, так і лепш? Я падрасну тым часам, стану больш дарослай ёлачкай... І больш разумнай...

Вераніка. І я тады таксама буду радавацца за цябе! Як сёння ты радуешся за мяне.

Лера. Толькі да таго часу яшчэ дажыць трэба. А твой час ужо настаў. Я ж — нецярплівая. Чаму такая, і сама не ведаю. Мне хочацца ўсё і адразу...

Вераніка (спахапілася). Ой, што гэта я? Мне ж пара на свята! Забавілася. Яшчэ, чаго добрага, спазнюся.

Лера. Цябе правесці, Ёлачка Вераніка?

Вераніка. Я буду табе вельмі ўдзячнай, Ёлачка Лера!

Лера. Пабеглі!
Знікаюць, узяўшыся за рукі.

3.
Уваходзіць Лесавік з алоўкам і блакноцікам.

Лесавік (лічыць дрэвы і пазначае ў блакноце). Ёлачка Алёнка на месцы... Ёлачка Кацька на месцы... Ёлачка Юлька нікуды не падзелася, тут яна такса-

ма... Такім чынам, усе мае ёлачкі на месцы... Чакайце, а Ёлачка Лера дзе? Няўжо і яна на навагодняе свята шаснула? Без майго дазволу? Ай-я-яй!..

З'яўляецца Лера.

Лера. Тут я, тут, дзядуля Лесавік.

Лесавік. А я ўжо хвалявацца, непакоіцца пачаў! Цішэй, няхай спяць ёлачкі, а то разбудзім іх... Пайшлі, пайшлі адсюль.

Знікаюць. Ёлкі ажываюць.

Алёнка. А мы і не спім зусім!

Кацька. Хто ж у такі час, калі навагодняе свята надыходзіць, спіць?

Юлька. Мы таксама рыхтуемся да балю.

Алёнка. Няхай дзеці весяляцца ў атрах, школах, садках...

Кацька. А мы будзем — тут, у лесе!

Юлька. І няхай у нас не будзе такіх прыгожых цацак, як у іх на навагодніх ёлках, але мы таксама нешта прыдумаем цікавае...

Алёнка. Бо на нашым навагоднім прадстаўленні абяцалі быць усе насельнікі нашага лесу...

Кацька. Сам мядзведзь Таптыжка...

Юлька. Шэры воўк Антон...

Алёнка. Клыкасты вяпрук Сцяпан...

Кацька. Канешне ж, і Зайчык-хлебаакрайчык...

Юлька. І Вавёрка ды яе жаніх Ягорка...

Алёнка. Ды хіба ж усіх пералічыш, хто будзе на нашым лясным навагоднім прадстаўленні!

Кацька. Прыходзьце ўсе, хто жадае!..

Алёнка. Хто песні знае!..

Юлька. І Новы год вітае!..

Ёлачкі танчаць і спяваюць:

Мы — ёлачкі, мы — ёлачкі,

Зялёныя іголачкі,

Бо Новы год без Ёлкі —

Як нітка без іголки.

Мы — ёлачкі пушыстыя,

Вясёлыя, іскрыстыя.

Калі без Ёлкі хата —

Няма наогул свята.

4.

Першы акцёр. Як там наша Ёлачка Вераніка пачувае?

Другі акцёр. Па маіх разліках, яна павінна ўжо дабрацца да месца прызначэння. Дарога няблізкая, але яна ж не пехам дабралася. Спярша ехала на санках, потым — на грузавічку...

Першы акцёр. Пажадаем і мы Ёлачцы добра правесці час з дзеткамі!

Другі акцёр. Уяўляю, якой прыга-

жуняй стане Ёлачка Вераніка: гараць гірлянды, зіхацяць-пераліваюцца рознакаляровыя шары!.. Прыгажосць!.. Супер!..

Першы акцёр. Так-так, гэта ўсё добра. А давайце разам з глядачамі паназіраем, што будзе адбывацца далей у нашым лесе... Паглядзім, як будуць разгортвацца падзеі. А?

Другі акцёр. Не забыцца б толькі і на навагоднім свяце пабываць. Каля нашай знаёмай Ёлачкі Веранікі.

Першы акцёр. Ну, гэта — абавязкова!

Другі акцёр. Завітаем і на свята.

Першы акцёр. А пакуль недзе трэба схавацца і паназіраць за ўсім, што будзе дзеяцца навокал... Каб не замінаць героям нашай казкі...

Другі акцёр. Ага!.. Так-так!.. Не будзем перашкаджаць... Дамовіліся?

Першы акцёр. Дамовіліся!

Знікаюць.

5.

На палянцы спіць Пянёк. Але не адразу зразумееш, што гэта ён.

Пянёк (спявае, прачынаючыся):

Я — пянёк, лясны пянёк.

Зразумелі вы намёк:

Што ад цэлай ёлкі

Я застаўся толькі?

Адзінока мне ў бары,

Я ў журбе вялікай,

Бо пайшла да дзетвары

Ёлка Вераніка.

Я — пянёк, лясны пянёк,

Не князёк і не панок,

А жабрак без ёлкі

Голы — ні іголки.

Вераніка без мяне,

Ведаю, загіне.

Ратаваць пайдзі яе,

Як сваю княгіню.

Пянёк (гаротна ўздыхнуў). Як яна там, Ёлачка, як яна там, без мяне? Прападзе, відаць, зусім. І як гэта я адпусціў яе? Дзе мая галава была раней? Не, трэба нешта рабіць! Трэба дзейнічаць! Тэрмінова! Неадкладна!

З'яўляецца Лесавік.

Лесавік. Не спяшайся, Пянёк. Перш чым нешта зрабіць, трэба добра падумаць.

Пянёк. Я падумаў.

Лесавік. І што ж ты вырашыў?

Пянёк. Ратаваць Ёлачку! Без мяне яна доўга не пражыве.

Лесавік. Можа, ты і праўду кажаш...

Пянёк. Праўду я кажу, праўду!

Лесавік. Але ж ты пра дзяцей не падумаў, пра навагодняе свята: хіба ж бывае Новы год без ёлкі?

Сонейка і... Новы год

Песенны тандэм Уладзіміраў Карызнаў, бацькі і сына, даўно вядомы ў нашай краіне. Але ж ці так гэта проста: ствараць песні на вершы бацькі, аднаго з аўтараў тэксту Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь? Тым больш, і да музыкі ён мае самае прамое дачыненне. У свой час Уладзімір Іванавіч сачыніў некалькі вакальных твораў, а доўгі час увогуле ўзначальваў колішнюю музычную рэдакцыю Беларускага радыё. Дый сёння ён — член многіх мастацкіх саветаў, уваходзіць у склад журы песенных конкурсаў.

Пэўна, менавіта бацька ў свой час прывіў Валодзю, які зацікавіўся музыкай, любоў да добрай паэзіі, высокай літаратурнай класікі.

— У творчасці мы з бацькам, — кажа Уладзімір Карызна-малодшы, — быццам узаемадапаўняльныя сасуды. Прачытаўшы яго верш, я адразу бачу, ці змагу напісаць на гэты тэкст песню. Здараецца, штосьці прашу змяніць — і бацька пагаджаецца, бо добра разумее, наколькі ў песні бывае важным не толькі рытміка слоў, але і тое ці іншае спалучэнне літар. Дый ён не толькі заўсёды выступае першым слухачом маіх песень, але і выказвае свае парады, да якіх я прыслухоўваюся.

— **А як ставяцца да вашых песень жонка-піяністка і дзеці? Яны ж у вас — усе музыканты, лаўрэаты міжнародных конкурсаў. І, мабыць, у кожнага — свой густ.**

— Калі Насця з Ванем былі маленькімі, усе мае песні ведалі на памяць. Падлеткамі сталі выказ-

вацца больш стрымана: маўляў, нічога, гэтак жа працуй і надалей. Цяпер жа яны абое вучацца ў Парыжы, але ў розных кансерваторыях, бо там іх ажно чатыры. Насця — па класе скрыпкі, Ваня — на віяланчэлі.

— **Дык гэта яны — тыя “дзеці сонца”, пра якіх спяваецца ў аднайменнай песні?**

— Дзіцём сонца павінен быць кожны чалавек. Бо калі сонца дорыць нам святло, дык і кожны з нас павінен выпраменьваць яго для астатніх. Гэтая песня была напісана зусім нядаўна, яна яшчэ шукае свайго выканаўцу, — і я з радасцю дару яе ўсім, хто мае патрэбу.

— **У песні “3 Новым годам!” свая гісторыя. Памятаю, над яе запісам на радыё яшчэ працаваў гукарэжысёр, а рэдактар адной з навагодніх праграм, выпадкова зазірнуўшы ў студию, радасна ўсклікнула: “Супер! Праз 10 хвілін дамо песню ў эфір!”**

— Пасля песня прэзентавалася ў асобнай перадачы, гучала ў шэрагу іншых, але ўпершыню слухачы пачулі яе менавіта так — здавалася б, спантанна, што, мабыць, і вырашыла яе шчаслівы лёс. Бо калі я змрочным лістападаўскім вечарам звярнуўся да гэтага купалаўскага верша, напісанага ў канцы 1921 года, дык здзівіўся, наколькі ён актуальны — быццам звернуты да вечнасці. Рэдактар змяніў у ім хіба некалькі слоў, каб дадаць больш святачнага настрою.

Надзея БУНЦЭВІЧ

3 Новым годам!

**Словы Янкі КУПАЛЫ
Музыка Уладзіміра
КАРЫЗНЫ (малодшага)**

3 Новым годам, з Новым годам!
3 новай песняй, з новай казкай!
Зачаруем мімаходам
Долі ходы думкай-краскай!

Для унукаў, праунакаў
Расцярэбім сцежкі-шляхі,
Хай пануюць новым гукам --
Каб аж к небу лёту ўзмахі!..

Прыпеў:
Кінем покліч гулказвонкі
Ад аконца да аконца,
Свет паклічам зімні, сонны
Аж да сонца, аж да сонца,
3 Новым годам, што крыніцай
Новай пойдзе ў пераходзе,
Беларуская зямліца!
Беларускі наш народзе!

3 Новым годам, з Новым годам!
3 новай песняй, з новай казкай!
Зачаруем мімаходам
Долі ходы думкай-краскай!

Над зямлёй ірдзіць вясёлка
Пасля бураў, ліхалеццяў, --
Хай жа песня ляціць звонка,
Хай жа лёгка жывуць дзеці!

Прыпеў.

8 лістапада спаўняецца 70 гадоў з таго дня, калі ў Мінску адкрылася для глядача Дзяржаўная карцінная галерэя — правобраз сённяшняга Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

Афіцыйная гісторыя гэтага “духоўнага храма” бярэ пачатак 24 студзеня 1939 года — згодна з пастановай Урада БССР аб стварэнні ў беларускай сталіцы карціннай галерэі. Фонд яе твораў фарміраваўся з калекцый ужо існуючых тады гістарычных музеяў Віцебска, Гомеля і Магілёва, а таксама з Беларускага дзяржаўнага сацыяльна-гістарычнага музея ў Мінску.

1957 г. (Фота з архіва музея).

твораў нацыянальнага і сусветнага выяўленчага мастацтва.

Сёння справу, распачатую М. Міхалапам, А. Аладавай і Ю. Карачуном, вось ужо 11 гадоў паспяхова працягвае таленавіты калектыў музейных супрацоўнікаў на чале з Уладзімірам Пракапцовым.

Нам ёсць чым ганарыцца!

А чым сёння жыве Нацыянальны мастацкі музей? Што адбылося тут цікавага ў гэтым юбілейным для музея годзе? І што плануецца “знакавага” на наступны, 2010-ы? Пра тое нам падрабязна распавёў дырэктар установы Уладзімір Пракапцоў:

Сёлета музей наведалі члены сям’і Радзівілаў на чале з Эльжбетаў Тамашэўскай, амерыканка Аляксандра Ваньковіч, чый продаж у пятым пакаленні Эдвард Ваньковіч 200 гадоў таму пабудоваў сядзібу, у якой сёння знаходзіцца філіял музея, генеральны дырэктар Луўра Анры Луарэт са сваімі памочнікамі, дэлегацыя Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі на чале з міністрам Аляксандрам Аўдзеевым у сувязі з удзелам у цырымоніі адкрыцця Года культуры Расіі ў Беларусі, канешне ж, наш зямляк, лаўрэат Нобелеўскай прэміі ў галіне фізікі Жарэс Алфёраў...

Наш Мастацкі: ад галерэі-правобраза да статуса “Нацыянальны”

Сярод твораў, што паступалі ў збор галерэі — жывапіс беларускіх і рускіх мастакоў XIX — пачатку XX стагоддзяў, драўляная скульптура і беларускія абразы XVI — XVIII стагоддзяў, сярод якіх былі выдатныя помнікі іканапісу. Трошкі пазней Галерэя папоўнілася партрэтамі з Нясвіжскага палаца Радзівілаў, творамі мастацтва сярэднявечнай Еўропы, а таксама літымі залататканымі сліцкімі паясамі.

З гэтых твораў і складвалася першая калекцыя галерэі, экспазіцыя якой адкрылася для шырокіх колаў глядачоў 8 лістапада 1939 года ў памяшканні былой жаночай гімназіі на вуліцы Карла Маркса, 29 (цяпер у гэтым будынку — Музей сувязі).

Адкрыццё і фарбы

Жывых сведкаў таго гістарычнага вернісажу сёння знайсці цяжка. Прынамсі, я ведаю толькі двух чалавек: гэта Вальмен Аладаў і Уладзімір Стальмашонак. Трэцякласніку Аладаў тады было ўсяго дзевяць гадоў, а Стальмашонку, таксама тагачаснаму школьніку, — адзінаццаць.

Заслужаны архітэктар Беларусі Вальмен Аладаў узгадвае, што яго мама, Алена Васільеўна Аладава, тагачасны супрацоўнік галерэі, за многія тыдні да яе адкрыцця, цэлымі днямі працавала над падрыхтоўкай экспазіцыі і прыходзіла дадому, як кажучы, толькі начаваць. Нават у той дзень, 8 лістапада, Вальмена прывяла на выстаўку яго нянька, цёця Поля — Апалянарыя Леапольдаўна Зелізеа.

Народны мастак Беларусі Уладзімір Стальмашонак запомніў пра той дзень трохі больш: “Нас, хлопцаў, якія займаліся ў студыі выяўленчага мастацтва, урачыста прывялі на гэтае свята. Ля дзвярэй галерэі, што мне падаліся велізарнымі, у мяне раптам раскрыўся эцюднік і ўсе фарбы рассыпаліся па падлозе. Ад нечаканасці я так разгубіўся, што зароў на ўсё горла. Дарошля сталі спешна мне дапамагаць збіраць цюбікі, але ўрачыстасць адкрыцця галерэі на некаторы час перапынілася. І тады я ўпершыню пабачыў маладую чужою жанчыну, “цёцю Алену”, якая, як я даведаўся пазней, аказалася старшым навуковым супрацоўнікам гэтай галерэі, а яе дырэктарам з’яўляўся Мікалай Пракопавіч Міхалап. Шмат гадоў таму Алена Васільеўна ўспамінала, што “якісьці школьнік штосьці натварыў з фарбамі ў час гэтага святачнага мерапрыемства”, але цал-

Знакавы!

кам з усёй сям’ёй Аладавых Стальмашонку давялося неспрэдна пазнаёміцца толькі ў 1944-м...

Але ўсё, што было сабрана да 1941 года, знішчыла вайна. Асноўныя зборы галерэі былі за гады акупцыі страчаны або вывезены ў Германію. Сляды іх згублены.

Першая выстаўка — у 1945-м

Пасля вызвалення Беларусі мастацкая галерэя аднавіла сваё існаванне ў Мінску. Кіраўніком яе стала згаданая ўжо намі Алена Аладава. І той музей, які мы сёння маем, — гэта яе “дзецішча”, бо менавіта яна сфарміравала асноўны яго фонд: праз закупку твораў, падарункі мастакоў, паступленні з іншых музеяў, прыватных калекцый, праз вяртанне некаторых каштоўнасцей, вывезеных пад час вайны за мяжу Беларусі, паступленняў з экспедыцый музейных супрацоўнікаў...

...Далейшая гісторыя Карціннай галерэі працягваецца ў Доме Саюзаў (да вайны — Дом працы) на плошчы Свабоды, 41. Першай акцыяй Аладавай на пасадзе дырэктара была арганізацыя мастацкай выстаўкі, прысвечаная 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, “Заходняя Беларусь у мастацтве” (да 70-годдзя аб’яднання Заходняй і Усходняй Беларусі), адкрыццё новай пастаяннай экспазіцыі “Мастакі Беларусі XIX — першай паловы XX стст.”, выстаўкі “Славацкая сімфонія майстроў з Кавачыцы” (пры садзейнічання Пасольства Славацкай Рэспублікі), “Вобраз іранскай жанчыны” (пры садзейнічання Пасольства Ісламскай Рэспублікі Іран), “Традыцыйнае мастацтва Карэя” (па ініцыятыве Пасольства Рэспублікі Карэі), персанальная экспазіцыя твораў лётчыка-касманauta СССР Аляксея Ляонава і шмат выставак нашых беларускіх мастакоў.

Да заканчэння будаўніцтва новага, спецыяльнага, узведзенага для гэтых мэт музейнага храма мастацтва на Леніна, 20 заставалася некалькі гадоў. У 1957 годзе Дзяржаўная карцінная галерэя атрымала назву: Дзяржаўны мастацкі музей БССР. Праз 36 гадоў — музей набыў статус Нацыянальнага. На сённяшні дзень ён не толькі пашырыў выставачныя, фондавыя і службовыя памяшканні, але і набыў вялікую колькасць новых

— Перш за ўсё, гэта — выстаўкі, пра якія ваша газета рэгулярна пісала, анансавала. Вось толькі некаторыя з іх, што атрымалі рэзананс у грамадстве: “Палітра памяці”, прысвечаная 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, “Заходняя Беларусь у мастацтве” (да 70-годдзя аб’яднання Заходняй і Усходняй Беларусі), адкрыццё новай пастаяннай экспазіцыі “Мастакі Беларусі XIX — першай паловы XX стст.”, выстаўкі “Славацкая сімфонія майстроў з Кавачыцы” (пры садзейнічання Пасольства Славацкай Рэспублікі), “Вобраз іранскай жанчыны” (пры садзейнічання Пасольства Ісламскай Рэспублікі Іран), “Традыцыйнае мастацтва Карэя” (па ініцыятыве Пасольства Рэспублікі Карэі), персанальная экспазіцыя твораў лётчыка-касманauta СССР Аляксея Ляонава і шмат выставак нашых беларускіх мастакоў.

У новым корпусе музея.

Былі падпісаны дагаворы аб культурным супрацоўніцтве музея з палацава-музейным комплексам у Варшаве, Дзяржаўным гістарычным музеем Расіі — аб прадаўжэнні выстаўкі сліцкіх паясоў у Мінску яшчэ на адзін год (з 27 красавіка 2009 года па 27 красавіка 2010 года), з музеем літоўскага Біржайскага края “Сэла” і многімі іншымі.

Акрамя таго, дадамо, праведзена шмат прэс-канферэнцый, музычных вечароў, конкурсаў, міжнародных навуковых канферэнцый і прэзентацый выяўленчай і фота-прадукцыі, “круглых сталоў” і іншых мерапрыемстваў, якія пастаянна знаходзяцца ў цэнтры ўвагі “К”.

На наступны, 2010-ы, год, як распавёў Уладзімір Пракапцоў, запланавана правядзенне выстаўкі французскіх імпрэсіяністаў, рускіх мастакоў XX ст. і яраслаўскай іконы, твораў Барыса Заборавы, Івана Хруцкага (да 200-годдзя з дня нараджэння), “Мастацтва вайны і мастацтва міру” (да Дня Перамогі) і “Жывапіс першай паловы XIX ст.” (з фондаў музея), выстаўкі іранскіх кілімаў і вернісажу новых паступленняў у музей за апошнія пяць гадоў.

Таксама намечана правесці міжнародныя навуковыя канферэнцыі да юбілею І.Ф. Хруцкага і па праблемах Мірскага замка. Натуральна, прадоўжацца традыцыйныя “Аладаўскія чытанні”, выдавецкая і навуковая праца ды іншыя акцыі, якія будуць звязаныя з далейшым развіццём і росквітам выяўленчай культуры краіны.

Фота Юрыя ІВАНОВА

У адной з залаў беларускага мастацтва XX стагоддзя ў новым корпусе музея.

Культурны Цэнтр і беластоцкая "АВВА"

24 кастрычніка ў Беластоку вялікім гала-канцэртам завяршыўся XVI Агульнапольскі фестываль беларускай песні. Каля трох тысяч гледачоў, якія сабраліся ў зале спартыўнага комплексу "Влукняж", віталі 22 музычныя калектывы — пераможцаў рэгіянальных адборачных этапаў. Сапраўдным сьвятам стаў удзел у канцэрце артыстаў з Рэспублікі Беларусь: Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Генадзя Цітовіча, а таксама маладых спевакоў Алены Ланскай і Івана Буслая. На мерапрыемстве прысутнічала прадстаўнічая беларуская дэлегацыя на чале з міністрам культуры Паўлам Латушкам. Карэспандэнт "Культуры" пабываў на свяце і паспрабаваў высветліць, чым жа жыве беларуская меншасць у Польшчы.

Беларусы Польшчы: у кантэксце рэальных спраў

А "Маланка" спявае!..

Беларусы Польшчы збіраліся на свята песні ў юбілейны, саракавы, раз. Шаснаццатым па ліку Агульнапольскім фестывалі быў адмысловы конкурс, пераможцы якога, па-традыцыі, атрымалі магчымасць выйсці на вялікую агульную сцэну. Вялікае і вельмі складанае ў арганізацыйным сэнсе мерапрыемства зладзілі Беларускае грамадска-культурнае таварыства і Таварыства беларускай культуры ў Польшчы пры актыўным садзейнічанні Пасольства і Генеральнага консульства Беларусі ў Беластоку, фінансавай і творчай падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. З польскага боку фінансавую падтрымку аказалі Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі. Фестываль адбываўся пад ганаровым патранатам маршалка Падляскага ваяводства.

Высокі ўзровень мерапрыемства пацвердзілі прывітальныя словы ад беларускага і польскага ўрадаў, якія зачыталі Павел Латушка і кіраўнік Беларускага грамадска-культурнага таварыства Ян Сычэўскі адпаведна. Ад імя Міністэрства культуры нашай краіны быў перададзены камплект сцэнічных касцюмаў для калектываў Беластоцчыны.

У склад беларускай дэлегацыі ўваходзілі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Польшчы Віктар Гайсёнак, член Пастаяннай камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Аляксандр Шакуцін, Генеральны консул нашай краіны ў Беластоку Міхаіл Аляксейчык, намеснік старшыні Гродзенскага аблвыканкама Ігар Жук. На канцэрце таксама прысутнічалі дэпутаты польскага Сейма Яўген Чыквін, Яраслаў Матвеюк, Роберт Тышкевіч, прадстаўнікі кіраўніцтва ваяводства і маршалкоўскага ўпраўлення Падляскага ваяводства і адміністрацыі горада Беластока, кіраўнікі мясцовых органаў самакіравання.

Дарэчы, у дзень канцэрта адбылася сустрэча беларускай дэлегацыі з Ваяводам і Маршалкам Падляскага ваяводства, а таксама з Архіепіскапам Беластоцкім і Гданьскім, прадстаўнікамі беларускіх нацыянальных арганізацый.

Вялікая зала спартыўнага комплексу — магчыма, не самае зручнае месца для музычных выступленняў. Але жадаючых прыйсці на свята беларускай песні, як і кожны год, было так шмат, што ўсе гледачы змясціцца змаг-

лі толькі пад дахам самай вялікай у Беластоку пляцоўкі. Трэба было бачыць, з якім энтузіязмам беларусы Беластоцчыны віталі кожнага з удзельнікаў! Адчувалася: гэты фестываль праводзіцца не дзеля "птушакі". Самадзейныя калектывы "Маланка" (дарэчы, у наступным годзе ён святкуе юбілей), "Крыніца", "Васілёчкі" ды іншыя, а таксама сольныя выканаўцы прыехалі ў Беласток на фінальны канцэрт не толькі з Падляшша, але і з іншых ваяводстваў Польшчы. Сярод удзельнікаў — людзі самых розных прафесій і ўзростаў. Родныя спевы для беларусаў у Польшчы — сродак нацыянальнай самаідэнтыфікацыі. Са сцэны гучала народная і эстрадная беларуская песня, а ў зале — роднае слова...

А калі напрыканцы вечара на сцэне з'явіліся выканаўцы з Беларусі, зала патанула ў авацыях. Безумоўна, высокі ўзровень нашых прафесійных музыкантаў не мог не выклікаць самыя станоўчыя эмоцыі. Але ў той вечар галоўнай была нават не музыка, а неверагоднае пачуццё аднасці паміж усімі, хто прыйшоў на канцэрт. Таму сапраўдны гімн фестывалю — знакамітую песню "Люблю наш край" — спяваў не толькі зводны хор удзельнікаў, але і ўся велізарная зала.

Генеральнае Консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку, дзе месціцца Культурны Цэнтр Беларусі.

Хор "Куранты" (Бельск Падляскі) пад час наведвання фестывалю "Вянок Дружбы" у Бабруйску.

Ян СЫЧЭЎСКІ, кіраўнік Беларускага грамадска-культурнага таварыства:

У час камандзіроўкі наш карэспандэнт сустрэўся з кіраўніком Беларускага грамадска-культурнага таварыства Янам СЫЧЭЎСКИМ, каб пагутарыць аб сучасным стане супрацоўніцтва паміж Беларуссю і нашымі землякамі ў Польшчы.

— Я ацэньваю мерапрыемствы, што адбываліся, вельмі станоўча, — адзначыў Ян Янавіч. — Калі часам пытаюцца, што новага было на чарговым Гала-канцэрце Усяпольскага конкурсу беларускай песні, я заўсёды адказваю: новае — гэта самі песні, удзельнікі. Заўважце, што беларускамоўныя калектывы прыехалі ў Беласток не толькі з Падляшша, але з усёй Польшчы. Кожны фестываль мае сваю адметнасць, кожны раз з'яўляюцца новыя выканаўцы. Нас радуе той факт, што ў беларускіх спевах існуе пераемнасць пакаленняў. Удзел у фестывалі прымаюць і людзі вельмі пажылыя, ёсць удзельнікі і за восемдзесят гадоў, і выхаванцы дзіцячых садкоў. Мы ўпэнены, што калі можам развіць пачуццё нацыянальнай тоеснасці ва ўсіх пакаленняў, то гэта вельмі добра.

Да юбілейнага гала-канцэрта мы рыхтаваліся з асобным пачуццём. Намагаліся стварыць разнастайную праграму. Усяго ў адборы прынялі ўдзел каля 90 калектываў з усёй Польшчы. У выніку засталася 22, чые спевы нам падаліся найлепшымі і адпаведнымі высокаму мастацкаму узроўню. Заўважце, сярод удзельнікаў былі і этнічныя палякі, якія

"Тоесныя ва ўсіх пакаленнях"

па-за сцэнай размаўляюць па-польску. Адзін з іх нават выступаў з беларускай песняй на тэлевізійным фестывалі ў Варшаве. Але галоўнай адметнасцю ўсё ж такі стаў удзел у гала-канцэрце выканаўцаў з Беларусі. Мы з задавальненнем убачылі і пачулі, як шануюць роднае слова спевакі Алена Ланская і Іван Буслай. Ні з чым нельга параўнаць песні ў выкананні Нацыянальнага акадэмічнага хору імя Генадзя Цітовіча пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Дрынеўскага! Гэты калектыв — сапраўдная ікона беларускай культуры.

— Як Беларускае грамадска-культурнае таварыства адрывае супрацоўніцтва з Культурным Цэнтрам Беларусі ў Беластоку?

— Вельмі станоўча. Калі ў Таварыства пачаліся пэўныя праблемы з фінансаваннем, менавіта супрацоўніцтва з Культурным Цэнтрам Беларусі дазволіла не дапусціць заняпаду і правесці Агульнапольскі конкурс беларускай песні на належным узроўні. Дзякуючы фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі стаў магчымым прыезд у Беласток хору імя Цітовіча, без якога наш гала-канцэрт не атрымаў бы такога маштабу.

Беларускі асяродак у Польшчы мае ўжо пэўныя культурныя здабыткі, і толь-

кі ўмяшальніцтва тагачаснага Пасла Беларусі Паўла Латушкі тады дапамагло нам працягнуць дзейнасць па іх захаванні і развіцці. Галоўная дапамога беларускага боку — фінансавая-арганізацыйнага кшталту.

— Як геаграфічна арганізавана дзейнасць вашага Таварыства? Дзе, акрамя Беластоцчыны, існуюць актыўныя беларускія асяродкі і чым яны займаюцца?

— Беларусы ў Польшчы жывуць не толькі на ўсходзе Беластоцчыны. Пасля Другой сусветнай вайны яны рассяліліся па ўсёй Польшчы. Цяпер найбольш вялікія і актыўныя групы пражываюць у

Варшаве, Гданьску, іншых гарадах. У буйных цэнтрах існуюць аддзяленні нашага таварыства, працуюць асобы, якія займаюцца беларускай культурай. Усяго ў нашай арганізацыі — некалькі тысяч членаў, аднак найбольш актыўных дзеячаў — каля тысячы. Апрача фестывалю песні, мы ладзім калядаванні, мерапрыемствы для дзяцей і моладзі. Напрыклад, конкурсы "Роднае слова" — для выхаванцаў школ і гімназій, конкурсы аматарскай пазіі, для ліцвістаў — конкурс "Сцэнічнае слова", дзе ўдзельнікі спаборнічаюць у дэкламацыі. Таксама існуюць асобныя конкурсы для школьнікаў: тэатральны, роднай песні. Кожны год ладзім Свята беларускай культуры ў Беластоку, сумесна з Саюзам палякаў праводзім Міжнародную навуковую канферэнцыю "Шлях да ўзаемнасці". Сумесна з беларускім бокам праводзім Фестываль польскай беларускай песні, які папераменна праходзіць у Беластоку і ў Гродне. Праводзім і вельмі вялікае свята Купалля ў Белавежы, куды збіраецца да 10 тысяч гледачоў. Апрача гэтага, даём шматлікія канцэрты, імпрэзы ў розных асяродках Беластоцчыны, дзе пражываюць беларусы.

Так, наша дзейнасць вельмі разнастайная, але трэба разумець, што адбываецца яна не ў вельмі лёгкіх умовах. Таму мы вельмі ўдзячныя за тую дапамогу, якую нам аказваюць нашы суродзічы з Беларусі.

Культура як лепшы сродак дыпламатыі

— Вельмі важна, каб працягвалася і ўзрастала дапамога для тых, хто захоўвае тут, на Беластоцчыне, беларускую нацыянальную спадчыну. І такую дапамогу мы будзем аказваць на ўрадавым узроўні, з боку Міністэрства культуры, на ўзроўні ўстаноў культуры з рэгіёнаў, — падкрэсліў у інтэрв'ю карэспандэнту "К" Павел Латушка. — Для мяне гэта — не пустыя словы, бо сам некалькі гадоў працаваў у Беластоку ў якасці консула, а потым прыязджаў ужо кіраўніком Пасольства, і добра ведаю праблемы мясцовых беларусаў. Менавіта праца ў накірунку культуры дазваляе развіваць найлепшыя адносіны паміж краінамі. Спадзяюся, Культурны Цэнтр Беларусі ў Беластоку будзе актыўна спрыяць такому развіццю. Вельмі важна, каб ягонае праца была напоўнена рэальнымі справамі. Культура — імідж дзяржавы за мяжой, таму патрэбна старацца найлепшым чынам паказваць яе ў іншых краінах. Безумоўна, трэба больш інтэнсіўна супрацоўнічаць з нашымі бліжэйшымі суседзямі. Магчыма для гэтага далёка не выкарыстаны.

— Культурны Цэнтр Беларусі ў Беластоку існуе толькі год, — распавёў нашаму карэспандэнту кіраўнік Цэнтра, саветнік Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча Аляксандр Карачун. — Але мы ўжо паспелі правесці шэраг цікавых мерапрыемстваў.

З вялікім поспехам прайшлі ў Беластоку гастролі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа. Не меншы поспех мелі і артысты з Пінска, якія прывозілі на Падляшша неўміручую "Пінскую шляхту" Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Культурны цэнтр арганізуе выстаўкі сучаснага беларускага жывапісу, кінапаказы. Сродкаў у нас пакуль не так шмат, як хацелася б, і толькі два супрацоўнікі ў складзе, але справа зрушылася з "мёртвай кропкі". Тое, што першы Культурны цэнтр Беларусі за мяжой размясціўся менавіта ў Беластоку, — вельмі адметна. Нашы мерапрыемствы заўсёды праходзяць з вялікім поспехам і карыстаюцца павагай не толькі беларусаў. Але менавіта ім адрававана наша найбольшая ўвага...

Працу Культурнага цэнтра Беларусі ў Беластоку неаднойчы адзначалі ў размове з карэспандэнтам "К" жыхары Беластоцчыны. Факт, што эфект ад дзейнасці ўстановы ўжо ёсць, — неаспрэчны. Можна ўзгадаць тыя ж гастролі коласаўцаў, якія выклікалі сапраўдны фурор у польскіх глядачоў. Безумоўна, зразумевае ўсім незалежна ад нацыянальнасці і веравызнання высокае мастацтва, што прадстаўляецца ў Польшчы Культурным цэнтрам Беларусі, выконвае вельмі важную "дыпламатычную" функцыю, з'яўляючыся лепшым сродкам развіцця далейшых адносін паміж дзвюма краінамі.

"Мы — беларусы..."

Своеасаблівыя "Дні беларускай культуры на Беластоцчыне" прадоўжыліся 25 кастрычніка ў Бельску Падляскім,

значнае сябе як беларус на Падляшшы, шмат прываслаўных.

Нягледзячы на тое, што, паводле даных усяпольскага перапісу насельніцтва 2003 года, беларусаў у Польшчы — каля 48 тысяч (папярэдні перапіс у 1993-м зафіксаваў каля 400 тысяч беларусаў), беларуская нацыянальная меншасць у Польшчы — другая па колькасці пасля нямецкай. Пятнаццаць беларускіх нацыянальных арганізацый актыўна працуюць у розных накірунках, культурных і адукацыйных. Назвы некаторых з іх гавораць самі за сябе. Напрыклад, існуе так званая "АВВА" ("Асацыяцыя Бацькоў, Беларускай Апантаных"). Але, безумоўна, самым вядомым — ужо больш за паўстагоддзя — застаецца Беларускае грамадска-культурнае таварыства, чый офіс у Беластоку па адрасе Варшаўская, 11 заўсёды адкрыты для гасцей. Тут актыўна папулярныя і развіваюць культуру, падтрымліваюць беларускую мову, надаючы гэтым пытаннем асаблівую ўвагу. У Гайнаўцы і Бельску Падляскім працуюць беларускія ліцэі, а вось трапіць у беларускамоўную групу дзіцячага садка вельмі цяжка: шмат ахвотных. Усяго ў Польшчы родную мову як асобны прадмет вывучаюць каля трох з паловай тысяч маладых беларусаў, а ў Варшаве і Беластоку ва ўніверсітэтах існуюць аддзяленні беларускай філалогіі.

На фоне няспыннай культурнай глабалізацыі, якая імкліва развіваецца ў свеце, дзейнасць беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы

Фота Юрыя ІВАНОВА

Стажыроўкі студэнтаў-філолагаў з блізкага і далёкага замежжа ў нашай краіне сваім вынікам мусяць мець не толькі авалоданне азамі мовы, але і перадачу праз яе духоўнага набытку нашай краіны — з'яў культуры і мастацтва ў іх гістарычным развіцці, — адметнага іміджа Беларусі ў свеце. Менавіта гэтая тэма і зацікавіла карэспандэнта "К", калі ў рэдакцыю патэлефанавалі з філалагічнага факультэта БДУ і запрасілі сустрэцца з групай сэрбскіх стажоўраў — будучых навукоўцаў і настаўнікаў.

Пра іх культурныя ўражанні ад Беларусі, рэпрэзентацыю імі сваёй нацыянальнай своеасаблівасці і ўспрыняцце нашай гутарым са студэнтамі Бялградскага ўніверсітэта Анай Груіч, Наташай Нікаліч, Іванай Мрджка, Аліверай Праліцай, Аляксандрай Джукіч і Урашам Джорджавічам.

Бялградскія паралелі мінскага мерыдыяна

Акцэнтны і акцэнтацыя

Тэма 1. Мова

"Літары таксама можна параўнаць з часткамі адзення. Узімку апранаеш баваўняныя рэчы або мех, шалік, цёплую шапку і як мае быць падпяраваешся, а ўлетку карыстаешся льянным адзеннем, ходзіш без пояса і закідваеш як мага далей усё цяжкае і цёплае, а паміж зімой і летам то што-сьці дадаеш да адзення, то што-сьці адкідаеш. Гэта ж адбываецца і з чытаннем: у розным узросце змест кнігі для любога з нас будзе неаднолькавым, таму што мы парознаму камбінуем "адзенне"..."

Гэта наш, зразумела, досыць адвольны пераклад радкоў Міпарада Павіча з "Хазарскага слоўніка" — паводле вызначэння крытыкаў свету, аўтара "першай кнігі XXI стагоддзя". Хто ведае, мо сённяшнія стажоры-беларусы з Сербіі перакладуць яе праз колькі гадоў на беларускую мову?!

— Дарэчы, недзе вычытаў у Інтэрнеце: Павіч — самы чытальны ў свеце серб! — кажа Ураш. — Прынамсі, мільённыя наклады яго кнігі і сапраўды пра тое сведчаць.

Адрозніваць падкрэслім: Ураш Джорджавіч — адзіны з шасцярых нефілолаг. Ён — будучы юрыст. І з гэтым звязана адно з "моўных" уражанняў ад Беларусі:

— Адночы вырашыў наведаць вашу кнігарню. Вывучаючы не першы год мову, без напругі адшукаў аддзел з юрыдычнай літаратуры. І менавіта там, пагартаўшы вашы зводзі заканадаўчых актаў, зразумеў: у вывучэнні сваім дасягнуў пэўных, невялікіх пакуль, вяршыняў. Бо даволі дакладна зразумеў, што да чаго ў тых дакументах.

Нездарма прыгадаўся "...Слоўнік" Павіча і яшчэ з адной прычыны. Запытаўшыся ў стажоўраў пра найбольш складанае ў беларускай мове, пачуў адказ: — Націск!

Тэма 2. Постаць

"Ноч мірная, добрая ноч. Быццам яна вялікі, адказны рубіж у жыцці, калі зняможаны чалавек (зняможаны звыш усякае меры) адпачывае і сам сабе кажа: "Нікуды больш!" — і ў велічы і адчаі свайго рашэння знаходзіць магчымасць жыць далей..."

Гэта радкі з-пад пяра лаўрэата Нобелеўскай прэміі па літаратуры серба Іва Андрыча. Яго, як і многіх іншых сэрбскіх літаратараў, перакладлі на беларускую мову яшчэ за савецкім часам. А вось гэта — словы нашага Уладзіміра Караткевіча:

"Паступова я зразумеў, хто я. Што прымусіла мяне зрабіць гэта?"

Можна, цёплыя агні вёсак, назвы якіх і дагэтуль нейкім цёплым болям уваходзяць у маё сэрца: Ліпічна, Сорак Татар, Бярозава Воля, урочышча Разбіты Рог, Памярэч, Дубрава, Вавёркі?"

А можна, начлег на поплаве, калі дзеці баюць казкі і драма крадзежца да цябе праз кажухі разам з холадам? Ці мурожны пах маладога сена і зоры праз прадзёртую страху адрывы?..."

Што можна паяднаць такіх далёкіх, падавалася б, пісьменнікаў? Найперш — усведамленне асновы, што заклалі яны ў развіццё сваіх нацыянальных літаратур. А яшчэ адзіны, асабісты, штрых дадала Аляксандра Джукіч:

— З "Дзікага палявання караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча (Менавіта з гэтага твора і згадалі радкі. — С.Т.) і пачалося маё знаёмства з беларускім словам. Кніга ж выйшла на сербскай мове!.. І як не захапіцца было?! Каб сёння пачала чытаць па-беларуску, дык, мусяць, не ўсё зразумела б. Але на сербскай кнігу літаральна праглынула. Каго мы яшчэ ведаем з вашых пісьменнікаў? Адрозніваць скажу, што не шмат вершаў ды прозы даводзілася чытаць. Ды імёны Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Васіля Быкава, Івана Шамякіна нам знаёмыя.

Тэма 3. Імпрэсія

Зямля рухаецца а яны стаяць зямля бяжыць пад нагамі іхні бег спынены куды вараныя коні! — такім імклівым падаўся Бялград дзесяцігоддзі таму паэту Паўле Попавічу праз скульптуру перад тамтэйшай Народнай скупшчынай. Мне гэты горад заўжды бачыўся іншым: спакойным і ўраўнаважаным. Як, шмат у чым, і Мінск.

— А я вельмі добра запомніла словы выкладчыка: Мінск вельмі падобны да Бялграда. І як тут не пераканана: папершае, у нашых сталіцах жыве амаль два мільёны чалавек, па-другое, гэта вельмі прыгожыя старажытныя гарады. Але усё ж ёсць адна асаблівасць, якая вылучае старую частку нашай сталіцы: там багата вулачак, вузенькіх-вузенькіх, куды звачаеш і проста не ведаеш, на што натрапіш за рогам камяніцы, — распавядае пра свой Бялград Івана Мрджка.

— Зрэшты, у Мінску мне якраз такі Бялград нагадвае ваша Траецкае прадмесце, — заўважае Аляксандра.

— А вось я ўжо дакладна ведаю, што распавесці сваім сябрам у Бялградзе: у Мінску ўбачыў усе перавагі метро. І як я там без яго буду? — усміхаецца Ураш.

Тэма 4. Інтэрпрэтацыя

"Слова — агонь! Я хвалу, што жывы, праспяваю яму..."

Гэта словы колішняга выпускніка таго ж філфака Бялградскага ўніверсітэта, адкуль і большасць сэрбскіх стажоўраў, Бранка Мількавіча. Яны нагадалі пра такі момант з нашай гутаркі:

— Я вывучаю беларускую мову два гады. Заняткі — і ў Бялградзе, і ў Мінску — падабаюцца... Ведаецца, напачатку асабіста мне падавалася, што беларусы больш — як гэта трапна сказаць? (*Шукае слова.*) — халодныя, мабыць... Але ў вашай сталіцы пераканалася: гэта зусім не так! Беларусы — гасцінныя і прыемныя людзі. А, да ўсяго, нам было чаму здзівіцца: ужо паспелі, да прыкладу, пабываць у Вялікім тэатры. Глядзелі балет... Хацелася б пабачыць яго і ў Бялградзе, — кажа Наташа Нікаліч.

А што, пытаюся, з вашай культуры вы прапанавалі б паглядзець нам? Адрозніваць з дзесятка найменшых тэатральных калектываў сербскай сталіцы: Тэатр оперы і балета, Народны тэатр, Музычны, не забываюцца і пра маладзёжныя калектывы. Хто ведае, мо ў наступнай "Панараме" і прагучыць сербская драматургія? Пакуль жа абменьваемся ўражаннямі ад стыльнай вешалкі над Купалаўскім...

Тэма 5. Гісторыя

— У нас такіх палацаў, як вашы Мір і Нясвіж, дзе мы ўжо пабывалі, няма. Затое маем старадаўнія крэпасці, вежы — абарончае дойлідства, — параўноўвае Алівера Праліца. — Я ўпершыню ў Беларусі, і бачу, што тут ёсць месцы, куды вярта прыязджаць і нашым турыстам.

У беларускіх турфірм дакладна маюцца прапановы па Сербіі: тыя ж форты, а таксама Бялград, маленькія турыстычныя гарадкі. А ці прапануюць аналагічныя маршруты ў нашу краіну ў Сербіі?

— Па праўдзе кажучы, не чула пра падобныя прапановы. Але, паўтаруся, калі такога няма, то вельмі дарма, — кажа Алівера.

Што ж, як тут ні прывесці радкі Мілдрага Паўлавіча:

*Звіліны на валуне
Быццам думкі
Знутры прарастаюць...*

Тэма 6. Напярэдадні

Калі наша газета выйдзе ў свет, у сэрбскіх студэнтаў будзе яшчэ адно ўражанне ад Беларусі: яны наведваюць Нацыянальную бібліятэку.

— Пакуль даводзілася бачыць яе толькі на фотаздымках, але агледзець знутры такі будынак вельмі хочацца, — кажа Ана Груіч. — Я ў Беларусі ўпершыню. І, вядома, мне цікава тут усё, тым больш бібліятэка — збор ведаў!

І Ана, і іншыя ўдзельнікі гутаркі, бывала, прыпыняліся, шукаючы трапнага слова і амаль заўсёды знаходзілі яго самі. Калі праз іх уражанне беларускую мову пачуюць у Бялградзе, думаю, нагод "запытанняў" ў энцыклапедыі ці Інтэрнета пра Беларусь бабалее. "...Каб сустрэцца раптам са светам, што нарадзіўся са мной і ўва мне".

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча.

У час гала-канцэрта ў Беластоку.

дзе ў мясцовым Доме культуры адбыўся вялікі канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Генадзя Цітовіча і салістаў праджосерскага цэнтра "Спамаш" Алены Ланскай і Івана Буслая. І зноў, як і ў Беластоку, зала была перапоўненая. Больш за тое: глядачы стаялі ў праходах і нават слухалі выканаўцаў у фая. І зноў нельга не адзначыць, што ў невялікай зале Дома культуры адчуваўся асабліва атмасфера нацыянальнай аднасці.

Для беларусаў на Беластоцчыне такія канцэрты — не проста культурныя мерапрыемствы, а яшчэ адна нагода заявіць пра сябе як пра прадстаўнікоў сваёй нацыі. Тое, што тут — асаблівы край, культурна цесна звязаны з Беларуссю, зразумела ўжо па назвах мясцовых населеных пунктаў. Вялікая колькасць прываслаўных храмаў (толькі ў Беластоку іх адзінаццаць) таксама сведчыць пра гэта: сярод тых, хто вы-

выклікае толькі станоўчыя ацэнкі. Тамтэйшыя беларусы не толькі не забываюцца на сваю культуру, але і актыўна прапагандуюць яе. Той факт, што ў двух гмінах беластоцкага ваяводства беларуская мова хутка можа стаць другой рабочай (ёсць нават прапанова зрабіць дарожныя ўказальнікі на дзвюх мовах — польскай і беларускай), таксама гаворыць на карысць гэтага факта.

Пасляхова захоўваць свае карані і развіваць нацыянальную культуру можна толькі аб'яднаўшыся, разам. І мерапрыемствы на Беластоцчыне чарговы раз даказалі: у беларусаў Польшчы ёсць надзейныя сябры па той бок мяжы.

**Антон СІДАРЭНКА,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Беласток —
Бельск Падляскі — Мінск
Фота аўтара**

**Выбіраем
"Трубадура"**

Беларускую публіку "Трубадурам" не здзівіш. Упершыню мінчане ўбачылі гэтую оперу Дж.Вердзі, напісаную ў 1852 г., яшчэ ў тэатральным сезоне... 1890 — 1891 гг. у выкананні расійскай антрэпрызы. Потым некалькі разоў спектакль прывозілі італьянцы. Дый у Вялікім тэатры Беларусі яго ставілі тройчы: у 1955, 1963 і 2001 гг. Са сцэнічнымі строямі апошняй пастаноўкі трупа неаднойчы выязджала на гастролі ў Еўропу, дзе опера ўвасаблялася ў натуральных "дэкарацыях", ля сцен сярэднявечнага замка. Але такога "Трубадура", падзеі якога былі б спраектаваны на заходнюю гарадскую мафію сярэдзіны XX ст., мы яшчэ не бачылі. Хаця ўсялякіх іншых "перапрачтанняў" класікі наглядзеліся. У тым ліку — на нашай опернай сцэне, у пастаноўках не толькі запрошаных, але і сваіх рэжысёраў.

Сярод такой "класікі рэжысёрскага асучаснення" асабіста я вылучыла б пастаноўкі Сусаны Цырук, асабліва яе "Шлюбны вэксаль" Дж.Расіні (пастаноўка 1998 г.), дзе героі ездзілі па глядзельнай зале на веласіпедзе, лёталі на адной з ранніх мадэлей самалёта, круцілі велатрэнажор і ўчынялі "дуэль" на баксёрскім рынгу. А галоўнае — прымушвалі моладзь задумацца: дзе — каханне, дзе — разлік, а дзе — проста выбухі гармонаў.

"Трубадур" і A-dur

"Трубадур" — таксама пра каханне (пагадзіцеся, знайсці оперу "без кахання" цяжкавата). І дзе б яно ні пульсавала — на старажытнай галеры ці іншаланетнай "галеры", — кожны ўсё роўна будзе "прымерваць" тыя пачуцці на сябе. Відавочна, што Вердзі ў гэтай оперы, як звычайна, мала закраналі гістарычныя рэаліі: яго хвалілі пачуцці. Таму зусім невыпадкова, не дзеля смеху, кампазітар "расквеціў" узбуджана-святочнай музыкой рамантычны змрок Сярэднявечча, зліты "ў адным флаконе" з жарсцямі "мыльнай оперы" (заклятыя ворагі аказваюцца роднымі братамі: выкрадзенае графскае дзіця выхоўвалася ў цыганой). Ды яшчэ — з "морам трупаў" у фінале.

Пазней, для французскай пастаноўкі, ён і балетныя сцэны дапісаў, і душашчыпальныя спева Манрыка ў м о м а н т

Наталля Акініна (Азучэна) і Серджыя Панаджыя (Манрыка).

смерці. Але найбольш распаўсюджана першая рэдакцыя — без залішняга меладраматызму, прасякнутая пульсаваннем энергетыкі.

Партытура ў дырыжорскай версіі Віктара Пласкіны не спазнала значных змен і скарачэнняў: можа, хіба тэмпы ў некаторых папулярных фрагментах былі крыху больш стрыманыя за "канцэртныя", у якіх гэтыя нумары адасоблена выконваюцца з эстрады. Аркестр гучыць цудоўна. Часта менавіта ён становіцца галоўнай дзейнай асобай, у ім выдатна чутна абсалютна кожная партыя — асабліва на пачатку оперы, у знакамітым апеведе Феранда (Дзімі-

Мроі, змора, змрок і рок

Хто змагаецца з... Вердзі?

Прэм'ера оперы Дж.Вердзі "Трубадур" у нашым Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета, якая сталася сумесным беларуска-галандскім праектам з удзелам шведска-нямецкіх пастаноўшчыкаў, была названа на прэс-канферэнцыі гістарычнай падзеяй, што стварае новую тэатральную эстэтыку. Ну як пасля такой заявы абмінеш саму з'яву?

Станіслаў Трыфанаў (дзі Луна) і Настасся Масквіна (Леанора).

вымушана выбіраць паміж двума мафіёзі, кожны з якіх узначальвае свой клан. Узнікла адчуванне, што "карцінка" пераклучылася на сучасны крымінальны серыял. Маўляў, адзін хлопец — проста злчынец, хаця і з інтэлігентнымі манерамі. Другі — злчынец быццам бы "высакародны", бо ён яшчэ на гітары граць умее, на што і "купляецца" дзяўчына — спявачка казіно. І, вядома, гіне, дурнічка гэтка!

Крыўдна за яе яшчэ і таму, што Настасся Масквіна ў гэтай партыі скарае Боскай прыгажосцю голасу — звонкага, лёгкага, палётнага, папраўдзе чароўнага. Як такую не палюбіць?

Але ж кожны склад артыстаў робіць сваю псіхалагічную расстаноўку сіл. У адныя і тыя ж словы, ноты, нават рухі кожны з іх, хоча ён таго ці не, укладае розны сэнс. Пры ўдзеле Станіслава Трыфанава (Граф дзі Луна), Наталлі Акінінай (Азучэна) і Серджыя Панаджыя з Італіі (Манрыка) атрымліваецца спектакль пра жаночыя прыхамасці і капрызы. Яе абраннік — з тэнаравым тэмбрам, прыдатным для харавых спеваў і характарных партый, а не лірыка-драматычных герояў. Да таго ж, ён падобны на гэткага даросла-састарэлага сына маладой маці, мамчынага выхаванца, якога тая даволі часта водзіць па сцэне за руку. Кожны

ягоны жэст да Леаноры сведчыць, што гэты самаўлюбёнец зусім не кахае яе, а ў некаторых сцэнах паводзіць сябе з ёй нават жорстка. Іншая справа — дзі Луна: статны, прыгожы, з пачуццём уласнай годнасці, у кожнай фразе яго пластычнага, аксамітавага барытона столькі кахання да Леаноры, столькі жывога болю пакут, што не адгукнуцца, здавалася б, немагчыма! І калі тая не заўважае ўсяго гэтага — значыць, яна ці бессардэчная, ці сляпяя. Можа, аслепла ад кахання да Манрыка? Толькі ў гэта штосьці не верыцца. Таму пачынаеш спачуваць дзі Луна, а не тым героям, якія ў Вердзі лічыліся станоўчымі.

На жаль, у прэм'ерных паказах (грамадскі прагляд не ўлічваем) не бы-

Рэжысура святла Вольфі Айберта (Германія) — найвыдатная: мы такой папраўдзе яшчэ не бачылі. Падсветка "знутры" то надае прасторы дадатковую аб'ёмнасць, то "сплюшчвае" яе да графічнасці і нават ілюзіі "тэатра ценяў". Кінапрыём "сумяшчэння кадраў" стварае эфект "залюстэрачча": Леанора прыціскаецца да ралетаў, за якімі схаваны Манрыка, і мы бачым яго быццам яе вачыма — у іншым квадраце сцэны, але за гэткамі ж ралетамі.

Рэжысёр Марыяна Берглёф (Швеція) максімальна тлумачыць забытаны сюжэт. Напрыканцы кожнай сцэны маляўніча паказана тое, што адбудзецца быццам бы паміж карцінамі: і раненне Манрыка, і яго ўзяцце ў палон. Вельмі ажыўляе дзейства выступленне спартсменаў, якія дэманструюць баявыя мастацтвы: яно цудоўна "ўпісваецца" ў мужчынскі хор надзвычайнай артыстычнасцю гэтай не столькі "трэніроўкі да зморы", колькі гульні прафесіяналаў. Бясспрэчна, дзякуючы рэжысёрскай працы, кожны з артыстаў стаў больш асэнсавана ставіцца да зместу вядомых арыя і ансамбляў.

І ўсё б яно добра, васьм толькі... Для такой "карцінкі" сучаснага гарадскога смогу "цмоку" патрэбна крыху іншая музыка: рок-опера, мюзікл, гэтка "драйв", а не салодка-востры смак мелодый Вердзі, што бліскаюць-звіняць рыцарскімі шагамі, а часам і ўвогуле ашаламляюць іспанскай тэмпераментнасцю і нават амаль аперэтанай танцавальнасцю. Вердзі быццам прадбачыў усё гэта, калі пісаў да свайго сябра-скульптара: "Гэтыя імпрэсары дагэтуль не зразумелі, што калі оперы не могуць быць выкананы ва ўсёй іх некантрасці — так, як яны задуманы кампазітарам, — лепей не выконваць іх зусім... Уяві ж, што адываецца, калі справа тычыцца змены зместу!!! Што скажаў бы ты, калі б адной з тваіх цудоўных статуяў нацягнулі на нос чорную павязку?"

Tuba mirum

Праўда, успрыняцце гэткага "чарноцця" ў сцэнаграфіі таксама мае сваю "драматургію". Чым больш глядзіш на сцэну, тым больш "размываюцца" на ёй гарадскія абрысы, дазваляючы ўбачыць у сцэнічным убранні так званыя фонавы "чорны кабінет", уласцівы многім сучасным пастаноўкам. Гэта, безумоўна, канцэнтруе ўвагу на музыцы. Дый у рэжысуры наўмысна выкарыстаны стоп-кадры, якія ў асабліва значныя моманты дазваляюць глядачу сканцэнтравана ўвагу на псіхалагічным стане герояў.

Усе кропкі над "і" расставіла выпадковая замена складу выканавцаў, што адбылося 27 кастрычніка з-за хваробы прызначаных артыстаў. Андрэй Марозаў зрабіў графа дзі Луна няўпэўненым у сабе "змрочным тыпам Сярэднявечча". Ягоныя пачуцці — не каханне, а жаданне завалодаць. Хіба такога абранніка чакае Леанора? Манрыка аб Сяргея Франкоўскага, пэўна, зусім выпадкова стаў "злчыным": у яго столькі непадробнага кахання ў голасе, а васьм карыстацца сцізорыкам "па-бандыцку" ён пакуль не навучыўся.

Яно і зразумела. Спявак, не ўдзельнічаючы ні ў адной рэпетыцыі, літаральна выратаваў спектакль і даказаў: яго Манрыка — лепшы! Па прыгажосці голасу з яркімі пачуццёвымі ноткамі і моцы сваёй энергетыкі ён — ідэальны Манрыка сусветнага ўзроўню! Шкада толькі, што галадцы, якія будуць глядзець наш спектакль на працягу лістапада, гэтага не ўбачаць. Што ні кажыце, а змагацца з Вердзі і дакладнасцю яго музычных характарыстык цяжкавата...

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Культура — багацце святое

Музыка Міколы ЯЦКОВА Словы Віктара ШНІПА

Пад сцягам любімай Айчыны,
Свабоднай, заўжды маладой
І нам назаўсёды адзінай,
Як сонца над роднай зямлёй,
Ідзём мы да светлае мэты,
Каб наша Айчына была
Не толькі у песнях апета,
А ў кожнага ў сэрцы жыла.

Прыпеў:

Мы — твая душа, Айчына-маці,
Мы — работнікі культуры,
Людзям мы прыносім шчасце.
Хай квітнее Беларусь!

Культура — багацце святое,
Якое нам тут берагчы,
Дзе роднае слова жывое,
Нібыта ад Храма ключы.
Культурай квітнее Айчына,
Культура яднае людзей.
І лепш за Айчыну краіны
Не знойдзеш на свеце нідзе.

Прыпеў.

Нясём мы пад сцягам Айчыны
У кожнае сэрца святло,
Бо кожны з нас ведаць павінны,
Што будзе, што ёсць, што было.
Высокія збудуцца мэты,
І стане, як песня, жыццё,
Якое вякамі апета,
Як сэрца, Айчына, тваё.

Прыпеў.

Дубль два!

Да Дня работнікаў культуры па просьбе нашай газеты народны артыст СССР, народны артыст Беларусі, кампазітар Ігар Лучанок і вядомы паэт Віктар Шніп напісалі песню-прысвячэнне "Культурай квітнее Айчына" (гл. "К" № 41 за 2009 г.). Новы твор выклікаў вялікі рэзананс сярод нашых чытачоў. Паводле паведамленняў з рэгіёнаў, у многіх клубах яе ўжо пачалі развучаць і спяваць. Адзін жа з нашых падпісчыкаў — Мікола Яцкоў з вёскі Брылі так натхніўся вершам, што даслаў свой варыянт песні пад назвай "Культура — багацце святое". Дадамо, што М.Яцкоў — далёка не навічок у песеннай творчасці: яго кампазіцыі запісаны на радыё, выдаваліся ў зборніках. Трэба спадзявацца, яшчэ адно прысвячэнне работнікам культуры таксама знойдзе сваіх прыхільнікаў — тым больш, што прапанаваная М.Яцковым мелодыя прыдатная для выканання нават аматарамі-пачаткоўцамі.

Н.Б.

Урачыста $\text{♩} = 72$

Пад сця - гам лю - бі - май Ай - чы - ны, сва -
бод - най, заў - жды ма - ла - дой і нам на - заў - сё - ды а - дзі - най, як
сон ца над род - най зям - лёй, і - дзём мы да свет - ла - е мэ ты, каб
на - ша Ай - чы - на бы - ла не толь - кі у пес - ня х а - пе - та, а ў
кож - на - га ў сэр - цы жы - ла. Мы тва - я ду - ша, Ай - чы - на ма - ці,
мы ра - бот - ні - кі куль - ту - ры, лю - дзям мы пры - но - сім
шчас - це, хай квіт - не - е Бе - ла - русь!

Пянёк. Выходзіць, і сапраўды не падамаў... Не бывае...

Лесавік. Ну, вось, бачыш.

Пянёк. Што ж цяпер рабіць? Як быць? Не падкажаш, Лесавік?

Лесавік. Падкажу.

Пянёк. Кажы хутчэй!

Лесавік. Чакаць. Застаецца адно: чакаць, пакуль свята не скончыцца...

Пянёк. О, не! Я не магу такой раскошы дазволіць сабе! Яна ж, Ёлачка, памрэ без мяне! Я ж ейны Пянёк, корань жыцця. Як ты зразумець гэтага не можаш, Лесавік? І я, дурань, адпусціў яе! Адным словам — Пень!.. Я — Пень!.. Неразумны... Відаць, таму, што я маленькі... На вяршок ад зямлі...

Лесавік. Тут, браце, не ў росце справа.

Пянёк. А ў чым жа тады, дзядуля Лесавік?

Лесавік. Паслухай мяне, старога Лесавіка, які пражыў доўгае жыццё. Паслухай і павер мне. Вось што я табе скажу, сябра. Не толькі твая ёлачка сёння пайшла ў госці да дзяцей — іх шмат, такіх ёлачак. І не толькі ў нашым лесе. Змірыся, Пянёк. Такі твой лёс...

Пянёк. Не згодны! Цалкам! Лёс кожнага залежыць і ад яго самога. І мой ад мяне таксама залежыць. Я пабег ратаваць Ёлачку! І не адгаворвай мяне, Лесавік! (Знікае.)

Лесавік. Ну што ты яму скажаш? Малады... Гарачы... Можна падумаць, што дзеці, да якіх пайшла Ёлачка на свята, аддадуць яе Пяньку? Не аддадуць. Я ж і кажу: малады, гарачы... Не можа зразумець ён аднаго: калі б не было навагодняй Ёлачкі, не было б і яго, Пянёчка... (Знікае.)

6.

З'яўляюцца цацкі — Шарык і Гірлянда. Спяваюць:

Мы — Шарык і Гірлянда —
Найлепшыя сябры,
Спяшаем на свята
Да ранішняй зары.
Галінкамі пагушкаць
Нас трэба ля ствала,
Каб ёлка-Папялушка
Прынцэсаю была.
Гірляндка і Шарык
Світаюць угары.
Яліначка, абшары
Святочна азары!

Шарык. Ух, нам яшчэ, відаць, ісці ды ісці...

Гірлянда. У каго б спытаць, дзе ла-

дзяць тут паблізу дзеці навагодняе свята?

Шарык. А ў каго спытаеш? Ні адной жывой душы! Адны дрэвы...

Гірлянда. Ты як хочаш, Шарык, а я вырашыла адпачыць.

Шарык. Не пайду ж я адзін...

Гірлянда. Калі засну, пабудзіш мяне. Ух, стамілася!..

Сядаюць. З-за дрэва выглядае Пянёк.

Шарык. Добра. Разбуджу, калі заснеш.

Гірлянда. Мне трэба абавязкова быць на свяце, не спазніцца б толькі. Дзе гэта хто бачыў сёння ёлку без мяне, без Гірлянды?

Шарык. Памаўчы лепш, Гірлянда. Можна падумаць, што бываюць навагоднія ёлкі і без нас, шарыкаў?

Гірлянда. Тады атрымліваецца, што на Ёлцы мы — галоўныя цацкі?

Шарык. Самыя галоўныя!

Пянёк (сам сабе). Дык вось што яны задумалі! "Самыя галоўныя цацкі". Бачылі вы іх? Нешта трэба прыдумаць, каб яны не паспелі на свята, не сустрэліся з Веранікай! Іначай, калі яны ўпрыгожаць Ёлачку, у дзяцей тады яе і сапраўды не зябарэш. Учэпцяцца: яна наша!.. Не аддадзім!.. Гэта самая прыгожая Ёлачка!.. А калі будзе непрыгожая, дзеці самі адвернуцца ад такой ёлкі... Бач ты іх, Шарыка і Гірлянду! Ага, так і дазволу радавацца вам! А што ж тады будзе з самой Ёлачкай? Яна ж памрэ без мяне, без пянёчка... Я, толькі я змагу напіць яе... Даць зямныя сокі... (Выходзіць з хованкі.)

Маё шанаванне!

Шарык. Ты хто?

Гірлянда (здэкліва). Франт, гляджу!

Пянёк. А па мне хіба не відаць, хто я?

Шарык. Не.

Гірлянда (абнюхвае Пянька). Пахнеш ёлачкай...

Пянёк. Жыла-была Ёлачка...

Шарык. Як гэта?

Пянёк. Застаўся толькі я...

Шарык (узрадавана). А, дык ты ж пянёк Ёлачкі!

Гірлянда. Сапраўды, ён. І як я адразу не здагадалася!

Пянёк. Пянёк. Гэта ўсё, што засталося ад Ёлачкі.

Шарык. Мы якраз ідзём на навагодняе свята.

Гірлянда. Не падкажаш нам, Пянёк, дарогу да тваёй Ёлачкі?

Шарык. Ага! Я ўжо бачу сябе на Ёлцы!..

Пянёк. З задавальненнем!

Гірлянда. Паказвай хутчэй!

Пянёк. А што тут складанага?

Гірлянда. Слушаем, слухаем.

Пянёк. Ідзіце прама, потым зварніце налева. Потым — зноў прама... Там вам сустрэнецца цар-дуб... За ім — галоўная дарога і прыгарад... Убачыце шматпавярховыя дамы-гмахі... У іх двары — школа... ці нават тэатр... Дакладна не ведаю... Вось і ўсе цяжкасці, здаецца.

Шарык. Дзякуй, Пянёк.

Пянёк. Ды няма за што. Рады старацца.

Гірлянда. А мо пайшоў бы з намі?

Пянёк. Не, не магу: тут буду чакаць Ёлачку.

Шарык. Твая справа. Бывай здаровы, Пянёк!

Гірлянда. Магчыма, і сустрэнемся? Зямля круглая.

Пянёк. Шчасліва!

Шарык і Гірлянда знікаюць.

Пянёк (задаволены). Папаліся! Ага! Чаго захацелі?! На Ёлку! А я іх адправіў зусім у іншы бок! А сам пабягу да Ёлкі і вярну яе ў лес!.. Паспець бы толькі!.. (Знікае.)

7.

Шарык і Гірлянда блукаюць па лесе.

Шарык (буркліва). Дзе ён, той горад, тая школа, тая Ёлка?

Гірлянда. Я так і ведала, што спознімся!

Шарык. Трэба было раней выходзіць.

Гірлянда. Памаўчы, нябога. Кожны ж год паспявалі...

Шарык. То кожны год. Цяпер лес зарос і падрос, бачыш, як усё змянілася? Не пазнаць... Маленькія дрэвы сталі вялікімі. Лес расце, як і чалавек. Тут кожны можа заблудзіцца... Паспрабуй зарыентавацца...

Гірлянда. А ў горадзе дамы растуць, нібы грыбы ўлетку: не пазнаць цяпер і горад. Вось дык трапілі мы ў пастку! Пакрыўдзяцца ўсе дзеці, якія на ёлку прыйдучь, бо нас няма. Ёлка голая будзе стаць. Як абшчыпаная.

Шарык. Паслухай, Гірлянда, а табе не здаецца, што Пянёк нам зманіў, не ў той бок паказаў?

Гірлянда. А навошта яму гэта?

Шарык. А давай падумаем.

Гірлянд. Няма калі думаць. Трэба спяшацца.

Шарык. Спяшайся, калі не ведаеш, у які бок спяшацца...

Гірлянда. Я зараз плакаць буду! (Ту-

пае нагамі.) Крычаць!..

Шарык (ажывіўся). Крычаць?

Гірлянд. Крычаць. А што, забароніш?

Шарык. Гэта ж, наадварот, цудоўна — крычаць! Давай, крычы!

Гірлянд. А... А як... крычаць?

Шарык. Ты ж збіралася.

Гірлянда. Збіралася, не пярэчу... А цяпер вось, калі трэба, і словы тыя некуды падзеліся. Не знаходжу слоў, каб крычаць. Падказвай.

Шарык. Давай разам?

Гірлянда. Давай, давай. Ахвотна.

Шарык. Ёсць хто ў лесе-е? Дапамажыце-е! Э-ге-ге-й!

Гірлянда не паспявае за Шарыкам, толькі падхоплівае канчаткі слоў.

Шарык. А цяпер — разам. Не спазняйся!

Разам. Ёсць хто ў лесе-е? Дапамажыце-е! Э-ге-ге-й!

Шарык. Чуеш: крокі?

Гірлянда. Чую.

Шарык. Свет не без добрых людзей.

Гірлянда. Гэта Лесавік.

Шарык. Лічы, што мы выратаваны.

З 'яўляецца Лесавік.

Лесавік. Чым магу службыць, сябры мае?

Гірлянда. Спяшаемся на навагодняе свята, а выйсці на правільную дарогу не можам!

Шарык. Выручай, Лесавік!

Гірлянда. Мы ж галоўныя цацкі на Ёлцы!

Лесавік. Ды гэта я ведаю. Якая ж ёлка без гірлянды і шароў? Добра, я дам вам компас. Глядзіце сюды. (*Дастаў компас.*) Пойдзеце туды, куды паказвае вось гэтая вялікая стрэлка. Толькі нікуды не зварочвайце. Ні на крок! Зразумелі?

Гірлянда. Зразумелі, Лесавік.

Шарык. Дзякуй табе, дзядуля. (*Узяў компас.*) А штука гэтая як называецца? Забыўся... А, компас!

Лесавік. Компас. Запомні.

Шарык. Запомні ты, Гірлянда. У цябе памяць лепшая.

Гірлянда. Запомніла. На зваротнай дарозе, пасля святочных дзён, мы абавязкова вам вернем яго.

Лесавік. Ідзіце, ідзіце!

Шарык і Гірлянда знікаюць.

Лесавік. Я калі маленькі быў, дужа хацеў таксама пабываць на ёлцы, павадзіць карагод разам з дзецьмі. Аднак у мяне не атрымалася. Не ўзялі мяне... Сказалі, я тут, у лесе, больш патрэбны... Цяпер я кожнаму, хто хоча трапіць на навагодняе свята, дапамагаю гэта зра-

біць... Ну, як тут мае маленькія ёлачкі? Не сумуюць? На месцы? Зараз правярим... (*Дастаў блакноцік і аловак, правярае, ці на месцы дрэвы.*) Ёлачка Алёнка? Тут... Ёлачка Кацька? Тут таксама... Ёлачка Юлька? Нікуды не падзелася і яна... Усе мае ёлачкі на месцы... Яны дысцыплінаваныя ў мяне. (*Спахпіўся.*) Чакайце, а Ёлачка Лера дзе? Няўжо і яна ўсё ж пабегла на навагодняе свята? Без майго дазволу? (*Шукае.*) Лера! Лера! Не відаць і не чуваць. Увесь свой участак абышоў, а яе няма. Няўжо аслухалася? Ай-я-яй! А што гаварыла? "Падрасту, куды мне спяшацца? А на наступны год і я буду каралевай на навагоднім балі..." Не вытрымала... Паспяшалася... А можа, я, стары буркун, памыляюся? Хацелася б. Вельмі хацелася б, каб так яно і было. (*Знікае.*)

8.

З'яўляецца Ёлачка Лера.

Лера. Не, я не буду прымаць удзелу ў нашым лясным свяце. Падумаеш! Для каго тут старацца? Для мядзведзя ды ваўка? Не, гэта не па мне. Вось каб да дзетак і мне на свята трапіць неяк! А як? Год чакаць? Не змагу, не змагу! Гэта ж цэлая вечнасць! Я ж згару ад зайдрасці да Ёлкі Веранікі! Так мне хочацца быць на яе месцы! Але ж я не дурненькая, разумею, што нічога ў мяне не атрымаецца... Тады... Тады... Нешта трэба прыдумаць, як і ёй, Ёлцы Вераніцы, нашкодзіць? Прыдумала! Я прыдумала! Тут не дзе паблізу блукаюць цацкі Шарык і Гірлянда, якія спяшаюцца на ёлку... Чула, чула, як клікалі яны на дапамогу. (*Смяецца.*) Дык я ім і дапамагу!.. Я іх і выручу!.. Чакайце!.. (*Знікае.*)

Уваходзіць Лесавік.

Лесавік. І куды ж яна магла падзецца, Ёлачка Лера? Ніхто не падкажа мне, куды яна пабегла, што задумала? Няўжо? Так і сказала: пастараюся ўсё зрабіць, каб Ёлачка Вераніка засталася без цацак? Бач, якая хітрая і шкодная!.. Кажа адно, а робіць іншае. Самі ж бачылі, як падхапіла яна Ёлачку Вераніку пад руку і вызвалася правесці яе на свята? Ну, пачакай у мяне, нягодніца! Знайду — адлупцюю!.. (*Знікае.*)

9.

Чуваць галасы: "Мы вітаем цябе, Ёлачка!"; "Заходзь, заходзь да нас у госці!"; "Мы табе заўсёды рады!"; "Ты — наша самая лепшая казка!"

Воплескі.

Вераніка (сумна). Так прыветна мя-

не дзеткі сустрэлі, я ажно разгубілася... Гэта ўсё добра... Але ж... Але ж я зусім без святочнай апрачкі. Бачыце? Ніводнай цацкі пакуль на мне няма. Павінны б Шарык і Гірлянда ўжо быць, абяцалі ж, збіраліся, але нешта позняцца. Што ж мне рабіць? Не ведаю пакуль. Застаецца адно — чакаць...

10.

Раптам у лесе ўзняўся шалёны вецер, ён гудзе і шпурляе перад сабой снежную крупку, а вершаліны дрэў ажно прыгінае да зямлі.

Шарык і Гірлянда, трымаючыся за рукі, ідуць, наколькі могуць, наперад.

Шарык. Трымайся мацней за мяне, Гірлянда! Мацней трымайся! Табе трэба асабліва берагчыся: без тваіх лямпачак ёлка будзе не ёлка! Чуеш мяне?

Гірлянда. Я трымаюся моцна! Не хвалюся! Ці ж мне прывыкаць? А ты глядзі компас не згубі!

Шарык. Компас? Ага, компас! Добра, што напамніла! Пачакай, а яго ў мяне... няма... А дзе ж ён, сапраўды? (*Шукае ўсюды.*)

У лесе ўсталевалася, нарэшце, добрае надвор'е.

Гірлянда. Які ты ўсё ж, Шарык, ненадзейны!

Шарык. Прабач, Гірлянда... Не іначай як згубіў... Нідзе яго няма...

Гірлянда. Што ж цяпер рабіць будзем?

Шарык. Я нават не ведаю...

Гірлянда. На ёлку зусім можам не трапіць... А Лесавіку як у вочы глядзець будзем? Я ж абяцала яму вярнуць компас!

Шарык (нервова). Ды чуў, чуў я!

Гірлянда. Бяда адна не ходзіць...

Шарык. Паспрабуем самі выбрацца на галоўную дарогу.

Гірлянда. Іншага выйсця ў нас няма. Пайшлі!

Шарык. Пайшлі.

Знікаюць.

З'яўляецца Ёлачка Лера.

Лера. Вось ён, компас! Яны згубілі, а я знайшла! Так пашанцавала мне! Так пашанцавала! І сама не чакала нават!.. Цяпер хай знойдуць яны Ёлачку Вераніку! Уяўляю, уяўляю, як плача яна! Якая ж гэта ёлка без навагодніх цацак? Адна назва. Я, канешне, магла б дагнаць Шарыка і Гірлянду і вярнуць ім компас, толькі я не буду гэтага рабіць. Навошта? Лепш сапую ўсім свята. Усім! Будуць ведаць, як крыводзіць мяне, самую прыгожую ёлку ў нашым лесе!

ЧАЁЎНА: А на сцэну запрашаецца далёка не ціхенькі гульнёвы клуб "Зацейнік" Жодзінскага ГДК!

(Прадстаўленне гульнёвага клуба "Зацейнік".)

МЯДОК: А што гэта за Свята чаю і мёду без добрай прыпеўкі?

ЧАЁЎНА: Запрашаем на сцэну прыпевачніц і гарманіста з Бярэзінскага раёна!

(Прадстаўленне прыпевачніц Бярэзінскага раёна.)

МЯДОК: Мы сабралі тут гасцей з розных нашых валасцей.

ЧАЁЎНА: Чаёўна з водарам мяд-ку

Усіх склікае ў талаку!

МЯДОК: Творчыя калектывы прадстаўлены, і мы пачынаем святочны марафон "Чаёк з водарам мяд-ку склікае талаку"!

ЧАЁЎНА: І першымі сваю песенную праграму "Песні пяём і чаёк п'ём" паказвае народны ансамбль народнай песні "Каханачка" Замас-тоцкага цэнтра вольнага часу.

(Выступленне калектыву "Каханачка".)

Чаёўна прыгожа дэфіліруе па сцэне, у руках у яе — люстэрка.

ЧАЁЎНА: Свет-люстэркачка, скажы, ды ўсю праўду далажы!

Хто на свеце за ўсіх бялейшая, прыгажэйшая, смачнейшая?

МЯДОК: Ты, Чаёўначка!

ЧАЁЎНА (*азіраючыся па баках, а потым глядзячы на люстэрка*):

Ого-о-о-о!

МЯДОК: Так, так! Але без чаю духмянага ты не будзеш румяная!

ЧАЁЎНА: Дык ты ж са мной, мядок ты мой!

МЯДОК: А яшчэ разам з намі на гэтай сцэне — шоу высакародных чай-дзяўчат "Чайныя прыгажуні"!

ЧАЁЎНА: А пакажа гэтае шоу клуб "Зацейнік" Жодзінскага ГДК!

ЧАЁЎНА: Паважанае спадарства!

Пакуль я буду чай смакаваць ды ў прыгажуню ператварацца, на сцэне — калектыву гульні і гумару "Дубінскія фанабэры" з вёскі Дубіна Валожынскага раёна з праграмай "Чай — не медавуха, многа не вып'еш"!

(Выступае калектыву "Дубінскія фанабэры".)

ЧАЁЎНА: Паважаныя госці!

Час дарэмна не губляйце:

Чаёк з мёдам папівайце

Ды артыстаў сустракайце!

МЯДОК: На сцэну запрашаецца народны ансамбль народнай песні "Карагод" Дзяржынскага ГДК. Вы ўбачыце блінную рапсодыю "Чай і мёд для важных гаспод".

(Выступае калектыву "Карагод".)

ЧАЁЎНА: Увага! Увага! А зараз пачынаем песенна-прыпевачны конкурс "Чаёк з мёдам папіваем, прыпеўкі дружна мы спяваем"!

МЯДОК: А самы лепшы п'явун атрымае ў падарунак чайнік са свістком і бочачку мёду!

ЧАЁЎНА: А правядуць конкурс прыпевак прыпевачніцы і гарманіст з Бярэзінскага раёна!

(Выступаюць прыпевачніцы з Бярэзінскага раёна.)

МЯДОК: Паважаныя глядачы! Пазабавілі мы вас ад душы!

ЧАЁЎНА: Але час і меру знаць ды на развітанне пажадаць:

МЯДОК: Каб жылі вы, прыгажэлі!

І багацце ў хаце мелі!

ЧАЁЎНА: Бяды, гора не зналі,

Чаёк з мёдам ужывалі.

РАЗАМ: Да новых сустрэч, да новых дзён!

А вам ад нас — нізкі паклон!

Сцэнарый падрыхтавалі Тамара ЯСКЕВІЧ, загадчык аддзела культурна-дасугавай дзейнасці Мінскага АЦНТ; Ала АНОШКА, дырэктар Маладзечанскага ЦМТН, Валерый МАЗУРА; рэжысёр Івянецкага ГПДК

Чый сцэнарый больш адметны?

Сённяя мы друкуем сцэнарый “Свята чаю і мёду”, створаны ў аддзеле культуры-дасугавай дзейнасці Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці. Распрацоўка гэтая падалася яркай, нешараговай, запамінальнай. Сёлета Свята чаю і мёду было праведзена ў Сілічах з удзелам мастацкіх калектываў Мінскай вобласці, сабрала вялікую ды ўдзячную аўдыторыю. Свята аказалася не проста займальнае, але і карыснае: яно прапагандуе здаровы лад жыцця. Яго з поспехам можна ладзіць у любым рэгіёне Беларусі, дапаўняючы дзею мясцовай фактурай, узбагачаючы ўласнымі фальклорна-мастацкімі магчымасцямі...

Увага!

Наша рэдакцыя — вось за такі сцэнарны крэатыў. А таму звяртаемся да кожнага з аддзелаў культуры краіны: калі маеце ва ўласных метадычных “скарбонках” сцэнарны эксклюзіў — не марудзьце і дасылайце яго ў “К”! Няхай вашы творчыя знаходкі стануць усеагульным набыткам, стымулам для далейшага крэатыўнага пошуку.

Свята чаю і мёду

Сцэнарый

Гучыць інструментальная музыка. На пляцоўку выходзяць вядучыя — Спадар Мядок і Спадарыня Чаёўна.

ЧАЁЎНА: Увага, увага, увага! Адкрываецца вясялае гуляне!
МЯДОК: Дарагіх гасцей Чакае шмат падзей!
ЧАЁЎНА: Тут патрэбна весяліцца, Смачнага чайку напіцца!
МЯДОК: Чай грузінскі, чай індыйскі,

Чай цэйлонскі — усё для вас!
ЧАЁЎНА: Пакаштуйце, госці нашы,
Стане горача ўраз!
МЯДОК: Чай для ўсіх — зусім не казка —
Ад хваробы уратуе!
ЧАЁЎНА: Паспрабуйце, калі ласка:

Чай здароўе загартуе!
МЯДОК: А каб вы не сумавалі, Будзем пець і танцаваць!
ЧАЁЎНА: Чаю з мёдам выпіваць, Падарункі раздаваць!
МЯДОК: Мы наладзілі тут свята, Каб усім вам даказаць:
ЧАЁЎНА: Чай — бадзёрасць, чай — і сіла!
Хто не ведаў — будучы знаць!
Гучаць фанфары.

МЯДОК: Прывітанне, вам, сябры!

Госці і гаспадары, Рэгіёнаў жыхары, Гледачы і гандляры!

ЧАЁЎНА: Прывітанне, вам, сябры!

Масцярыцы і майстры, Працавітыя ў песні І ў працы — песняры!

РАЗАМ: Прывітанне, вам, сябры!

ЧАЁЎНА: Я думаю, вы ўжо зразумелі, хто мы такія! Вось гэты прыгожы мужчына ў самым росквіце гадоў — Спадар Мядок! *(Фанфары.)*

МЯДОК: І Спадарыня Чаёўна! *(Фанфары.)*

ЧАЁЎНА: Чай і раніцай, і днём, І ўвечары мы п’ём. Чай патрэбны нам усім: І старым, і маладым.

МЯДОК: Чаёк з мёдам — гэта цуд!

Хай дужэе слаўны люд!

ЧАЁЎНА: Паважанае спадарства! Разам з мёдам ды чаем мы прынеслі з сабой абрус, ды не просты, а — цудадзейны!

МЯДОК: Ён умее цуды спраўляць, ды яшчэ размаўляць. А каб ён загаварыў, трэба яго падсаладзіць. *(Ставіць мядок.)*

Сцэнарны партфель

РАЗАМ: Ну, настольнік, раз, два, тры,

З намі ты пагавары!

АБРУС: Ну, што за гвалт, што вам трэба?

ЧАЁЎНА: Абрус, ты не фанабэрсся, Свята чаю ў нас, шмат гасцей сабралася. Дай нам розных чаёў!

АБРУС: Зараз я вам дам і грузінскага, і армянскага, і індыйскага, і...

МЯДОК: Давай-давай!

АБРУС: З чаем ды мядком яшчэ паспееце. А зараз няхай лепш пра сябе раскажа народны ансамбль народнай песні “Каханачка” Замасцоўскага цэнтра вольнага часу.

(Прадстаўленне калектыву “Каханачка”.)

ЧАЁЎНА: Паважаны люд! Шаноўны народ!

Сустракайце: калектыв “Карагод”!

МЯДОК: Паглядзіце прадстаўленне народнага ансамбля народнай песні “Карагод” Дзяржынскага гарадскога дома культуры!

(Прадстаўленне калектыву “Карагод”.)

МЯДОК: Паважаны Абрус, нешта ты прыціх. А ты, часам, якіх-небудзь хітрыкаў нам не рыхтуеш?

АБРУС: Рыхтую — не рыхтую, а фанабэраў запрасіў.

ЧАЁЎНА: Сустракайце: калектыв гульні і гумару “Дубінскія фанабэры”!

(Прадстаўленне калектыву “Дубінскія фанабэры”.)

МЯДОК: Дзякуй, абрус, удружыў. Можна, яшчэ каго прыслаў бы?

АБРУС: Ты, Мядок, як на базары: развёў тут тары-бары!

ЧАЁЎНА: Сустракайце: народны жартоўны гурт “Тары-бары” Цэнтра мастацкай творчасці навучэнцаў Маладзечна!

(Прадстаўленне калектыву “Тары-бары”.)

МЯДОК: Слухай, Чаёўна, такі гэты абрус фанабэрысты! Няхай ляжыць сабе ціхенька.

З’яўляецца Пянёк.

Пянёк. Нядобра так рабіць, Лера.

Лера. Ой, гэта ты, пянёк? Адкуль і куды?

Пянёк *(храбра).* Дагані і вярні кампас!

Лера. Што ўпала, тое прапала. Ці не так?

Пянёк. А я сказаў: вярні!

Лера. Грозны, бачу?

Пянёк. Яны, цацкі, спяшаюцца на маю Ёлку!

Лера. Была — твая. Цяпер, калі яна ў горад трапіла, то, чакай, так і вернецца!

Пянёк. А мая — вернецца. Кампас! Ну?! Каму сказаў!

Лера *(дражніцца).* Не аддам, не аддам, не аддам!

Пянёк *(сілкам адняў кампас).* Буду я тут з табой важдцаца!

Лера. А я нешта таксама ведаю, не думай, што ты анёл.

Пянёк. Хочаш сказаць, што я паказаў Шарыку і Гірляндзе не тую дарогу на ёлку? Гэта хочаш сказаць?

Лера. А што, мала? За такое цябе — упэўнена і глыбока пераканана! — яны па галоўцы не паглядзяць!

Пянёк. А мне, можа, яны і даруюць...

Лера. Такое — не даруецца. Не-а.

Пянёк. Вераніка — гэта мая Ёлка, і я хачу яе як мага хутчэй вярнуць у лес. Што, забароніш?

Лера. Не ведаю, не ведаю, але Ёлка — гэта Ёлка, а ты — Пянёк. І толькі! *(Дражніцца.)* Пянёк, Пянёк, Пянёк!.. Розніцу адчуваеш?

Пянёк. Пайшла прэч!

Лера. А вось і не пайдзі!

Пянёк. Пойдзеш. *(Кліча.)* Шарык! Гірлянда!

Голас Шарыка. Мы тут!

Голас Гірлянды. Мы тут!

Голас Шарыка. А ты дзе, Пянёк?

Пянёк. Я блізка! Я побач! Я знайшоў ваш кампас!

Лера. Ну, пачакай, Пянёк! Ты мяне яшчэ ўспомніш! Ух, злыдзень!.. *(Памаха-ла кулаком перад носам Пянька і ўцякла.)*

Падыходзяць Шарык і Гірлянда. Пянёк вяртае Шарыку кампас, але ў таго яго адразу ж забірае Гірлянда.

Гірлянда. Дай сюды! Так надзейней будзе.

Шарык. Бяры, трымай, я не супраць. А ты выручыў нас, Пянёк.

Гірлянда. Вось дзякуй табе! Цяпер мы не спознімся на ёлку.

Шарык. Чаму ты такі сумны, Пянёк?

Гірлянда. Ты ж добрую справу зрабіў! Павінен радавацца!

Шарык. Пабеглі з намі на свята?

Пянёк. З вамі? На свята?

Шарык. Ага. З намі.

Гірлянда. Ну, чаму ты яшчэ раздумваеш? Навагодняе ж свята бывае толькі адзін раз на год!..

Пянёк. Я ведаю. Толькі не пытайцеся больш, чаму я такі сумны. Я сам скажу. Я паказаў вам не тую дарогу... Прабачце. Даруйце. Калі можаце...

Шарык *(не адразу).* Вышы б табе надраць за такія штучкі, аднак не хочацца псаваць святочны настрой.

Гірлянда. І мне таксама.

Шарык. Добра тое, што добра канчаецца.

Пянёк. А за тое, што на свята запрацілі, — дзякуй. Толькі ж дзе вы бачылі, каб калі-небудзь на свяце быў Пянёк? Ёлкі — так, правільна, а мы, пянькі, застаёмся заўсёды ў лесе. І я — не выключэнне. Шчаслівай вам дарогі, цацкі!..

Зацямненне.

Дзея другая

11.

Першы акцёр. Здаецца, усё стала на свае месцы, мы ва ўсім разабраліся.

Другі акцёр. Як гэта — ва ўсім разабраліся? А Ёлачка Вераніка? А Пянёк?

Першы акцёр. Сапраўды! Пачакаем, паглядзім...

Другі акцёр. А Пянёк жа намерыўся бегчы ўслед на Ёлачкай Веранікай, каб вярнуць яе ў лес, баяўся, што яна не пражыве доўга без яго сокаў, якія той сам чэрпае сваімі карэньчыкамі з зямлі і поіць яе? Ці я, можа, не так зразумеў яго?

Першы акцёр. З гэтым нашым героем і мне не ўсё зразумела. Паглядзім, як павядзе ён сябе далей. Пянёк, Пянёк, а відаць, ён надта хітры? Не думаеш так?

Другі акцёр. І мне так здаецца: нешта хітруе ён.

Першы акцёр. Пабачым!

Другі акцёр. У самы бліжэйшы час!

12.

Краявіды горада. Шарык і Гірлянда радуюцца: нарэшце дабраліся яны да месца, дзе будзе праводзіцца святочны баль.

Шарык. Як прыгожа наўкола!

Гірлянда. Паспелі! Ура!

Шарык. Ура-а!..

Гірлянда. А вунь і Ёлачка Вераніка нас сустракае! Вунь яна, вунь!..

Вераніка *(з’явіўшыся).* Вы малайцы!

А я так хвалявалася!

Шарык. З прыгодамі, але дабраліся.

Гірлянда. З прыгодамі-карагодамі.

Шарык. Не маглі не дабрацца.

Вераніка. Праходзьце! Дзеці пачынаюць збірацца на баль. Добрыя тут хлопчыкі і дзяўчынкі жывуць. Іх таты, мамы, бабулі і дзядулі — таксама людзі цудоўныя. Пакуль вы недзе блукалі, я з імі ўсімі пазнаёмілася. Бачыце: вось гэтыя цацкі, якія на мне, дзеці самі зрабілі! Што стала прыемным сюрпрызам для мяне! Прыгожыя, праўда?

Гірлянда. Вельмі!

Вераніка. З табой, Шарык, і з табой, Гірлянда, я стану яшчэ прыгажэйшай! Дзеці будуць вельмі рады нам! *(Знікаюць.)*

13.

Ёлачка Лера “пастаралася” так, што беднаму маленькаму Пяньку будзе ніяк не пералезці цераз увесь той лясны друг, які яна сабрала.

Лера *(радуецца).* Цяпер я пагляджу, Пянёк, як ты трапіш да сваёй Ёлкі! Паспрабуй пералезці цераз увесь гэты парк! Не атрымаецца! Будзеш ведаць, як перашкаджаць мне, лясной прыгажуні, дасягаць сваёй мэты ў жыцці! А мэта ў мяне адна: быць на свяце першай прыгажуняй, радаваць дзяцей, іх мамак, татак... І не на будучы год, а чым хутчэй. Ну, гэта я нешта разгаварылася... Але не перашкаджай тады мне зрабіць абяцанае той Ёлцы, якая мне перабегла дарогу! Не перашкаджай! Зразумеў, Пянёк? Зразумееш, ды позна будзе. Позна будзе... *(Да гледачоў.)* Я зараз схаваюся, пасмяюся, ад душы пацешуся, як ён, Пянёк, будзе тут піруэты рабіць. *(Схавалася.)*

Уваходзіць Пянёк.

Пянёк. Што гэта такое? Адкуль? Не было ж раней тут такой непраходнай і непразлазнай сцяны! Хто б мог усё гэта зрабіць? І навошта?

Дзеці падказваюць.

Пянёк. Ёлачка Лера? Зразумела! *(Агледзеўся.)* Паспрабую пералезці... *(Спрабуе пералезці праз друз, але ў яго нічога не атрымліваецца.)*

Лера *(паказалася, гучна смяецца).* Ну што, атрымаў мой навагодні “падарунак”? Атрымаў? А ты як хацеў? Каб я — ды даравала табе? Не выйдзе!.. Не быць такому!..

Пянёк. Ты самая кепская Ёлачка, якая, мусіць, толькі ёсць на зямлі! Але я ўсё роўна выратую Вераніку, вось пабачыш! Мне дзядуля Лесавік дапаможа, а не ты... *(Румзае.)*

Лера. Паплач, паплач: лягчэй стане.
А мне весела, а мне любя, я — Ёлачка,
суседка Дуба!.. *(Знікае.)*

14.

*Баль. Ёлка Вераніка, на якой цяпер
ужо зіхаціць Гірлянда і ззяе Шарык, спя-
вае. Яна спускаецца са сцэны, ідзе паміж
радамі і радуецца, калі дзеці дакрана-
юцца да яе іголак, да цацак... Яна ахвот-
на дазваляе ім гэта зрабіць.*

Новы год, Новы год!
Белы снег, як вата.
Каля Ёлкі карагод
Закружыла свята.
Скачуць заяц і ліса —
Добрыя суседзі.
Па палях і па лясх
Дзед Мароз прыедзе.
А гірлянды і шары
Ззяюць на галінках,
Бо прыйшла да дзетвары
Лепшая ялінка.
Паскараюць стрэлкі ход,
Нібы ў эстафеце,
Каб сустрэлі Новы год
Каля Ёлкі дзеці.
Хай і людзі, і звяры
Век жывуць у згодзе!
Хай жадаюць нам сябры
Шчасця ў новым годзе!..

15.

У лесе. Пянёк сумуе.
Пянёк. Як там мая Ёлачка? Каб яна
мяне пачула, я б ёй сказаў: я вельмі су-
мую па табе, вяртайся хутчэй у лес, Ёлач-
ка Вераніка, да мяне!
*Убгаюць Ёлачкі Алёнка, Кацька і
Юлька.*

Алёнка. А чаму толькі да цябе?
Кацька. А чаму?
Юлька. А чаму?
Алёнка. Мы яе таксама чакаем!
Кацька. Засумавалі ўжо па ёй і мы!
Юлька. Вяртайся хутчэй, Ёлачка Ве-
раніка, у наш лес!
Алёнка. Ты чуеш нас?
Кацька. Ты чуеш?
Юлька. Ты чуеш?..
*Танчаць і спяваюць. Запрашаюць на
танец і Пянька. Той спярша ўпарціцца, а
потым пагаджаецца.*
Мы — ёлачкі, мы — ёлачкі,
Зялёныя іголачкі,
Бо Новы год без Ёлкі —
Як нітка без іголки.
Мы — ёлачкі пушыстыя,
Вясёлыя, іскрыстыя.
Калі без Ёлкі хата —
Няма наогул свята.

Уваходзіць Ёлачка Лера.
Лера. Што гэта ў вас тут за свята та-
кое? Што за сход?
Алёнка. Пянёк, скажы ёй.
Пянёк. Не скажу. Яна не любіць свя-
ты.

Лера. Чаму ж гэта я не люблю свята,
Пянёк?
Пянёк. А ты ў сябе самой запытай...
*Уваходзяць Лесавік і Вераніка. Дзя-
дуля вядзе Ёлачку пад руку, яе не па-
знаць: адзенне на ёй старое, адны рыз-
маны...*

Алёнка. Хто гэта?
Кацька. Хто такая?
Юлька. Ты хто?..
Лера. А вы не бачыце — хто? Гэта ж
Ёлачка Вераніка такой стала!..
Лесавік. Сапраўды, гэта наша Вера-
ніка. Я выпадкова сустрэў яе за дамамі...
Юлька. Хто пасмеў так з ёй абысці-
ся?!

Пянёк *(прытуліўся да Веранікі).* Мая,
мая Ёлачка!..
Лера. Дык што гэта, і мяне чакае такі
лёс на наступны год?! Што, і я такой ста-
ну?!

Вераніка *(стомлена).* Я піць хачу...
Піць... Піць...
Пянёк. Ты будзеш жыць! Я выратую
цябе...

Лера. Аказваецца, усё не так, як я
думала... Усё не так проста... Спя-
раша бываюць свята, а потым пачына-
юцца звычайныя дні... Даруй мне,
Вераніка, за ўсё тое кепскае, дрэн-
нае, што я хацела зрабіць для цябе...
Даруй за маю чорную зайдрасць і ня-
навісць да цябе... Дзякуй усім, хто
перашкодзіў, не дазволіў мне да кан-
ца ажыццявіць свае намеры!.. Дзя-
куй!..

Вераніка. Што ж ужо цяпер?.. Не
звяртайце на мяне ўвагі... Я проста ста-
мілася... Хачу адпачыць...

Пянёк. Пайшлі, пайшлі, Ёлачка, на
сваё месца. *(Сыходзіць з Веранікай.)*
*Усе, хто застаўся на сцэне, спява-
юць:*
Жыла-была ў нас ёлачка,
Але зімой на баль
Да бліжняга пасёлка
Паехала, на жаль.
Згубіла там іголачкі
Красуня пакрысе —
І ўбачылі мы ёлачку
Ужо за домам усе.
Галінкі — як асколачкі
Дрыготкага святла,
Калі красуня-ёлачка
У нас жыла-была...

Лесавік. Аднак хвалявацца не бу-
дзем! Скончыцца зіма, прыгрэе соней-
ка, пацякуць раўчкі... Цёплай стане на-
ша зямелька, і я зноў пасаджу ў сваім ле-
се Ёлачку... Няхай расце яна, жыццю ра-
дуецца і дзетак радуе на навагоднія свя-
ты...
Алёнка. А мы будзем ёй песні спя-
ваць!

Кацька. Каб хутчэй расла!
*Усе знікаюць. Уваходзяць Першы і
Другі акцёры.*

Першы акцёр. Вось такую гісторыю
пра Ёлачку я і хацеў расказаць.
Другі акцёр. Мне спадабалася. Не
ведаю, як дзецям?

Першы акцёр. Бачыш, і ім таксама.
Другі акцёр. А мне цікава, што
далей з Ёлачкай Веранікай было?
Ну, пасля таго, як яна вярнулася
зноў у лес, амаль без іголак, стомле-
ная, а? Што, што было з ёй? Кажы
хутчэй!..

Першы акцёр. На тое ж і казка, што
ў казках усё добра канчаецца. Сапраў-
дны ж Новы ж год толькі яшчэ пачына-
ецца. І наша Ёлачка Вераніка недзе тут
паблізу, мы яе зараз убачым... Яна збі-
раецца на свята. На навагодні баль. Па-
клічам яе?

Другі акцёр. Паклічам. Можна, і дзе-
ці нам дапамогуць?
Першы акцёр. Вядома ж, дапамо-
гуць! Калі яны адмаўляліся?

Другі акцёр. Давайце, дзеці, паклі-
чам Ёлачку!
*Клічуць. Акцёры знікаюць. Увахо-
дзіць Ёлачка Вераніка: яна зноў зялёная,
пушыстая...*

Вераніка. Добры дзень вам, хлопчы-
кі і дзяўчынкі! Я завітала да вас на нава-
годні баль.

Убгаюць Шарык і Гірлянда.
Шарык. І мы з табой, Ёлачка!
Гірлянда. Больш не будзем блукаць
адны ў лесе!
Шарык. Цяпер мы добра ведаем,
дзе наша месца!
Гірлянда. Толькі на Ёлцы. Ні на крок
ад цябе!
*Шарык і Гірлянда прытуліліся да Ве-
ранікі. Падыходзяць да яе і ўсе героі каз-
кі.*

Вераніка. Засталося нам толькі да-
чкаца Дзеда Мароза ды Снягурку і па-
віншаваць усіх, хто сабраўся ў гэтай за-
ле, з Новым годам!

Уваходзяць Дзед Мароз і Снягурка.
Разам. З Новым годам, сябры! З но-
вым шчасцем!
Канец.

Работнікі сельскіх устаноў культуры ўсё часцей просяць уключыць у змест “Куфра-радцы” гумарыстычныя міні-яцоры. Просьба зразумелая: і ў клубах, і ў бібліятэках дзейнічае нямала самадзейных тэатраў. Задаволіць гэтую просьбу газеце дапамог пісьменнік Уладзімір Ліпскі і зборнік “Аўцюкоўскія шуры-муры”, выдадзены летась. Аўтар — старшыня журы Усебеларускага фестывалю народнага гумару, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь — з задавальненнем пагадзіўся дапамагчы сельскім культасветнікам. Маўляў, сакавіты аўцюкоўскі жарт будзе прыдатным для любога масавага мерапрыемства. Дарэчы, жыхары гэтай вёскі звяртаюцца адзін да аднаго не іначай як “каласок” і “калінка”.

А загадчык кафедры рэжысуры абра-даў і святаў Беларускага дзяржаўнага уні-версітэта культуры і мастацтваў і рэжысёр Усебеларускага фестывалю народнага гумару Пётр Гуд рэкамендуе работнікам культуры выкарыстоўваць гэтыя мініяцоры на святах гумару, зборных і тэматычных канцэртах (у якасці фрагментаў канферансу), у гульніх сюжэтна-забаўляльных праграмах; паасобку і разам, надаўшы жартам агульную сюжэтную лінію (а дзеля можа адбывацца на сцэне, вуліцы, вясковай плошчы)... Карацей, прастора для вашай творчай фантазіі — самая неабсяжная.

* * *
— Даўней наша Маня была дзеўка на ўсё сяло. А цяпер — на ўсю печ.

* * *
— Марыя, збірайся, пайшлі на ферму, спазняемся.
— А што мне збірацца? Закрыла рот і пайшла.

* * *
Гудзе калгасны сход у Аўцюках: абмяркоўваюць ход пасяўной.
Старшыня нечакана падымае трактарыста і просіць выступіць:
— Іван, скажы, што думаеш.
Падняўся каласок, перамінаецца з нагі на нагу, у руках кепку цярэбіць.
— Ну, Іван, кажы што-небудзь.
Маўчыць. А сход пачынае шумець.

Старшыня нервуецца:
— Давай, не цягни ката за хвост.
Урэшце Іван азваўся:
— Міхайлавіч, ведаеце што, думкі пручь, а слоў няма, — сказаў і прысеў.
Сход хіхкнуў, і чамусьці ўсе запляскалі ў ладкі.

* * *
Перакуліўся камбайн у полі. Васіль не адпускае рук з руля. Круціць, як бы прад-аўжае кіраваць машынай.

Аўцюкоўскія жарты? Сапраўды... смеху варты!

Падбеглі сябры, пачалі камбайн ста-
віць на “ногі”. Ачмурэлы рулявы крычыць:
— Хлопцы, не чапайце, бо перакулюся!
Расказалі пра гэта Васілёвай жонцы.
Яна кажа:
— Пачакайце, зараз даем боршч —
убачыце, якая са мной істэрыка будзе...

* * *
У Аўцюках у клубе масавічка Куліна
прапануе:
— А давайце цяпер, дарагія мае, па-
клічам тых, без каго не абыходзіцца ні
адзін Новы год!
Усе крычаць:
— Міліцыя, міліцыя!..

* * *
Аўцюковец — конюх. Лічыць коней.
Аднаго не хапае.
Злез з каня. Пералічыў. Усе!
Сеў на каня. Пералічыў — аднаго не
хапае.
Як закрычыць: “Зноў цыганы каня
ўкралі!”

* * *
— Што новенькага ў клубе?
— Новы замок!

* * *
Аўцюковец лячыўся ў раённай бальні-
цы. Абяцаў доктару:
— Каласок, як падымеш на ногі —
дам парася.
Доктар пастараўся і вылечыў аўцю-
коўца.
Праз нейкі час яны сустракаюцца на
вуліцы.
— Пацыент, што ты мне абяцаў? —
нагадаў доктар.
— Вядома, каласок, я не забыўся, што
абяцаў. Але ж і парася выздаравела...

* * *
Аўцюкоўка сустрэла ў горадзе сваю
даўнейшую сяброўку. Загаварылі пра да-
чок. Гарадская дый кажа:
— Мая такая фарсістая: адзыецца на
дзень мо разоў пяць.
— Гэта што, калінка, — махнула рукой
аўцюкоўка. — Мая адзыецца на дзень мо
дваццаць пяць разоў.
Гараджанка дзівіцца:
— Маёй семнаццаць гадоў, а тваёй
колькі?
— Маёй, калінка, — сем месяцаў!..

* * *
Аўтаінспектар даганяе машыну з
Аўцюкоў, якая вязе кароў на мясакамбі-
нат. Пыл на дарозе — што пясчаная бура ў
пустыні. Уключыў мегафон, дае каманду:
— Вадзіцель!.. Вазьмі ўправа!..
Некалькі разоў паўтарыў просьбу.
Раптам машына тармазіць. Шафёр
выскоквае з машыны, бяжыць у лес.
Аўтаінспектар — за ім. Дагнаў.
— Чаму ўцякаеш?
— Думаў, каласок, карова загаварыла.
— Дзе твая пуцёўка?
— Каб у мяне была пуцёўка, я на Чор-
ным моры загараў бы.
— Твае правы?
— Каб “дакумент” быў у мяне, я б не
кароў вазіў.

* * *
Адзін аўцюковец вельмі бедаваў: сыну
пяты год, а ён не гаворыць. Хлопчыка вазілі
па дактарах, шаптухах, народных лекарах.
Аднойчы сядзяць у хаце, заняты хто
чым. У печы бульба варыцца. Раптам
сын, які не ўмеў гаварыць, крычыць:
— Бульба згарэла!
Бацькі кінуліся да печы і бачаць: агонь
выпарыў з чыгуна ўсю ваду, паліць клубні.
Падбгаюць да дзіцяці:
— Сыночак, родненькі, а чаму ж ты
так доўга маўчаў?
— Дагэтуль бульба ніколі не падгарала...
Ці не так і ў дарослым жыцці?
Толькі тады пазнаём бяду, калі яна пе-
раступае парог. Толькі тады пачынаем
разумець чалавека, калі ён у адчаі кры-
чыць...

Культура № 44 31 кастрычніка — 6 лістапада 2009 г.

80-годдзе з дня нараджэння народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі знакамітага кампазітара Яўгена Глебава стала штуршком для цэлай чарады вечароў яго музыкі. І для ўспамінаў пра майстра — а яны папраўдзе могуць быць бясконцымі, не вычарпальнымі ў адной кніжцы, нядаўна падрыхтаванай удавой кампазітара. У верасні Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі прымеркаваў

да юбілейнай даты

чарговы паказ “Легенды пра Ціля”. У Беларускай дзяржаўнай філармоніі творы Я.Глебава склалі два аддзяленні канцэрта Квартэта драўляных духавых “Riviera”: пералажэнні, ажыццёўленыя кіраўніком калектыву Максімам Расохам, сталі вынікам прызначанай музыканту стыпендыі Міністэрства культуры краіны. Сустрэча з удавой кампазітара Ларысай Васільеўнай і яго сынам Радзівонам (таксама, дарэчы, кампазітарам) адбылася ў ДМШ № 10 г. Мінска, што носіць імя Яўгена Глебава. Дзякуючы намаганням Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі і яго камерных складаў, музыка Я.Глебава прагучала на фестывалі, зладжаным аркестрам у Пінску. А гэтым тыднем збегліся адразу два аўтарскія вечары кампазітара: абодва — на сцэне сталічнай філармоніі ў межах Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Беларуская музычная восень”. Адзін — у выкананні згаданага Нацыянальнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга (гл. “К” № 43 за 2009 г.), другі — у выкананні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра на чале з маэстра Аляксандрам Анісімавым (пры ўдзеле двух дзіцячых хораў — згаданай ДМШ № 10 імя Я.Глебава і Рэспубліканскага каледжа імя І.Ахрэмчыка).

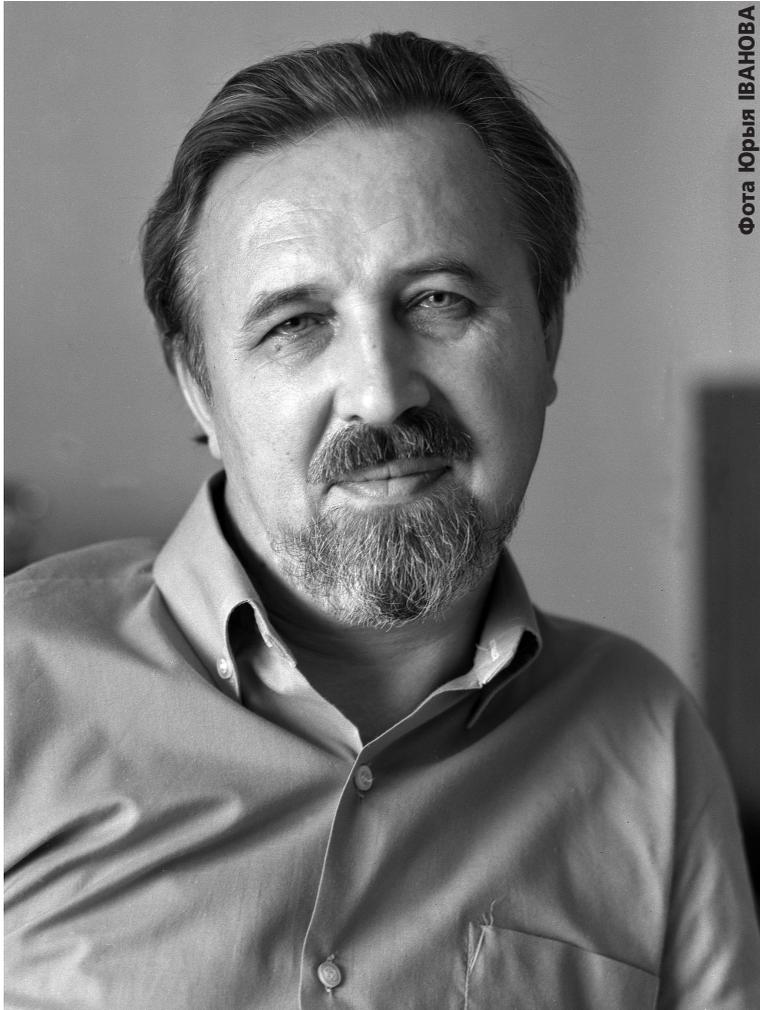
Дый без усялякіх памятных дат творы Я.Глебава гучаць куды часцей за іншую беларускую музыку. Быццам кожны з іх —

нарадзіўся ў кашулі.

А між тым, гэтая прыказка мае да кампазітара самае непасрэднае дачыненне. Анатоль Багатыроў, адзін з зачынальнікаў беларускай кампазітарскай школы ХХ стагоддзя, неаднойчы згадваў, як Глебаў прыехаў у Мінск паступаць у кансерваторыю. Маўляў, заходзіць хлопец у чырвонай кашулі, на іспыце па кампазіцыі мармыча песенкі. Адчуўшы меладыйны дар, яму кажуць: “Добра, ідзіце здаваць іспыт па сальфеджыю”. А ён — нот не ведае...

Тая чырвоная кашуля ка запомнілася невыпадкова: у яе пунсовым ззянні быццам сканцэнтраваліся эстэтычныя прыярытэты музыканта, схільнасць да яркасці, кідкасці, нават эпатажу. Выхадзец з патомнай сям’і чыгуначнікаў расійскай глыбінкі, як творчая асоба ён сфарміраваўся ў канцы 1950-х і 1960-я — эпоху хрушчоўскай адлігі, бітламаніі і ўсплёску авангарда. Ягоная музычная “пунсо-васць”, шчодро замяшаная на захваленні лепшымі прыкладамі сусветнай эстрады і джаза, стаўшы тым авангардам “па-глебаўску”, які ён прынёс у беларускую акадэмічную музыку.

Музычную мову ХХ стагоддзя наша культура засвойвала “пад знакам” Д.Шастаковіча. Не ўнікнуў гэтага і Яўген Аляксандравіч, асабліва — у балете “Альпійская балада”. Вось толькі іншыя “прыходзілі” да Шастаковіча ўжо ў 1970-я, а той балет быў напісаны ў 1966 г. Ну, а да Пракоф’ева Глебаў “прышоў” амаль на дзесяцігоддзе раней — у 1957 г., у фартэп’янных “Фантастычных танцах”, што вытрымалі далейшыя пералажэнні для розных складаў.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Памятаю, як завітаў аднойчы Яўген Аляксандравіч на “круглы стол”, якім завяршаўся чарговы з’езд Беларускага саюза кампазітараў. А трэба нагадаць, што ў 80-я і нават на пачатку 90-х многія музычныя падзеі (прычым найперш — акадэмічныя) трансліраваліся ў прамым эфіры. Гэтак жа ў прамым эфіры адбываўся і “круглы стол”, дзе падводзіліся вынікі кампазітарскага форуму: плюсы і мінусы таго, што прагучала, кірункі, куды беларуская музыка і яе асобныя жанры будуць рухацца надалей. Карацей, штосьці накшталт цяперашніх ток-шоу, толькі без інтэрактыву і не ў студыі, а наўпрост у зале БСК. Дык вось, каціцца тое абмеркаванне, як па рэйках, красамойныя музыказнаўцы не шкадуюць эпітэтаў, але ж раптам — рыпцязь дзверы і з’яўляецца Глебаў. Зусім не такі лагодны, як агульны тэленастрой. Вядома, у кадр яго не бяруць, эфір, да радасці ўсіх, завяршаецца. І тут Яўген Аляксандравіч пачынае: “Ну, што? Выключылі свае камеры?” У адказ — цішыня, як перад навальніцай. Вытрымаўшы папраўдзе тэатральную паўзу, ён працягвае:

“А зараз я скажу...”

І — давай “наразаць” кола за колам: пра набалелае.

“Балела” ў Глебава многае. Менавіта яму належыць крылатая фраза: “На прэм’еры кампазітар чуе свой твор двойчы: у першы і, адначасова,

А паміж залай Саюза і кабінета-мі былога Аўтарскага фонду пралягаў цёмны вузкі калідор — удваіх не размінуцца, хіба калі хтосьці літаральна ўціснецца ў сцяну. Улятаю нека туды, а насустрач — Глебаў. Назад сыходзіць позна. Нават нармальна “прыляпіцца” да сцяны не паспею. Сутыкаемся твар да твару. Я вітаюся, намагаюся прапусціць. А ён чамусьці не збіраецца праходзіць, спыніўся і стаіць. У паветры трымціць не столькі цішыня — нервовае напружанне. Раптам мне насустрач працягваецца рука. Чуецца цяжкі ўздых: “Я чытаў, што вы напісалі...” Зноў паўза, я знямела, чакаючы выбуху. А ён: “Пэўна, у нечым вы мелі рацыю”. Паціснуў руку і пайшоў. З таго часу адносіны былі — самая сяброўскія. Усе навокал толькі здзіўляліся: маўляў, як ты сумела памірыцца? Я адказвала: “А мы не сварыліся”. І толькі з цягам часу паступова прыходзіла асэнсаванне, наколькі балючым для Майстра быў той мой выпад і што з яго боку патрабавалася, каб пераступіць праз натуральную чалавечую крыўду. Ужо хаця б таму, што ніводная самая лепшая рэчэнзія не параўнальная па энергазатратах і душэўнай аддачы ні з опернай партытурай, ні, тым больш, з яе пастаноўкай.

А Глебаў вытрываў такіх музычна-тэатральных пастановак — больш, чым хто іншы. Найперш, у балете. Уся ягоная музыка — скрозь пластычная,

“Чырвоная кашуля” авангарда “па-глебаўску”

Колеры-сімвалы і нейміручасць ад Ціля

Здавалася б, партытуры, што ўзніклі “пад уздзеяннем” такіх яркіх творчых індывідуальнасцей, як Пракоф’еў і Шастаковіч, ужо апрыйёры вырачаны на забыццё: копія заўсёды больш блякла за арыгінал. Ды не! Згаданыя творы сталі сапраўднымі “хітамі” айчынай класікі. Бо ў кожным праглядваецца ўсё тая ж “чырвоная кашуля” — адметны глебаўскі почырк.

Звычайна яго звязваюць, найперш, з аркестроўкай, што заўсёды лічылася гэткай глебаўскай “пячаткай”, музычным “аўтографам”. Сапраўды, ён шукаў у інструментальных галасах штосьці неардынарнае, вельмі запамінальнае ўжо па самім сваім тэмбры. Але код да разгадкі таямніцы глебаўскай своеасаблівасці, на мой погляд, трэба шукаць не столькі ў самім аркестры, колькі — менавіта ў запамінальнасці. З пазіцыі ХХІ стагоддзя — гэта, калі хочаце, інтуітыўнае спасціжэнне будучага кліпавага мыслення. А яшчэ дакладней — гэткай музычны пераход “мадуляцыя” ад “Чырвонага квадрата” К.Малевіча да пазнавальных эмблем-лагатыпаў сучаснага дызайну.

У музыцы такім “колерам-сімвалам” выступае тэмбр. Асабліва калі да яго дадаць новыя прыёмы ігры —

забароненыя ў класічным выканальніцкім мастацтве, але распаўсюджаныя ў джазе, эстрадных пльнях. На такім “спалучэнні неспалучальнага” ўзнік у сусветнай культуры так званы “трэці напрамак”. Яго першапраходцам на нашай нацыянальнай глебе і стаў Яўген Глебаў.

Адной са знешніх праяў таго музычнага эпатажу была якраз “хуліганская” аркестроўка. Кампазітар не шураўся бліскавай аркестравай медзі і яе шматлікіх сола — ды не звычайных, а з разнастайнымі дадатковымі эфектамі. Са смешнымі сурдзінамі-“квакушкамі”, з’едлівымі глісамі-“пад’ездамі”, а то і са спецыфічнай трэплю напрыканцы, як у тэме Ціля. Дарэчы, балетнае “Нараджэнне Ціля” — ці не пра самога сябе ён пісаў гэтую музыку? Яна — быццам гучны вокліч: “Вось ён, я! Плядзіце, радуйцеся!”

Вядома, радаваліся не ўсе. І не заўсёды. Не толькі таму, што музыка магла не падабацца. Характар у Глебава быў далёка не самы “белы ды пухнаты”: у ім зноўку вылазіла тая “чырвоная кашуля”, што рэзала вочы сваёй бескампраміснасцю.

апошні раз”. Ці гэтка “варыяцыі на тэму”: “Пасля выканання аўтар выходзіць на сцэну і кланяецца, бо развітаецца са сваім творам назаўжды”.

Сам жа Глебаў так “развітаецца” са сваімі мелодыямі не хацеў. Таму, відаць, і працягваў ім жыццё ва ўсё новых партытурах, “пераапрацоўчы” фактурнае і жанравае “адзенне”. Даследчыкі скажуць пра гэты прыём: аўтацыванне. Толькі з дыстанцыі часу становіцца зразумела, што колішні ягоны эпатаж таксама выклікаўся часам гэтай унутранай безабароннасцю.

Опера “Майстар і Маргарыта” не выклікала той шквал захопленых рэцэнзій, якія звычайна суправаджалі кожную глебаўскую прэм’еру. Сапраўды, ці можна ўвогуле ўкласці гэты неабдымны раман у сціслае опернае лібрэта? Тут і серыяла не хопіць. Невыпадкова журналісты абмежаваліся ўзнёслымі аносамі, канстатацыяй фактаў і “пераказам” сюжэтных ліній, знаныя крытыкі маўчалі. Я не вытрывала і... з усім сваім юначым максімізмам выказала “фй” на старонках адной з цэнтральных газет. У Саюзе кампазітараў на мяне глядзелі, як на самазайбоўцу. Яўген Аляксандравіч не вітаўся — мінаў.

ярка тэатральная: кожная тэма, бы герой аповеду, мае свой “партрэт” і характар, з іншымі не збытаеш. А ўсе разам яны ствараюць своеасаблівы

аўтапартрэт Яўгена Глебава.

Ад Маленькага Прынца з аднайменнага балета — уменне задумацца над простымі пытаннямі, якія ставяць звычайных дарослых у тупік. Ад Майстра з оперы паводле М.Булгакава — чараўніцтва творчасці. Ад Маргарыты з той жа оперы — прыныцп ніколі нічога не прасіць. Ад Мільянеркі з аднайменнага мюзікла паводле Б.Шоу — самастойнасць. Ад Ціля ж — нейміручасць. Бо кампазітар і пасля смерці працягвае жыць у сваёй музыцы. І ў сваіх шматлікіх вучнях. Пакуль тыя вучыліся, іх нават называлі “глебавічкамі” — настолькі яны былі падобныя адзін на аднаго. А выйшлі ў самастойнае творчае жыццё — усе розныя: ад шматтаблічнага Вячаслава Кузняцова і аднаго з завадатароў Беларускай асацыяцыі сучаснай музыкі Сяргея Бельцюкова да “верасовага” Васіля Раічыка, прызнана-лірычнага Дзмітрыя Даўгалёва, стрымана-ўзнёслы Уладзіміра Карызыны...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Базіс рэгіёна: самадастатковасць аддзела культуры

Самадастатковасць аддзела культуры — гэта не самаізаляцыя, а натуральная здольнасць кожным здзяйсненнем кожнай аддзелаўскай структуры давесці сваю патрэбнасць і кіраўніцтву раёна, і сельскаму спажыўцу культурных паслуг. Калі ўмовы гэтыя захоўваюцца, аддзел дыктуе культасветную палітыку рэгіёна, вядзе рэй у планавым стварэнні станойчага духоўнага мікраклімату ў райцэнтры і на вёсцы. Дзейнасць аддзела культуры Бешанковіцкага райвыканкама цалкам пацвярджае згаданую аксіёму. Кіраўнік раёна Леанід Пянькоўскі дае самую станоўчую ацэнку рабоце раённых культасветнікаў. Нарматыў забяспечанасці расходаў на культуру (1,7 базавай велічыні: 1,5 — за кошт мясцовага бюджэту; 0,2 — за кошт ака-

зання платных паслуг) мясцовыя клубнікі, бібліятэкары, музейшыкі, настаўнікі музычных школ і школ мастацтваў, а таксама супрацоўнікі Раённага дома рамёстваў штогод з поспехам вы-

конваюць. Няма нараканняў на работу аддзела і ў жыхароў раёна і райцэнтра. Сёлета тут праведзена ўжо амаль тры тысячы культурна-масавых мерапрыемстваў. Іхняя якасць, мяркуючы па маіх двухдзённых апытаннях, цалкам задавальняе гарпасялкоўцаў і сялян. Сітуацыя, быццам бы, цалкам бясхмарная, калі б не адно "але"... Якасць культурна-масавых мерапрыемстваў іншым разам не задавальняе саміх... сельскіх работнікаў культуры. Як аказалася, з той простаі прычыны, што ў структуры мясцовага аддзела культуры цягам двух апошніх гадоў цалкам адсутнічае такі немалаважны складнік, як раённы метадычны цэнтр.

Будзе свята і на вашай вуліцы!

Перш чым патлумачыць прычыны знікнення галоўнага "штаба раённых крэатыўшчыкаў", варта распавесці, на мой погляд, вось пра што...

Начальніку аддзела культуры Бешанковіцкага райвыканкама Наталлі Апанасэнак працуецца адначасова і лёгка, і складана. Лёгка таму, што дзейнічае яна ў шчыльнай звязцы са старшынёй мясцовага райвыканка-

ма Леанідам Пянькоўскім. Узначаліў ён рэгіён два гады таму, актыўнасцю тагачаснага начальніка аддзела культуры, мякка кажучы, не задаволіўся, прыклаў усе намаганні для таго, каб на гэтай пасадзе аказалася Наталля Апанасэнак. Давер тая цалкам апраўдала, хоць здзейсніць гэта было досыць цяжка. Мяркуюць самі: аграгарадок "Вярхоўе" (адзін з дзевяці ў раёне) з 2006 года лічыўся непераходным з-за нядобраўпарадкаванага як след СДК. У аварыйным стане знаходзіўся Раённы дом культуры, што аптымізму таксама не давала. На-

З гэтых слоў старшыні, па сутнасці, і стаў распрацоўваць генеральную тэму гэтага артыкула, наўпрост звязаную з якасцю, а значыць, з метадычным і метадалогічным забеспячэннем культасветы. У аграгарадках "Вярхоўе" і "Бачэйкава" гаворку з сельскімі культработнікамі пачаў з традыцыйнага для сябе пытання: "Што прыдумалі такога, чаго нідзё няма?" і пачуў не менш традыцыйны адказ: "Святы вёсак і Святы вуліц"...

Пра тое, што сельскія клубнікі не могуць сябе і сваю творчасць пі-

бор" — стандартны, уласцівы для сцэнарыя, створанага і на Віцебшчыне, і на, скажам, Гомельшчыне. Дык чаму няма "разыначкі"? "А таму, што няма ў нас раённага метадычнага цэнтра", — сцвярджае дырэктар Вярхоўскага СДК Жанна Бурак, якая працуе ў сферы сельскай культуры больш за дзесятак гадоў. І дадае пра тое, што мясцовай фактурай (гістарызмамі, персаналіямі і г. д.) культасветнікі насьцяць любы сцэнарны матэрыял, а вось прыдумаць сцэнарныя хады, рэжысёрскія "хітрыкі", іскрамётную трактоўку адметных сюжэтаў удаецца

2006 года. Тагачасны начальнік аддзела культуры, прааналізаваўшы работу ўстаноў галіны на Магілёўшчыне, вырашыў пераўтварыць "метадычны штаб" у цэнтралізаваную клубную сістэму. Крок быў, як падаецца, самым абгрунтаваным. ЦКС, як і цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма, што ўзнікла дзесьці ў 1970-х, зарэкамендавала сябе на той жа Магілёўшчыне (а тут ЦКС узніклі з дзесятак гадоў таму) самым цудоўным чынам. І справа — не толькі ў пэўнай фінансавай самастойнасці замкнёнай цэнтралізаванай

Як абьесціся без раённага метадычнага цэнтра?

У планах — канцэнтрацыя творчых сіл і сельскія "народныя філармоніі"

1.

2.

3.

чальніца аддзела на гэты час ператварылася ў будаўніка. А фінансаваў ліквідацыю даўгабудуў райвыканкам. У выніку СДК аграгарадка "Вярхоўе" быў здадзены напярэдадні сёлета Дня работнікаў культуры (на рэканструкцыю асвоена больш за 2 мільярды рублёў), а рамонт РДК будзе завершаны ўвесну (выкарыстана пры гэтым будзе прыкладна такая ж сума). Пагадзіцеся, пры сённяшнім дэфіцыце фінансаў такая разваротлівасць творчага тандэма "кіраўнік раёна — начальнік аддзела культуры" заслугоўвае самай шчырай павагі.

А калі даведаўся, што Леанід Пянькоўскі асабіста кантралюе якасць правядзення тэматчных дыскатэк на вёсцы, дык захацеў абавязкова з ім сустрэцца. Шчыра прызнаюся, такой пільнай увагі з боку кіраўніка рэгіёна менавіта да зместу культасветработы нідзе больш не сустракаў. І вось што пачуў ад Леаніда Канстанцінавіча:

— Чым мы можам замацаваць моладзь на сяле? Не толькі заробкамі ў сельгасвытворчасці і сучасным жыллём, але і якасцю культурнага абслугоўвання! Ніколі не забуду, якім гэтае абслугоўванне было ў час майго вясковага юнацтва: загадчыца толькі клуб адчыняла — на гэтым усю яе "творчасць" і сканчвалася, танцы ладзілі самі, нават апаратуру іншым разам сваю прыносілі... Ці ж можа мець такое "аблічча" сённяшня сельская культура? Нам жа дзёці нашы не даруюць!

арыць, пісаў неаднаразова. І эксклюзіў уласнай працы не заўжды доказна абгрунтоўваюць, і трыбуну "Культуры" не надта эфектыўна выкарыстоўваюць. Ды гаворка, зрэшты, не толькі пра гэта. Святы вёсак і Святы вуліц даўно сталі традыцыйнымі не толькі для Бешанковіччыны, але і для ўсёй Беларусі. Дык мо ў Бешанковіцкім раёне яны ў нечым адметныя і па сцэнарыях, і па рэжысуры паставак? Як высветлілася, не вельмі і адметныя. Мяркуючы па сцэнарыях, нядаўнія Святы вуліц у вёсках Вярхоўе і Бачэйкава розняцца хіба што назвамі гэтых самых вуліц — Лугавая ды Зарэчная. Ніякім чынам не сцвярджаю, што названыя сцэнарыі — бездапаможныя і шэрыя па змесце. Не. Кожны канцэртны нумар — адрасны, ушаноўвае самага сталага жыхара і самага маладога, згадвае перадавікоў вытворчасці, шматдзетныя сем'і, маладыя пары, славетых землякоў, гісторыю вуліцы... Але гэты "на-

далёка не кожны раз. І тут без творчай падтрымкі РМЦ — ну ніяк! А я, у сваю чаргу, згадаў прыклад з жончынай настаўніцкай практыкі. Шукала яна сучасны сцэнарый для выпускнога балю. Вырашыў дапамагчы. Пакуль яна абыходзіла метадычныя кнігарні, я пазычыў сцэнарый у маці, якая ўсё жыццё адпрацавала ў школе. Праўда, распрацоўка даўнаватая была — гэта гадоў 1960-х. Але на бязрыб'і... А тут і жонка патэлефанавала: маўляў, урэшце прыдбала патрэбны зборнік. Вынік жа быў і смешным, і сумным адначасова: сучасны сцэнарый да літаркі супаў са сцэнарыем паўвекавой даўніны! Карацей — "асятрына" другой свежасці. А вывад адзіны: метадыст і ў адукацыі, і ў культуры — спецыяліст штучны, на галаву вышэйшы за шараговы спецыялістаў. Няма першага — другія змушана нараджаюць плагіяты...

ЦКС забаранілі фінансісты

А вось і гісторыя з Бешанковіцкім раённым метадычным цэнтрам. Як паведамляе галоўны спецыяліст аддзела культуры Фаіна Ткачонак, гэтая структура існавала ў раёне да

клубнай сістэмы (маю на ўвазе гнуткае матэрыяльнае стымуляванне і гарадскіх работнікаў, і сельскіх). Гаворка тут, у першую чаргу, — пра цэнтралізаванае, а таму — плануе і сістэмнае арганізацыйна-метадычнае і інфармацыйнае забеспячэнне менавіта сельскай культуры. Дарэчы, пісаў пра гэта неаднаразова, апошнім разам — на прыкладзе аддзела культуры Чавускага райвыканкама Магілёўскай вобласці (№ 39 "К" за 2008 г.). Мяркуюць самі пра эфект метадычнага новастварэння. Сельскія ўстановы культуры ў гэтым раёне планавыя курыруюць 5 метадыстаў: адзін адказвае за статыстычную справаздачнасць і работу з электроннай поштай, другі — за фальклор і этнаграфію, трэці — за стасункі з моладдзю, чацвёрты — за выкарыстанне філарманічных пляцовак і тэатралізаванае абслугоўванне, пяты — за ўзаемадзеянне з дзецымі і падлеткамі. Штодня метадысты — на сяле. Вынік такой падтрымкі ў тым, што ў кожным сельскім клубе рэалізоўваюцца адметныя аўтарскія праграмы. А лепшая сельская ўстанова значаецца штогод на конкурсе "Клубная талака". ЦКС дзейнічае

пры Чавускім цэнтры народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. За правядзенне ж культурна-масавых мерапрыемстваў у горадзе адказваюць супрацоўнікі Гарадскога цэнтры культуры і адпачынку...

Прыкладна гэтую схему мэтавай падтрымкі сяла і ўзялі на ўзбраенне ў Бешанковічах. Мясцовая ЦКС праіснавала тры гады. Але, як паведамілі мне ў аддзеле культуры, пасля рафінаддзелаўскай праверкі дзейнасць клубнай сістэмы з-за выяўленых парушэнняў была спынена

льш за 20. Гэты ж аргумент — і ў мэтадыста метадакабінета Бешанковіцкага РДК Вольгі Качанавай: нас мала, а клубных устаноў у раёне 20 ды плюс РДК. Таму перад кожным вялікім святам супрацоўнікі 11 СДК, 9 сельскіх клубаў збіраюцца ў Бешанковічах і вось такім масавым “мазгавым штурмам” вырашаюць, якім будзе масавае мерапрыемства ў кожнай з вёсак раёна. Грошы ж на праезд выкарыстоўваюцца немалыя...

Вось што яшчэ паведаміла мне начальнік аддзела культуры і мастацтва абласнога ўпраўлення культуры

ня ролі метадычных цэнтраў як дынамічных сацыякультурных інстытутаў у сучасным развіцці рэгіёнаў. Ды, па меркаванні Лабацкага, ініцыятыва па пераструктурызацы метадычнай работы ў рэгіёнах павінна зыходзіць ад мясцовых улад. І гэта цудоўна разумее начальнік аддзела культуры Бешанковіцкага райвыканкама Наталля Апанасёнак. Ад будаўнічага буму ў раёне яна за два гады адышла, з азамі кіраўнічай дзейнасці пазнаёмілася, пры падтрымцы старшыні ўзялася за ажыўленне творчага складніка.

ЦКС прыналежыць аддзелам культуры. Асноўны накірунак дзейнасці — планавая дапамога сялу... На Магілёўшчыне існуе Савет дырэктараў ЦКС, які акамулюе ўсе навінкі культасветы, што няўхільна ўкараняюцца па рэгіёнах. Цэнтралізавана распасуджваецца метадычная літаратура: па 20 — 30 выданняў у год, якія абласны метацэнтр рыхтуе на падставе перадавога досведу, назапашанага не толькі ў вобласці, але і ў рэспубліцы. Натуральна, шараговы культасветнікі і маральна, і матэрыяльна зацікаўлены ва ўласным прафесійна-кар’ерным росце. Але па сённяшнім часе, імклівым у інфармацыйным плане, толькі адной самааддукацыі яўна недастаткова. Крэатыў, па меркаванні Хмялькова, нараджаецца збольшага ў выніку шчыльнага сістэмнага супрацоўніцтва метадыста і клубніка. Ідэя і яе рэалізацыя каштуюць, як вядома, дорага. А ЦКС пры пэўнай канцэнтрацыі крэатыўных сіл і фінансавых сродкаў дазваляе хоць нейкім чынам дыферэнцыраваць матэрыяльнае стымуляванне лепшых работнікаў сельскай культуры... Каментарый тут, як кажуць, залішня...

пераважнай большасці — расійскія, набываюць клубніцы за ўласныя, немалыя, грошы. Таму метадычны дадатак нашай газеты “Куфар-радца” карыстаецца папулярнасцю.

Неаспрэчна адно: маладому начальніку аддзела культуры Бешанковіцкага райвыканкама патрэбна цяпер неадкладная і дзелавая падтрымка абласнога ўпраўлення культуры і абласнога метадычнага цэнтры. Без дзейснага штаба, як вядома, ніводная армія не даб’ецца перамог. Дый дарэчы словы старшыні Бешанковіцкага райвыканкама Леаніда Пянькоўскага прыгадаць: “Па старынцы працаваць мы сёння права не маем”.

Усё ж творчасць не чэзне

І ўсё ж будзем справядлівымі: творчасць — тая “кветка”, што і без метадычнага “паліву” не чэзне. Ёсць у сферы культуры Бешанковіччыны шмат цікавага, адметнага і крэатыўнага.

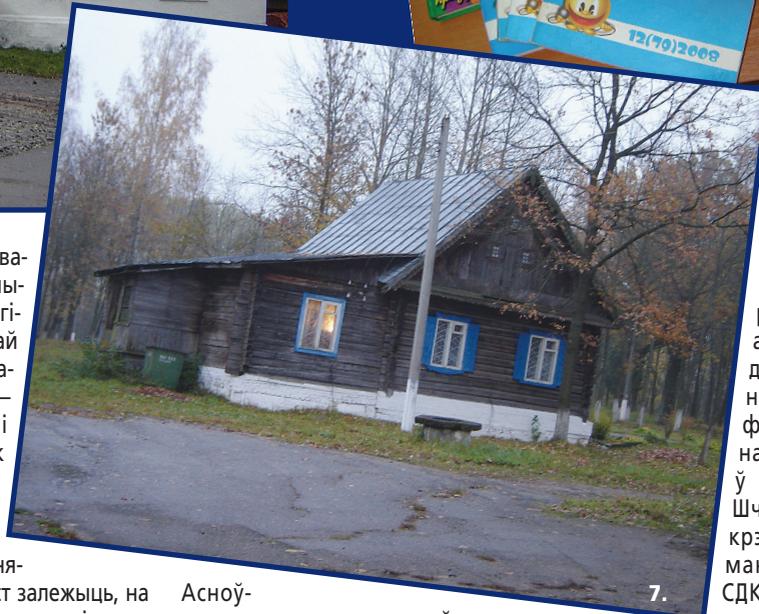
У аграгарадку “Бачэйкава” хоць і не надта ўнушальны па памерах будынак СДК (арандуецца частка памяшкання ў меліярацыйнага прадпрыемства), але адмысловыя праекты рэалізоўваюцца. Напрыклад — Свята Парку. Справа ў тым, што жылі калісьці ў Бачэйкаве паны Цэханавецкія. Засталіся ад іх не толькі капліца з дамком лоўчага (уласнасць меліяратараў), але і старасвецкі ўнікальны парк. У антуражы гэтай даўніны і было зладжана першае ў рэгіёне паркавае свята з канцэртамі, тэатральнымі дзеямі, выстаўкай службовых сабак. Дырэктар СДК Тамара Дзятлава, мастацкі кіраўнік Наталля Гарбачова мяркуюць зрабіць летняе свята традыцыйным, а сожэтным стрыжнем чарговага мерапрыемства стануць пошукі... скарбу Цэханавецкіх, схаванага, як сцвярджаюць, у парку. У чым поспех дзяўчат? Ды збольшага і ў тым, што часты гоць бачэйкаўскіх культасветнікаў — метадыст РДК Вольга Качанова.

Паколькі паркаў такіх у раёне некалькі, начальнік аддзела культуры Наталля Апанасёнак прапанавала кіраўніку раёна зрабіць Святы паркаў раённым культурным брэндам. Самы натуральны крэатыў! Безумоўна, Леанід Пянькоўскі пагадзіўся імгненна і паабяцаў спрыяць фінансава. Гэтак жа канструктыўна было вырашана і пытанне з пошукам памяшкання для салона-крамы па рэалізацыі работ народных майстроў, што працуюць у Раённым доме рамёстваў. Крама размесціцца ў маляўнічым дамку паблізу ад РДР, дзе пакуль “кватаруе” сельсавет. Будуць выдаткаваны грошы і для рамонту фасада самога Дома рамёстваў, а ля яго неўзабаве з’явіцца дзіцячы парк.

Мы доўга разважалі з метадыстам РДК Вольгай Качановай, якая эвалюцыя чакіае ў перспектыве сельскія ўстановы культуры. Яны пераўтворацца праз час, як пераканана Вольга Паўлаўна, у... “народныя філармоніі” з уласным метадычным штатам, бо любы метадыст — не толькі тэарэтык, але і сапраўдны артыст-практык. Хто ж спрачаецца?

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны
карэспандэнт
Мінск — Бешанковіцкі раён —
Мінск
Фота аўтара

- На здымках:**
1. Увесну рамонт РДК будзе завершаны.
 2. Старасвецкі парк Цэханавецкіх, дзе ладзяцца адмысловыя свята.
 3. Вярхоўскі СДК пасля рэканструкцыі.
 4. Дом лоўчага.
 5. СДК у вёсцы Бачэйкава.
 6. Метадычная літаратура, якой карыстаюцца ў Вярхоўскім СДК, выдадзена ў Расіі.
 7. Тут размесціцца салон-крама па рэалізацыі сувеніраў народных майстроў.

на нявызначаны тэрмін. Не буду аналізаваць выяўленыя хібы. Цікавіць, урэшце, іншае: чаму і па сёння сельскія клубы тут не маюць сістэматычнага метадабеспячэння? Начальнік аддзела культуры Наталля Апанасёнак цалкам згодная з тым, што цяпер, калі патрабаванні да якасці культурнага абслугоўвання ўзраслі неймаверна, без райметацэнтры проста не абыйсцяся. І шчыра прызнаецца: да ўзнаўлення дзейнасці ЦКС пакуль яшчэ рукі не дайшлі.

Дык што, няма ў Бешанковічах метадыстаў увогуле? Не. Тры метадысты па-ранейшаму абслугоўваюць работу РДК, і паколькі Дом культуры не гарадскі, а раённы, то імкнуцца забяспечыць метадычнай падтрымкай і сяло. Іншая справа, што тры метадысты на 20 сельскіх клубных устаноў — кропля ў моры. Таму і вызджаюць яны на раён не па плане, а па патрэбе, і пра нейкую сістэманасць тут гаворкі пакуль няма.

Словам, раённы метацэнтр у Бешанковічах ператвараецца ў метадычны кабінет пры РДК, дзе тры метадысты павінны адказваць і за стан спраў у гарпасёлку, і на сяле. Як сцвярджае начальнік аддзела культуры і мастацтва ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Галіна Баркевіч, гэта ніякім чынам не супярэчыць заканадаўству аб мясцовым самакіраванні. Маўляў, як самі вырашылі, так справа і рухаецца. Пытаюся ў Галіны Фёдаравы: а як даўно абласныя службы правяралі дзейнасць метадакабінета ў Бешанковічах? Аказваецца, гады тры як не было тут ніякіх праверак: спецыялістаў мала, а раёнаў на Віцебшчыне бо-

Галіна Баркевіч. На ўтварэнне ЦКС на Віцебшчыне па прыкладзе Магілёўшчыны няма ніякай прававой базы. Метадычная падтрымка — рэч неабходная, але і сам сельскі работнік культуры павінен разумець: ад ягонаў актывнасці, самадэятковасці і творчай няўрымслівасці наўпрост залежыць, на якой групе аплаты ён знаходзіцца — на першай ці чацвёртай. З апошнім цалкам згодны. Але самадэятковасць — не самаізаляцыя, і ніякі раённы семінар не заменіць творчага дыялога на ўзроўні “метадыст — сельскі работнік культуры”. Прынамсі, якраз пра гэта мне даводзілі ў кожнай сельскай установе культуры, якія наведваў за час камандзіроўкі, як, дарэчы, і пра тое, што трэба адраджаць не проста раённы метадычны цэнтр, а менавіта цэнтралізаваную клубную сістэму.

А якое меркаванне ў дырэктара Віцебскага абласнога метацэнтры Івана Лабацкага? Пра сітуацыю ў Бешанковічах ён ведае, цалкам пагаджаецца, што яе трэба змяняць. Хаця б з такой нагоды: з 1 студзеня 2009 года па 1 студзеня 2010-га Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ладзіць Рэспубліканскі агляд-конкурс абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці і культурна-асветнай работы не толькі дзеля больш эфектыўнага навуковага і арганізацыйна-метадычнага, інфармацыйнага забеспячэння галіны, але і для павышэн-

Асноўны дарадца тут — галоўны спецыяліст аддзела культуры Фаіна Ткачонак, якая працуе ў галіне не адзін дзесятак гадоў...

А як на Магілёўшчыне?

Менавіта Фаіна Ткачонак, павышаўшы на семінары ў Магілёўскай вобласці, і па сёння не страціла спадзеў на аднаўленне на Бешанковіччыне ЦКС, “запаліла” гэтай ідэяй і сельскіх клубнікаў, якіх не маглі не прывабіць магчымасці складання і рэалізацыі розных па змесце і мэтах аўтарскіх праграм. Але як быць з адсутнасцю прававога грунту для такой структурызацыі? Па просьбе бешанковіцкіх работнікаў культуры я скантактаваўся з дырэктарам Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алегам Хмяльковым. Вось што ён распавёў. Прававы грунт узнікнення ЦКС з’яўляецца адразу пасля таго, як мясцовыя ўлады прымаюць рашэнне аб пераструктурызацыі раённых метадычных цэнтраў. Ініцыятыва арганізацыі

Даўні дэфіцыт

У аграгарадку “Вярхоўе” СДК, ДШМ і сельская бібліятэка размешчаны пад адным дахам. Будынак — шыкоўны. А пры новай форме непазбежна ўзнікае патрэба ў новым змесце. Шчыра кажучы, крэатыўных задумаў у дырэктара СДК Жанны Бурак, мастацкага кіраўніка Наталлі Лісцічонак і акампаніятара Вольгі Феакціставай пакуль няма. Віды культурных паслуг цалкам традыцыйныя: згаданыя ўжо Святы вёсак і вуліц, віншаванні, канцэрты, дыскатэкі... Апошнія сапраўды тэматычныя, бо знаходзяцца пад кантролем у старшыні райвыканкама. У мінулыя выхадныя танцавальны вечар меў назву “Электронная музыка і свет мабільных тэлефонаў”. Мясцовая моладзь кажа: было сапраўды весела, займальна і цікава. Іншых арыгінальных прыдумак у плане работ я не заўважыў. Тут і ўзнікла гаворка пра адсутнасць раённага метацэнтры. Казалі дзяўчаты, што амаль не ведаюць аб цікавых знаходках у сельскіх установах іншых раёнаў Віцебшчыны, а адставаць ад павеваў часу не хочацца. Словам, на метадычныя ідэі — даўні дэфіцыт.

І яшчэ адна праблема — недахоп метадычнай літаратуры. Айчыннай мала, а тая, што ёсць — састарэлая. Таму дапаможнікі, у

Музей пачынаўся з... рыдлёўкі

Хто можа быць тым прыкладам для студэнтаў, якія сёння вывучаюць гісторыю культуры нашай краіны? Адказ на гэтае пытанне знайшлі на кафедры гісторыі Беларусі і музейнаўстава Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў: гэтае імя, а дакладней — імёны братоў Тышкевічаў — Яўстафія і Канстанціна.

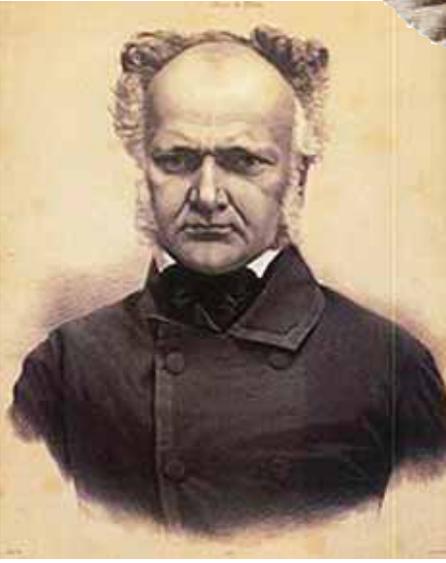
У іх гонар на кафедры створана мемарыяльная аўдыторыя, дзе адлюстравана актыўная навуковая дзейнасць гэтых прадстаўнікоў славаціта графскага роду. Акрамя таго, з мінулага года сталі праводзіцца Тышкевіцкія чытанні, якія атрымалі падтрымку рэктарата ўніверсітэта. Сёлета яны прайшлі на радзіме таленавітых братоў — у Лагойску, на базе мясцовага Цэнтра культуры, дзе месціцца музей імя Тышкевічаў.

Пачаліся Чытанні з ускладнення кветак на магілу Канстанціна Тышкевіча ў Лагойску каля касцёла. Пасля гэтага ўдзельнікі форуму наведалі знакавыя мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю братоў, у тым ліку касцёл, пабудаваны на месцы, дзе раней знаходзілася фамільная крыпта роду, царкву Святога Мікалая і цудадзейную крынічку каля яе, рэшткі палаца, дзе крыху больш за паўтара стагоддзя таму размяшчаўся першы на тэрыторыі Беларусі музей.

Як адзначыў загадчык кафедры культуралогіі БДУКіМ Аляксандр Смолік, прадстаўнікі графскага роду Тышкевічаў не проста

Партреты Яўстафія (злева) і Канстанціна Тышкевічаў.

калекцыі лагойскага музея Тышкевічаў, якая налічвала 1140 медалёў і манет, дзейнасці Віленскага музея старажытнасцей, быў зроблены аналіз гравюр, што знаходзіліся ў мастацкай калекцыі братоў, акрэслена роля Канстанціна Тышкевіча ў палітанні 1830 — 1831 гг. Не пакінулі без увагі ўдзельнікі канферэнцыі і тэму беларускага фальклору на Лагойшчыне, пра якую распа-

вёў краязнаўца Віктар Несцяровіч.

Пад час правядзення Чытанняў можна было ўбачыць цікавыя жывапісныя творы — плён працы вучняў школ мастацтваў і агульнаадукацыйных устаноў Лагойшчыны, Мінскай гімназіі-каледжа мастацтваў імя Ахрэмыча, Мінскага мастацкага вучылішча імя Глебава — удзельнікаў пленэру, прысвечанага роду Тышкевічаў, што прайшоў напярэдадні Чытанняў. Па выніках пленэру карціны юных мастакоў з краявідамі Лагойска паступілі ў фонд раённага музея і ўпрыгожылі сцены канферэнц-залаў Цэнтра культуры.

Завяршылася канферэнцыя “круглым сталом”, дзе было вырашана наступныя, ужо трэція па ліку, Тышкевіцкія чытанні правесці ў Вілейцы.

Што ж да Лагойска, то, па словах намесніка старшыні Лагойскага райвыканкама Г. Драгуновай, у бліжэйшы час плануецца стварыць набярэжную Тышкевічаў, добраўпарадкаваць парк і адну з вуліц назваць у гонар прадстаўнікоў славаціта роду.

У перспектыве — і развіццё Лагойскага гісторыка-краязнаўчага музея імя братоў Тышкевічаў. Па словах начальніка

Выгляд графскага палаца на малюнку Напалеона Орды і рэшткі тых будынкаў сёння.

люблілі свой край, дбалі пра развіццё культуры, але і зрабілі значны ўклад у дзве галіны грамадскіх навук — музейнаўстава і археалогію, з’яўляюцца іх заснавальнікамі ў нашай краіне. Менавіта яны, выкарыстоўваючы навуковыя метады збірання і класіфікацыі помнікаў культуры, стварылі музей па законах сучаснага музейнаўстава. Акрамя гэтага, у прадмове да зборніка матэрыялаў Чытанняў, які пабачыў свет напярэдадні форуму, Аляксандр Смолік падкрэсліў, што, не зважаючы на графскі тытул, Яўстафія і Канстанцін Тышкевічы, а часам — і іхні бацька, не цураліся браць у рукі рыдлёўкі і з дапамогай сялян раскопвалі старажытныя курганы, грунтоўна вывучалі знойдзеныя артэфакты. Таксама браты часта хадзілі па вясковых хатах ды запісвалі народныя песні, мясцовыя легенды і паданні, з ахвотай удзельнічалі ў абрадах. Па меркаванні Аляксандра Іванавіча, у выніку даследаванняў сотняў крывіцкіх курганоў і аналізу іх пахавальнага інвентару Тышкевічы першымі адзначылі этнічныя прыкметы, у прыватнасці, скроневыя колцы ў жанчын. Гэта, апроч іншага, паспрыяла вызначэнню тэрыторыі рассялення крывічоў.

Надзвычай пазнаваўчымі аказаліся і выступленні ўдзельнікаў Чытанняў. У прыватнасці, у секцыі гісторыі, археалогіі і краязнаўства разглядаліся пытанні фарміравання нумізматичнай

аддзела культуры Лагойскага райвыканкама Пятра Вабішчэвіча, ужо распрацаваны новыя экспазіцыі, дзе будуць адлюстраваны навуковыя даследаванні Тышкевічаў, гісторыя стварэння гарадскога музея. Гэтую экспазіцыю плануецца стварыць у выглядзе кабінета. Другі раздзел дазволіць узнавіць асноўныя калекцыі лагойскай збораў. Тут будуць прадстаўлены прадметы археалогіі і этнаграфіі, зброя, дакументальныя матэрыялы, калекцыі цікавых рэчаў. Асобная экспазіцыя ахопіць даваенны перыяд, змаганне з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў час Вялікай Айчыннай, пасляваеннае аднаўленне раёна і, бяспрэчна, яго сучаснае жыццё.

Архіўных дакументаў ды рукапісных крыніц, склалі своеасаблівы энцыклапедычны краязнаўчы даведнік раёна — кнігу “Зямля Карэліцкая і яе славетныя людзі”, якая сёлета пабачыла свет.

Вялікую цікавасць выклікае гісторыя выпускніка Рымскай акадэміі мастацтваў — музыканта Пятра Коноха, куды ён паступіў толькі ў 35 гадоў. А да гэтага ўраджэнец мястэчка Турэц праявіў сябе ў бітве з фашыстамі пры Монта-Касіна, за што быў

К.А.

Як ні дзіўна, але музейныя фонды Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь папаўняюцца не толькі за кошт набыцця каштоўных прадметаў альбо падарункаў ад неабыякавых аматараў мінуўшчыны, але і ад уласнай археалагічнай дзейнасці.

Дзіды князевай дружыны

Таямніцы браслаўскіх
курганоў

У прыватнасці, цягам 2005 — 2009 гадоў экспедыцыя праводзіла даследаванні курганага могільніка ля вёскі Пагошча Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці. Гэты аб’ект адметны тым, што з’яўляецца першым цалкам раскапаным і даследаваным курганым могільнікам у Падзвінні.

З 15 раскапаных курганоў адзін датуецца VII ст. і з’яўляецца ці не самым старажытным помнікам крывічоў на Браслаўшчыне. У ім былі знойдзены астанкі нашых продкаў, фрагменты бронзавых упрыгожанняў. Астатнія курганы датуецца другой паловай X — першай паловай XI ст. У большасці з іх знаходзіліся пахаванні па абразе трупакладання. Пры мужчынскіх пахаваннях знойдзены сякеры, дзіды, нажы, крэсівы для высякання агню, бронзавыя фібулы, бранзалеты і пярсцёнкі, гаршчкі. Унікальнай знаходкай з’яўляюцца

фрагменты драўлянай разной чашы, якія захавалася дзякуючы медным рамонтным накладкам. Гэта самая старажытная драўляная пасудзіна на Поўначы Беларусі на сённяшні дзень. У жаночых пахаваннях знойдзены шматлікія бронзавыя ўпрыгожванні (шыйнае грыўня, бранзалеты, пярсцёнкі, фібулы, бразготкі, шклянныя пацеркі), а таксама гаршчкі.

Даследаваны могільнік можна лічыць могілкамі дружыннікаў Полацкага княства, якія баранілі яго заходнія межы ад ворагаў і выконвалі адміністрацыйныя абавязкі, збіраючы падаткі з навакольнага насельніцтва. Дзякуючы раскопкам у Пагошчы адкрыта новая старонка таямнічых сярэднявечнай гісторыі нашай Радзімы.

Мікалай ПЛАВІНСКІ, археолаг
На здымках: на месцы раскопу;
першыя знаходкі.

Міцкевіч пэндзля Дэлакруа...

Малая радзіма... У кожнага яна ёсць і ў кожнага яна — свая. Ніяк не адмовіш і энергетыку таго ці іншага рэгіёна, назапашаную стагоддзямі.

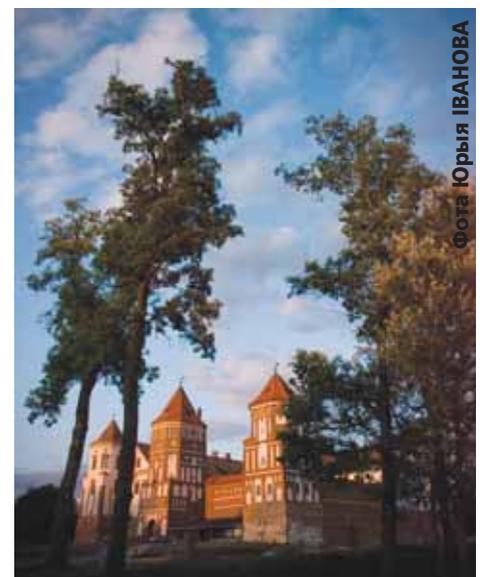
Возьмем, да прыкладу, імёны Яна Чачота, Ігната Дамейкі, Вінцэся Каратынскага і Яна Булгака. На пытанне, што іх звязвае, апроч дзейнасці на ніве асветніцтва, можна адказаць і так: карэліцкая зямля. Тут нарадзіліся, сталелі, жылі і працавалі пазты, артысты, мастакі, спартсмены, дзеячы навукі, славетныя воіны. Дзякуючы руплівай працы мясцовых краязнаўцаў, сапраўдных энтузіястаў і альтруістаў, пра іх помняць, імі ганарацца. Шмат зрабіла для ўшанавання памяці сваіх землякоў і Святлана Кошур, супрацоўніца Карэліцкага раённага краязнаўчага музея. За дзесяцігоддзі руплівай працы ёй былі напісаны дзесяткі артыкулаў, змешчаныя, у тым ліку, і на старонках “К”, што пралілі святло на малавядомыя старонкі дзейнасці таленавітых жыхароў Карэліцкага краю.

Гэтыя матэрыялы, створаныя на базе вывучэння архіўных дакументаў ды рукапісных крыніц, склалі своеасаблівы энцыклапедычны краязнаўчы даведнік раёна — кнігу “Зямля Карэліцкая і яе славетныя людзі”, якая сёлета пабачыла свет.

Вялікую цікавасць выклікае гісторыя выпускніка Рымскай акадэміі мастацтваў — музыканта Пятра Коноха, куды ён паступіў толькі ў 35 гадоў. А да гэтага ўраджэнец мястэчка Турэц праявіў сябе ў бітве з фашыстамі пры Монта-Касіна, за што быў

удастоены Памятнага Крыжа, а пазней — і “Зоркі Італіі”. З кнігі можна даведацца, што таленавіты музыкант удала выступаў на самых вядомых музычных пляцоўках свету, у тым ліку — у “Карнегі Холе”. У выданні прыводзіцца радкі з яго лістоў на Радзіму, у якіх адчуваецца туга па сваіх родных.

Аўтар распавядае і пра лёсы жанчын Карэліччыны, у тым ліку — Ганны Катажыны Радзівіл, якую ў сваім дзённіку яе сын, Міхаіл Казімір (Рыбанька), называе “найкаханай маткаю і дабрадзейкаю”, Уршулі Радзівіл, што часта бывала ў Карэлічах і Міры, Ганны Шашэўскай — удзельніцы падпольнага руху ў Заходняй Беларусі, стваральніцу драматычнага гуртка ў Міры (яе расстралялі фашысты ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны)...

У кнізе выкарыстаны таксама і фотаздымкі з фондаў Карэліцкага раённага краязнаўчага музея, сабраныя аўтарам, у тым ліку і рэпрадукцыя партрэта Адама Міцкевіча, напісанага Эжэнам Дэлакруа, зафіксаваныя імгненні важных момантаў жыцця раёна.

Максім КАПІЕВІЧ

У дні фашыскай акупацыі стогадовы (унікальны ў гісторыі выпадок!) палескі селянін Васіль Ісакавіч Талаш быў у партызанскіх шэрагах. Сапраўды, у яго характары праявіліся лепшыя нацыянальныя рысы нашага народа: духоўная і фізічная сіла, энергія, няскоранасць. Пра гэта сведчаць не толькі яго расказы, але і архіўныя дакументы.

Яшчэ адна нагода, каб сёння згадаць імя славанага змагара, — чарговыя ўгодкі з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, якія прыпадаюць на 3 лістапада. Імя пісьменніка пасля напісання ім аповесці “Дрыгва”, што прысвечана Дзеду Талашу, цесна пераплялося з асобай знакамітага партызана.

памаладзёў, вочы ягоныя засвяціліся радасцю і ён прашаптаў: “Хутка сустрэнуся з партызанамі...”

Каля вёскі Коржыкаўка дзед перайшоў чыгунку і крочыў лесам і балотамі ўсю ноч. Нечакана вандроўнік убачыў людзей, насцярожыўся. Але гэта ён натрапіў на партызан. Сярод народных мсціўцаў быў і камандзір Мінскага партызанскага злучэння Р.Мачульскі.

“... І мне з ім весялей...”

У студзені 1943 года дзед Талаш з вострава Зыслаў, што на Любаншчыне, выпраўляецца на самалёце на Вялікую зямлю. У Маскве Васіль Ісакавіч распачаў актыўную дзейнасць: наведваў фабрыкі, заводы, дзяржаўныя ўстановы, вайско-

“Я пазнаю тых байцоў...”

Дзед Талаш: сіла, энергія, няскоранасць

Жаўнеры кінуліся наўцёкі

Акупацыя ворагам у 1919-м нашай зямлі выклікала ў насельніцтва нанавісць, асабліва ў моладзі. Больш свядомыя з жыхароў пачалі пратэставаць, згуртоўвацца, падымалі на барацьбу з ліхадзеямі. Адным з першых на гэты шлях стаў і селянін з вёскі Навасёлкі Васіль Талаш. Ён не служыў тады ў арміі, ды і не мог служыць па ўзросце.

Пад уплывам ваенных падзей Талаш становіцца на шлях узброенай барацьбы з ворагам. Пры дапамозе чырвоных камандзіраў ён арганізоўвае партызанскі атрад, які актыўна дзейнічае і змагаецца.

Напрыканцы лістапада 1919 г. у Навасёлках спынілася каманда польскіх маракоў, якія па загадзе Пілсудскага павінны былі пашырыць сваю ваенную флатылію на Прыпяці ў раёне Турава, Петрыкава, Мазыра. Сумесным ударам атрада чырвонаармейцаў, а таксама і партызан Васіля Талаша ўсе матросы ў Навасёлках былі знішчаны. Многія з партызан уліліся потым у часці Чырвонай Арміі.

Пазней быў расфарміраваны і атрад Васіля Ісакавіча. Яго патрыёты дзейнічалі ў чырвонаармейскіх падраздзяленнях, працягвалі рашучую барацьбу з інтэрвентамі. Былы камандзір, дзед Талаш, стаў разведчыкам 417-га пяхотнага палка. Вопытны партызан добра ведаў левабярэжжа Прыпяці, размяшчэнне населеных пунктаў і неаднаразова хадзіў у разведку ў родную вёску, у Курыцічы і ў Петрыкаў.

Аднойчы ён трапіў у рукі польскіх жаўнераў. Яго павялі на допыт. Васіль Ісакавіч, вылучыўшы момант, выхапіў у аднаго з іх вінтоўку, ударыў яго, потым — другога. Жаўнеры кінуліся наўцёкі. Вось такім мужным быў Талаш, за што і ўзнагароджаны ордэнам Чырвонага сцяга.

“Я чытаў “Дрыгву” разы тры...”

...Савецкае камандаванне вызваліла дзеда Талаша ад далейшай ваеннай службы: у 1920 г. яму споўнілася 76 гадоў і быў ён у радах Чырвонай Арміі толькі па сваім жаданні. Вярнуўся Васіль Ісакавіч у родную вёску на голую сядзібу. У навакольных вёсках панавалі галеча і голад. У гэты напружаны час Талаша выбралі старшынёй Навасёлкаўскага сельсавета. На ягоныя плечы ляглі новыя клопаты, аднак палескі селянін энергічна ўзяўся за справу, стаў дэлегатам VIII З’езда Саветаў Петрыкаўскай вобласці, дзе абмяркоўваліся пытанні аднаўлення вёскі. Прозвішча Талаша ўпамінаецца і ў пратаколе № 3

урачыстага пасяджэння мазырскага гарадскога Савета, прысвечанага 7-й гадавіне Кастрычніцкай рэвалюцыі, якое адбылося 6 кастрычніка 1924 г. На ім Васіль Ісакавіч выступіў з віншаваннем ад беспартыйных рабочых фабрыкі “Чырвоны Кастрычнік”.

Ён наведвае мясцовае начальства, просіць, патрабуе, дамагаецца. За кароткі час ён прыдбаў збожжа для сяўбы, з яго дапамогай пагарэльцам бясплатна выдзелілі лес, каб адбуда-

крыху крытыкаваў мае пралікі. Так, напрыклад, у аповесці дзед названы Рыгорам. На самай жа справе яго завуць Васілём (Ісакавічам). Я пераблытаў і імёны яго сыноў. Ён таксама не быў згодзен са мной і ў тым, што ён збег ад трох канваіраваўшых яго польскіх салдат. Дзед упарта стаіць на тым, што іх было пяць. Так было занатавана і маім саслужыцам, які сустрэўся выпадкова з Талашом і запісаў яго расказ...”

паўторную прывабнасць. І ім таксама належалі тыя апладысменты, якімі сустракалі спектакль у Мінску і Маскве ў час Першай Дзякды беларускага мастацтва і літаратуры.

“Дзе твой ордэн?”

Напад фашысцкіх захопнікаў на нашу краіну Васіль Ісакавіч перажываў вельмі цяжка. Быў ён яшчэ фізічна моцны, бадзёры, рухавы. Адчувалася, што няшчасце, якое напаткала наш народ, моцна ўзрушыла яго, болем адгукнулася ў сэрцы.

ваць спалення хаты. Да ўсяго, Талаш уваходзіў у камісію па складанні плана развіцця жывёла- і птушкагадоўлі ў раёне.

Тады ж палескі селянін двойчы прыязджаў у Мінск на сустрэчу з Якубам Коласам. Якраз у той час выйшла з друку аповесць “Дрыгва”. Дзед уважліва прачытаў яе і выказаў сваё меркаванне: “Я чытаў “Дрыгву” разы тры. І, нягледзячы на тое, што імёны некаторых людзей, пра якіх там гаворыцца, зменены, я пазнаю сваіх старых сяброў. Я пазнаю тых байцоў, разам з якімі мы баранілі нашу краіну...”

Аднак герой кнігі быў згодзен не з усімі фактамі. Многае ён разумее павольму. Паляшук вырашыў сустрэцца з пісьменнікам, каб нешта ўдакладніць і дапоўніць. Пра гэтую першую сустрэчу Якуб Колас прыгадваў: “Дзе і калі я сустрэўся з дзедам Талашом? Упершыню сустрэўся з героем сваёй аповесці ў Мінску, у будынку Акадэміі навук. Гэта было ў 1934 годзе, пасля таго, як аповесць была выдадзена. Дзед Талаш прачытаў яе і вырашыў убачыць мяне. Мы гаварылі з ім пра аповесць. Дзед

Слухаў “Люблю я прыволле...”

Прыязджаў Васіль Ісакавіч у Мінск і ў 1939 годзе. У той час кампазітар Анатоль Багатыроў ствараў оперу “У пушчах Палесся”, прэм’ера якой адбылася 28 жніўня. У падрыхтоўцы спектакля непасрэдным ўдзел прымаў Якуб Колас. Ён нярэдка прысутнічаў на рэпетыцыях, сустракаўся з акцёрамі, расказваў ім пра падзеі Грамадзянскай вайны, мужнасць нашага народа. Цёплыя, задушэўныя гутаркі прыносілі карысць, надавалі акцёрам упэўненасці на сцэне.

Былы дырэктар Мінскага тэатра оперы і балета Гантман прыгадваў:

— Адноўчы, калі ішла рэпетыцыя партызанскай сцэны, у цёмную глядзельную залу Якуб Колас увайшоў не адзін: побач з ім быў невысокі, ужо зусім сівы, але яшчэ моцны, каржакаваты стары. Пісьменнік клапатліва пасадзіў свайго спадарожніка ў мяккае крэсла. Дзед Талаш у той час падказваў мастаку правільнае афармленне сцэны, з задавальненнем слухаў многія арыі, асабліва — “Люблю я прыволле...”

Яны — Якуб Колас і дзед Талаш — надалі радаснай падзеі нараджэння оперы не-

Асабліва невыносным стала жыццё дзеда з прыходам гітлераўцаў у Навасёлкі. Ворагі наляцелі, як каршунны. Сын кароў пасвіў, а дзед корпаўся каля хаты. Сяло аблажылі з усіх бакоў, людзей пачалі зганяць туды, прыляцелі да дзеда і з крыкам “Дзе твой ордэн?” пачалі ператрасаць хатні набытак. Яны штурхалі і білі дзеда. Не знайшоўшы ўзнагароды, з пагрозамі пайшлі (Васіль Ісакавіч надоечы схваў ордэн у саламяную страху). Пачаліся допыты, катаванні. Талаш на гэта адказаў: “Так, паны, та, але ж я ваяваў не супраць вас, а супраць палякаў. Ды і яны з вамі былі не ў ладах”. Такі адказ наведў акупантаў на роздум. Пагрозы зніклі, пачалі гаварыць лагодна: адказ спадабаўся, быў пераканаўчым. Адзін з іх нават расчуліўся, пачаў схіляць героя да супрацоўніцтва з імі. Васіль Ісакавіч спаслаўся на дрэнную памяць, на тое, што ён глухі і спяпы. Дзеда адпусцілі, але казалі, каб прыходзіў у жандармерыю адзначацца.

Гэтым разам дзед Талаш вырашыў развітацца з роднымі і аднавяскоўцамі: ён пайшоў у партызаны.

Лес сустрэў дзеда лагодна, ветліва, дыхнуў знаёмым пахам хвой, прыкрыў зялёнымі яловымі лапкамі. Стары адразу

выя часці, сустрэўся з людзьмі розных прафесій, воінамі, расказаў ім пра баявыя справы беларускіх партызан. Адна часова дзед гаварыў пра недахоп зброі, адзення, харчавання. Масквічы стараліся дапамагчы лясным салдатам чым маглі: народным мсціўцам тымі самалётамі дастаўлялі зброю, ежу, боепрыпасы.

На Вялікай зямлі дзед Талаш сустрэўся з Якубам Коласам. Народны паэт прыязджаў тады ў сталіцу па справах з Ташкента, дзе быў у эвакуацыі. Спыняўся Плянэр у гасцініцы “Масква”, куды патэлефанаваў пісьменніку Васіль Ісакавіч, і яны сустрэліся.

Кінакамера засведчыла гэтую памятную сустрэчу: сябры сядзяць за сталом, перад імі — шклянкі чаю, побач — сподак з пячэннем. Дзед захоплены гаворкай, ён жвава жэстыкулюе. Якуб Колас усміхаецца. “Я гляджу на яго сялянскі воблік, — пісаў паэт жонцы, — і мне з ім весялей”.

Ім было пра што ўспомніць, пагаварыць. І ў гэты цяжкі для нашага народа час у іх была адна мара, адна вера і адно імкненне: усімі сіламі дапамагчы воінам і народным мсціўцам змагацца з лютым ворагам.

Гэта была трэцяя сустрэча пісьменніка са сваім героем.

Напрыканцы 1943 года беларускі ўрад пераязджае з Масквы ў вызваленую ад фашысцкіх захопнікаў Навабеліцу — прыгарад Гомеля. Разам з усімі прыехаў сюды і дзед Талаш. Сэрца ягонае ахаліў пякучы боль, калі ён убачыў знявечаныя мясіны. У горадзе хоць бы адзін цагляны домік застаўся цэлым...

Неўзабаве Талаш накіроўваецца ў родныя Навасёлкі, што на Прыпяці, без якіх ён і дня не мог пражыць, быў сапраўдным гаспадаром тутэйшых мясцін. Начальнік Цэнтральнага штаба партызанскага руху пры Стаўцы Вярхоўнага Галоўнакамандавання Панцеляймон Панамарэнка сардэчна развітаўся ў Навабеліцы з вядомым партызанам, падзякаваў за ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне, за дапамогу партызанам, пажадаў герою здароўя. На развітанне аказаў яму грашовую дапамогу.

У Навасёлках і дажываў дзед Талаш свае апошнія гады. Тут ён і памёр 28 жніўня 1946-га на 103-м годзе свайго жыцця.

Мікола ЖЫГОЦКІ

На здымках: В.І. Талаш і М.М. Шэшка; так сёння выглядае хата ў Навасёлках, дзе жыў дзед Талаш; сустрэча з Якубам Коласам (1943 г.).

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637
Галоўны рэдактар —

Людміла КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРАЧКА.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Алена САБАЛЕўСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

**Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —**
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыйёмная)
(017) 286-07-97,
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0494414
ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2009.
Індэкс 63875
Наклад 9012
Падпісана ў свет
29.10.2009 у 18.30
Замова 5916
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастацтва Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі
канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй
і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу,
скульптуры, графікі
беларускіх мастакоў 1940-х
— 1980-х гг.
■ Выстаўка "Слуцкія паясы".
■ Фотавыстаўка "Дзікае
жыццё ў цэнтры Еўропы".
■ Выстаўка "Польскае
выяўленчае мастацтва
другой паловы XVIII —
першай паловы XX стст.".
■ Выстаўка "Краіна наша".
■ Выстаўка У.Тоўсцкі
"Вандроўка па мінулым
стагоддзі".
Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка
"Евангельскія і біблейскія
сюжэты ў італьянскай
гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Продзенская
вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Фотадакументальная
выстаўка "Патрыятычнае
служэнне Праваслаўнай
Царквы".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Выстаўка
"З глыбінь у будучыню".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская,
37. Тэл.:
(8-0222) 22 48
87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Славацкая

сімфонія майстроў з
Кавачыцы".

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пачатку XX стст.".
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII
стст. у партрэтах і
геральдыцы".
Вываўкі:
■ "Кніга БЫТІЯ"
■ "Крыніцы адвечнай
прыгажосці".
■ Выстаўка, прысвечаная
70-годдзю ўз'яднання

Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная
літаратурна-
мемарыяльная
экспазіцыя "Якуб Колас.
Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка "І паўтарыўся
бацька ў сыне" (да 95-
годдзя з дня нараджэння
першага дырэктара музея
Д.К. Міцкевіча).
■ Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба
Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Вываўкі:
■ Выстаўка,
прысвечаная
85-годдзю А.Савіцкага,
"Дарогамі жыцця".
■ "Спадарожнікі

■ Праект
"Бітва
за Беларусь.
Трыумф
Пераможцаў"
(да 65-годдзя
вызвалення Беларусі).
■ Праект "KRIEG".
Праект інтэрактыўнай
карты: "Вызваленне
Беларусі" (хроніка
вызвалення
і мультымедыяная
прэзентацыя аперацый
Чырвонай Арміі па
вызваленні Беларусі ў
верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная
частка
палаца
Румянцавых

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя,
прысвечаная
дзяржаўнаму
дзячю СССР А.Грамыку.
Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя
"Уладальнікі
Гомельскага маёнтка
Румянцавы і Паскевічы".
■ "Гравюра XVII —
пачатку XX стст.".
■ "Французскі раман
XIX стагоддзя".
Паўночнае крыло палаца
Вываўкі:
■ "Поры года" (выстаўка
Ніны Прохаравай, прысвечаная

экспазіцыі
ў санітарным
вагоне;
у
партызанскай
зямлянцы.
■ Пастаянная
выстаўка
ваеннай
тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея
працуе
пнеуматычны
цір.
■ У выставачнай
зале:
**выстаўка
новых
паступленняў
з фондаў
музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290
60 10.
■ Выстаўка
"Пакроўскі
кірмаш".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац
Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Выстаўка
"Наступны
крок" (да 170-годдзя
вынаходжання
фатаграфіі).

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза,
4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.
■ Выстаўка
дзіцячай
творчасці
студыі
"Прамень".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель,
вул.
Карловіча, 4.
Тэл.:
(8-0232) 77 75
20.

Экспазіцыі:

■ "Гаўрыла Харітонавіч
Вашчанка".
Вываўкі:
■ Выстаўка
мастака
А.Квяткоўскага
"На крыле
ў пчалінай
маткі".

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

**на газету
"Культура"
Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
63875,
ведамасная
падпіска —
638752;**

**на часопіс
"Мастацтва"
Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
74958,
ведамасная
падпіска —
749582.**

НА СНЕЖАНЬ 2009 ГОДА!

Заходняй Беларусі з
БССР.

■ Выстаўка "Шапэнаўскі
фестываль у плакаце".
Дом-музей Із'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Гісторыя І-га з'езда
РСДРП".
■ Выстаўка "Ваенныя,
суровыя, простыя..."

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА- МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул.

дзяцінства".
■ Выстаўка В.Паўлаўца
і К.Бяляевай "Mainz.
Вандроўныя
нататкі мастакоў".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Вываўкі:

і Паскевічаў
Вываўкі:
■ "Аляксандр Гайлевіч.
20 гадоў творчасці".
■ "Гістарычны касцюм
XVI — XIX стст.".
■ Выстаўка скульптара
Д.Папова "Паўднёвы
вечер".
■ "Карэйскае
традыцыйнае
мастацтва".
■ "Народная ікона
Гомельшчыны".
■ Выстаўка
Дзмітрыя Алейніка
"Песня Палесся".
■ Выстаўка С.Халадзіліна
"Аглядаючыся наперад".

Году роднай зямлі).
■ "Свет зьяроў
Гомельшчыны".
■ Працуе куток
жывых экзатычных
рэптылій.
Зімовы сад
■ Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная
ваенна-
гістарычная
экспазіцыя.
■ Лакальныя

ТЭАТРЫ*

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, пл. Парыжскай
камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 31 кастрычніка — "Жызэль"
А.Адана.
■ 1 лістапада — "Спячая
прыгажуня"

П.Чайкоўскага.
■ 3 — "Травіята"
Дж.Вердзі.
■ 5 — "Моцарт і
Сальеры".
**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44,
Тэл./факс: 334 60 08.
■ 31 кастрычніка — "Белы анёл
з чорнымі крыламі" Д.Балыка.

■ 1 лістапада —
"Містэр
Розыгрыш"
С.Канрашова.
■ 3 — "Чайка"
А. Чэхава.
■ 5 — "Белы анёл
з чорнымі крыламі"
Д.Балыка.
■ 6 — "Карусель"
А.Чэхава.

**МАЗЫРСКІ
ДРАМАТЫЧНЫ
ТЭАТР
ІМЯ І.МЕЛЕЖА**
г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.
■ 5 лістапада — "Чатыры
крыжы
на сонцы"
А.Дзялендзіка.
■ 6 — "Пецярбургскі
ліхвар"
М.Някрасава.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**
г. Віцебск,
вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 31 кастрычніка —
"Касмічная казка"
А.Вясёлова.
■ 1, 3, 4 лістапада —
"Воук і раз, і два, і тры"
Н.Мацяш.
■ 5, 6 — "Бука"
М.Супоніна.